

SVET PTIC

REVIJA DRUŠTVA ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE

04
2025

ISSN: 1560-3600; LETNIK 31, ŠTEVILKA 04, DECEMBER 2025

Če želimo opazovati **TRIPRSTEGA DETLA** (*Picoides tridactylus*), za to potrebujemo kar nekaj potrpljenja, sreče in nežen korak. Iskati ga moramo v ohranjenih starih gozdovih z velikim deležem iglavcev.
foto: **David Knez**

SVETPTIC

revija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, letnik 31, številka 04, december 2025
ISSN: 1580-3600

SPLETNA STRAN REVIE:
www.ptice.si/publikacije/svetptic/

IZDAJATELJ:
Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS – BirdLife Slovenia©)
E-POŠTA: dopps@dopps.si
SPLETNA STRAN: ptice.si

© Revija, vsi v njej objavljeni prispevki, fotografije, risbe, skice, tabele in grafikoni so avtorsko zavarovani. Za rabo, ki je zakon o avtorskih pravicah izrecno ne dopušča, je potrebno soglasje izdajatelja. Revija nastaja po velikodušnosti avtorjev, ki svoje pisne in slikovne prispevke podarjajo z namenom, da pripomorejo k varovanju ptic in narave.

Izid publikacije finančno podpirata Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije in Sigrid Rausing Trust.

NASLOV UREDNIŠTVA:
DOPPS – BirdLife Slovenia, Tržaška cesta 2 (p. p. 2990), SI-1000 Ljubljana
gsm: 041 712 796 (pisarna)

GLAVNI UREDNIK: Domen Stanič
E-POŠTA: domen.stanic@dopps.si

UREDNIŠKI ODBOR:
Tilen Basle, Urša Očko, Mitja Denac

LEKTORIRANJE: Henrik Ciglič

ART DIREKTOR: Jasna Andrič

OBLIKOVANJE: Gorazd Rovina, Vizualgrif d.o.o.

PRELOM: Boris Jurca, NEBIA, d. o. o.

TISK: Schwarz print d.o.o.

NAKLADA: 2500 izvodov

IZHAJANJE: letno izidejo 4 številke

Člani DOPPS prejmejo revijo brezplačno.

Revija je vpisana v register javnih glasil pod zaporedno številko 1610.

Mnenje avtorjev ni nujno mnenje uredništva.

Za objavo oglasov pokličite na društveni telefon ali pošljite e-mail glavnemu uredniku.

POSILANSTVO DOPPS:

Delamo za varstvo ptic in njihovih življenjskih okolij. S tem prispevamo k ohranjanju narave in blaginji celotne družbe.

PREDSEDNICA: dr. Tanja Šumrada

PODPREDSEDNICA: Eva Horvat

UPRAVNI ODBOR: Dejan Bordjan,

Muhamed Delić, Jurij Dogša,

David Kaps, Rok Lobnik, Gaber Mihelič,

Matija Mlakar Medved

NADZORNI ODBOR: prof. dr. Peter Legiša,

Bogdan Lipovšek, Bojan Marčeta, dr. Tomi Trilar

DIREKTOR: Tilen Basle

DOPPS je slovenski partner svetovne zveze naravovarstvenih organizacij BirdLife International.

6

KRAS V PLAMENIH: ZMAGOVALCI IN PORAZENCI MED PTICAMI PO POŽARU LETA 2022

Z ekološkega vidika je bil požar na Krasu poleti 2022 še posebej pomemben, saj se je velik del pogorelega območja raztezal znotraj posebnih območij varstva Natura 2000. A požari ne vplivajo na vse živali enako. Učinki se razlikujejo glede na vrsto, habitat, intenzivnost požara in dogajanje po njem. V prispevku predstavljamo rezultate dvoletne raziskave, ki smo jo opravili na prizadetem območju Goriško-Komenskega krasa.

foto: **Domen Stanič**

14

SE SLIŠIMO? VPLIV HRUPA NA OGLAŠANJE MOKOŽA

Med številnimi motnjami in grožnjami, ki preplavljajo naravo, ena ostaja skoraj neopazna, neslišana in ne dovolj raziskana: hrup. V Škocjanskem zatoku, ki leži v močno urbaniziranem okolju, se organizmi vsakodnevno spopadajo s hrupom, ki ga povzroča promet. V pričujoči raziskavi ugotavljamo, kako mokoži prilagajajo svojo zvočno aktivnost glede na promet.

foto: **Duša Vadnjal**

22

PREGLED ORNITOLOŠKIH ZANIMIVOSTI V 2025

Leto 2025 se poslavlja in čas je, da se vnovič ozremo po minulih mesecih – katere ptice so jih zaznamovale, katera so bila najredkejša opazovanja in katere lokacije se je najbolj splašalo obiskovati.

foto: **Dejan Pahole**

26

NOVO POGlavJE DOPPS-A - POGOVOR Z DIREKTORJEM

V tokratnem intervjuju smo se pogovarjali z novim direktorjem DOPPS-a Tilnom Basletom, ki nam je zaupal več o svoji poti, izzivih, ki jih prinaša vodenje društva, ter o svojem pogledu na prihodnost varstva narave v Sloveniji.

foto: **Alen Ploj**

44

VELIKEMU ŠKURHU TUDI NA CERKNIŠKEM JEZERU NE GRE DOBRO

Čeprav velikega škurha v Sloveniji povezujemo predvsem z Ljubljanskim barjem, žal že nekaj let tu ne gnezdi več. Cerkniško jezero tako ostaja zadnje zatočišče za slovenske gnezdeče škurhe. Tudi na tem območju pa se vrsta spopada s številnimi izzivi in njegova prihodnost ostaja negotova.

foto: **Kajetan Kravos**

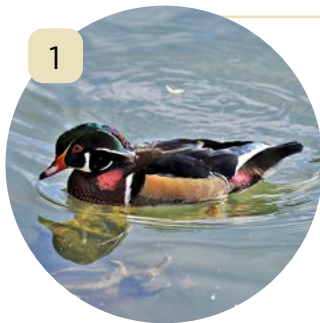
KAZALO

- 4 PTICE NAŠIH KRAJEV // Blaž Blažič
- 6 KRAS V PLAMENIH:
ZMAGOVALCI IN PORAZENCI MED
PTICAMI PO POŽARU LETA 2022
// Davide Scridel in Domen Stanič
- 12 TRIPRSTI DETEL // David Knez
- 14 SE SLIŠIMO? VPLIV HRUPA
NA OGLAŠANJE MOKOŽA // Nina Jovčič
- 16 STRM UPAD POPULACIJE RJAVEGA
SRAKOPERJA V KRAJINSKEM PARKU
ŠTURMOVCI // Rok Lobnik
- 20 ZIMSKA OPAZOVANJA V NARAVI
- 22 PREGLED ORNITOLOŠKIH
ZANIMIVOSTI V 2025 // Mitja Denac
- 26 NOVO POGlavJE DOPPS-A -
POGOVOR Z DIREKTORJEM // Urša Očko
- 29 JANUARSKO ŠTETEJE VODNIH PTIC
(IWC) 2026
- 30 ŠOJINA VESELA MATEMATIKA
// Katja Krivec
- 32 KATERE IN KOLIKO PTIC SMO
PREŠTELI V AKCIJI PTICE OKOLI NAS
V LETU 2025 // Tilen Basle
- 34 POSTAVITEV PREŽ ZA PTICE // Mitja Denac
- 36 THE EAST ATLANTIC FLYWAY
OF COASTAL BIRDS // Domen Stanič
- 38 ZIMSKO RAZISKOVANJE DRAVSKEGA
POLJA // Nej Primožič in Dejan Bordjan
- 42 VALEČA BELA PASTIRICA PREK
2000 KM NA VOŽNJI PO SLOVENIJI
// Boris Kozinc
- 44 VELIKEMU ŠKURHU TUDI NA
CERKNIŠKEM JEZERU NE GRE DOBRO
// Tomaž Jančar
- 46 NAŠI KAČARJI SO ŽE NA TOPLEM
// Domen Stanič in Tomaž Mihelič
- 48 46. LETNI ZBOR ČLANOV DOPPS-A
// Dejan Bordjan
- 49 PTIČARIJADA 2025 // David Knez
- 50 NOVICE DOPPS

PTICE NAŠIH KRAJEV

// Blaž Blažič

1

NEVESTICA

(*Aix sponsa*)

Zanimiv podatek. Jeseni 2025 se je na Zbiljskem jezeru dlje časa zadrževal samec nevestice [<https://galerija.foto-narava.com/displayimage.php?pos=-144595>].

Izvirni foto: **Bojan Bratož**

2

ČRNA RACA

(*Melanitta nigra*)

Redek podatek. Konec septembra 2025 je bil na Ptujskem jezeru pri Markovcih opazovan samec črne rase [Komisija za redkosti – vir podatka: L. Božič, M. Mlakar Medved, J. Habicht].

Izvirni foto: **Jakob Habicht**

3

DULAR

(*Eudromias morinellus*)

Letos je bil dular v času jesenske selitve pri nas zabeležen vsaj dvakrat: 29. 8. pri Žabnici na Sorškem polju in 31. 8. na Snežniku. Obakrat je bil opazovan po en osebek [Komisija za redkosti – vir podatka: J. Habicht, R. Wilschut].

Izvirni foto: **Jakob Habicht**

4

PROGASTOREPI KLJUNAČ

(*Limosa lapponica*)

Redko opazovanje. V začetku oktobra 2025 se je na območju Svete Katarine in v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok dlje časa zadrževal prvoletni osebek progastorepega kljunača [Komisija za redkosti – vir podatka: D. Schiavon, J. Habicht, D. Bosch].

Izvirni foto: **Daniela Schiavon**

5

ČOKETA

(*Gallinago media*)

Redek podatek. Konec avgusta 2025 je bila pri Iški Loki na Ljubljanskem barju opazovana čoketa [Komisija za redkosti – vir podatka: J. Habicht, G. Mihelič].

Foto: **iStock**

6

OZKOKLJUNI

LISKONOŽEC

(*Phalaropus lobatus*)

Zelo redek podatek. Sredi septembra 2025 je bil na Osredkih na Cerkniškem jezeru opazovan ozkokljuni liskonožec [Komisija za redkosti – vir podatka: T. Jančar].

Foto: **Domen Stanič**

7

VELIKI PRODNIK

(*Calidris canutus*)

Letošnjo jesen je bil veliki prodnik pri nas zabeležen vsaj trikrat: en osebek 27. 8. v Fontaniggah v Sečoveljskih solinah, en osebek 11. 9. na poplavljeni njivi pri Spodnjem Brniku in dva osebkata med 13. in 14. 9. ob Leri v Sečoveljskih solinah. V vseh primerih je šlo za prvoletne ptice [Komisija za redkosti – vir podatka: G. Mihelič, M. Denac, N. Primožič, S. Maršnjak, I. Škornik].

Izvirni foto: **Sergej Maršnjak**

8

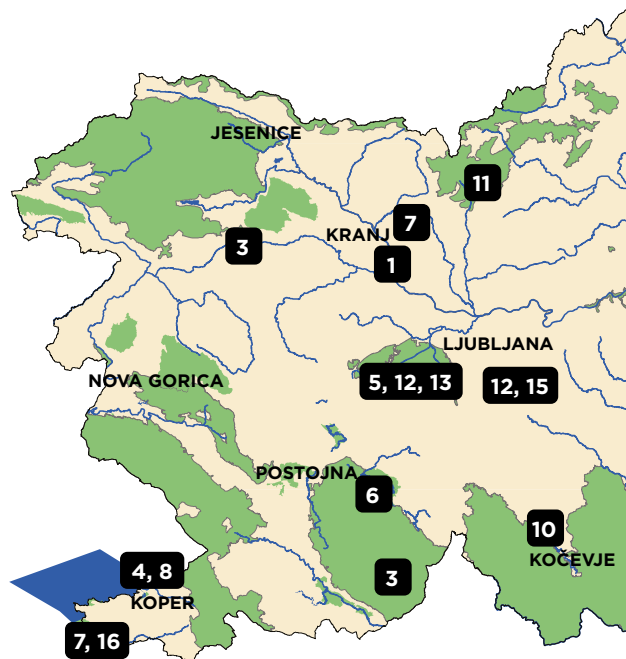

PLOSKOKLJUNEC

(*Calidris falcinellus*)

Redka podatka. Sredi letošnjega avgusta sta bila v Sloveniji hkrati zabeležena dva ploskokljunca. En osebek je bil opazovan v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok, en pa v Naravnem rezervatu Ormoške lagune. V obeh primerih je šlo za prvoletni ptici [Komisija za redkosti – vir podatka: D. Bosch, L. Božič].

Izvirni foto: **Sara Cernich**

Naslov za kopije objavljenih prispevkov:
Blaž Blažič, DOPPS, Tržaška 2, SI-1000
Ljubljana, elektronska pošta:
blaz.blazic@dopps.si

Naslov za sporočanje opazovanj redkih vrst:
Mitja Denac, Komisija za redkosti, DOPPS,
Tržaška 2, SI-1000 Ljubljana,
elektronska pošta: mitja.denac@gmail.com

Obrazec za opis opazovanj redkih vrst:
<https://ptice.si/ptice-in-ljudje/komisija-za-redkosti/sporocite-redkost/obrazec/>

Podatki so še v obravnavi na Komisiji za redkosti.

9

PEŠČENEC (*Calidris alba*)

Letos je bil peščenec v času jesenske selitve pri nas zabeležen vsaj trikrat: dva osebk 10. 9. na poplavljeni njivi med Podovo in Starošincami, en osebek 29. 9. na zadrževalniku Medvedce in dva osebk 9. 10. na Ptujem jezera. V vseh primerih je šlo za prvoletne ptice [Komisija za redkosti – vir podatka: N. Milek, V. Milek, M. Mlakar Medved, J. Habicht, N. Primožič, R. Mihelič, L. Božič].

Izvirni foto: Val Milek

10

KAČAR (*Circaetus gallicus*)

Regionalni redkosti. Kačar je bil v začetku avgusta 2025 opazovan nad zadrževalnikom Medvedce, konec septembra pa se je osebek, opremljen s telemetričnim oddajnikom, nekaj dni zadrževal na Veliki gori nad Ribnico. [Komisija za redkosti – vir podatka: J. Novak; podatki GPS-telemetrije].

Foto: Danilo Kotnik

11

KRALJEVI OREL (*Aquila heliaca*)

Letošnjo jesen je bil kraljevi orel v Sloveniji zabeležen vsaj dvakrat: en osebek 3. 10. nad planino Dol v Kamniško-Savinjskih Alpah in en osebek 13. 10. nad Črenšovci v Prekmurju [Komisija za redkosti – vir podatka: M. Denac, M. Gril, N. Bucalo].

Foto: Luka Božič

12

MOČVIRSKA UHARICA (*Asio flammeus*)

V letošnjem septembru je bilo obročkanih osem različnih močvirskih uharic. Tri so se v obročkovaške mreže ujele pri Bevkah na Ljubljanskem barju. Tri so bile obročkane tudi ob zadrževalniku Medvedce ter dve v Vodomčevem gaju pri Cerovem. V vseh primerih je šlo za samice [Komisija za redkosti – vir podatka: J. Zlobko, J. Habicht, L. Pavlin, Ž. Tertinek, M. Sešlar, M. S. Rubinič, N. Primožič].

Izvirni foto: Jaka Zlobko

13

PEGASTA SOVA (*Tyto alba*)

Regionalno redek podatek. Sredi septembra 2025 je bila pri Bevkah na Ljubljanskem barju ujeta in obročkana pegasta sova [J. Zlobko, *lastni podatki*].

Izvirni foto: Jaka Zlobko

14

SOKOL PLENILEC (*Falco cherrug*)

Zelo redek podatek. Med Podovo in Starošincami, kjer se je lani pozimi zadrževal en sokol plenilec, sta bila letošnjega oktobra opazovana dva prvoletna osebk [Komisija za redkosti – vir podatka: R. Pintar, Ž. Tertinek, M. Mlakar Medved, M. Denac, A. Kotnik].

Izvirni foto: Žan Tertinek

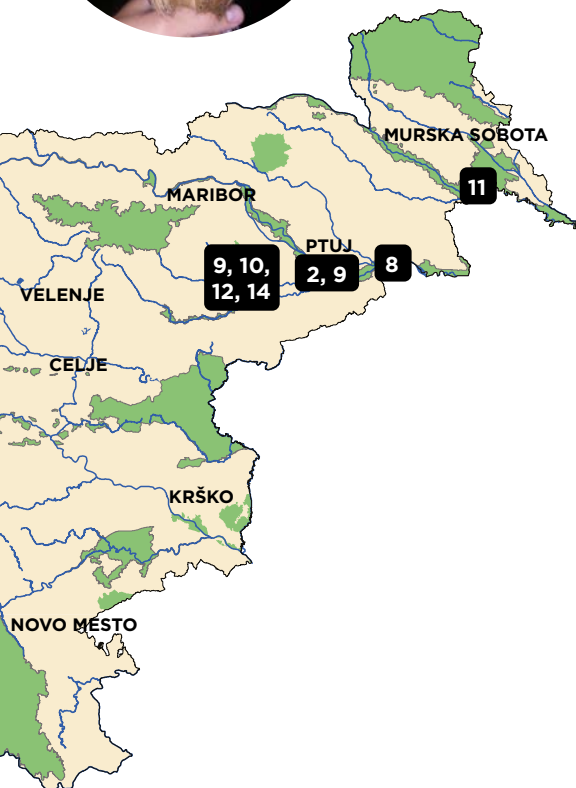

15

MUŠJA LISTNICA (*Phylloscopus inornatus*)

Redek podatek. Konec septembra 2025 je bila v Vodomčevem gaju pri Cerovem ujeta in obročkana mušja listnica [Komisija za redkosti – vir podatka: D. Fekonja].

Izvirni foto: Dare Fekonja

16

VRTNI STRNAD (*Emberiza hortulana*)

Redko opazovanje. V začetku septembra 2025 sta bila v Fontaniggah v Sečoveljskih solinah zabeležena dva vrtna strnada [Komisija za redkosti – vir podatka: A. Božič].

Izvirni foto: Al Božič

KRAS V PLAMENIH: **ZMAGOVALCI IN PORAŽENCI** MED PTICAMI **PO POŽARU** LETA **2022**

// Davide Scridel in Domen Stanič

Požar poleti 2022 na Krasu je zajel približno 3700 hektarov površin (od tega okoli 2900 ha gozda) in tako postal največji požar v Sloveniji v zadnjih desetletjih.

foto: **Kajetan Kravos**

Požari v naravi niso le oddaljen problem, omejen na severnoameriške gozdove, avstralsko grmičevje ali afriške savane. V zadnjih dveh desetletjih so se požari okrepili in razširili v regije, ki so v preteklosti gorele le redko. Vročinski valovi so vse hujši, suše trajajo dlje, rastlinstvo pa je bolj suho. To je kombinacija, ki povzroča večjo vnetljivost pokrajine in daljše požarne sezone skoraj povsod. Znanstveniki opisujejo Sredozemlje kot novo »vročo točko« podnebnih sprememb, saj se to območje na segrevanje zaradi toplogrednih plinov odziva močneje od svetovnega povprečja. V praksi to pomeni hitrejše segrevanje ozračja (zlasti poleti), povečane suše in pogostejše vremenske ekstreme kot v mnogih drugih delih sveta.

Ta »vroča točka« je bila v ozadju izjemnega evropskega leta 2022 – najtoplejšega poletja, kar jih je bilo doslej zabeleženih, ki ga je spremljala dolgotrajna suša. Vremenske razmere, ki so močno povečale nevarnost požarov po vsej celini, so bile najhujše dvakrat (sredi marca ter ponovno od junija do avgusta), do konca leta pa je v EU pogorelo skoraj 900.000 hektarov površin. To velja za drugo največjo površino pogorele pokrajine od začetka sistematičnega spremljanja (več površine je zgorelo le leta 2017). Presenetljivo je, da je približno 365.000 hektarov, torej dve petini vseh pogorelih površin, ležalo znotraj območij Natura 2000, Sredozemlje pa je bilo v središču te zgodbe. Podnebni modeli in opazovanja pričajo, da je segrevanje na tem območju izrazitejše od svetovnega povprečja. V prihodnosti pa bo poletno segrevanje za približno 50 % hitrejše, zlasti na kopnem severnega Sredozemlja, vključno z Iberskim polotokom in Balkanom. To pomeni pogostejše in daljše vročinske valove ter daljša obdobja povečane požarne ogroženosti.

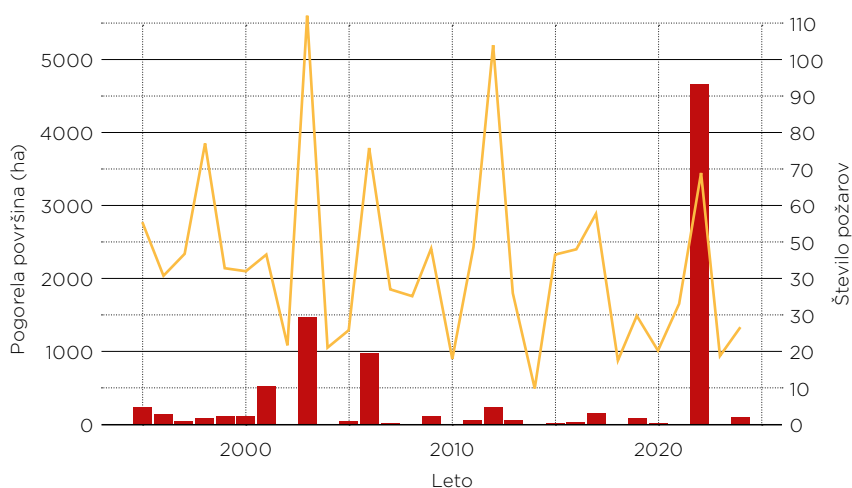

Gozdni požari v Severni Ameriki so ključnega pomena za **ČRNOHRBTEGA DETLA** (*Picoides arcticus*), ki je močno specializirana vrsta.
foto: iStock

KRAS LETA 2022: KO SE »VROČA TOČKA« SREČA Z ISKRO

Na Krasu poletna suša in močni sunki vetra niso novost, a julij 2022 je bil ekstremen. Po dolgotrajni suši in sredi intenzivnega vročinskega vala se je več požarnih žarišč združilo v enega najhujših požarov v zgodovini regije. Glavni požar se je začel okrog 15. julija in se kljub obsežnemu gašenju večkrat razplamtel vse do začetka avgusta. Požar je bil čezmejne narave, saj je prehajal slovensko-italijansko mejo na širšem območju Komenskega in Goriškega krasa. Na slovenski strani je požar zajel približno 3700 hektarov (od tega okoli 2900 ha gozda) in tako postal največji požar v Sloveniji v zadnjih desetletjih. Skupna pogorela površina, vključno s tisto v Italiji, znaša okrog 4500 hektarov.

Z ekološkega vidika je bil požar še posebej pomemben, saj je velik del pogorelega območja ležal znotraj posebnih območij varstva Natura 2000. Prav ta območja kažejo na visoko biotsko raznovrstnost Krasa in vključujejo mozaike suhih travišč,

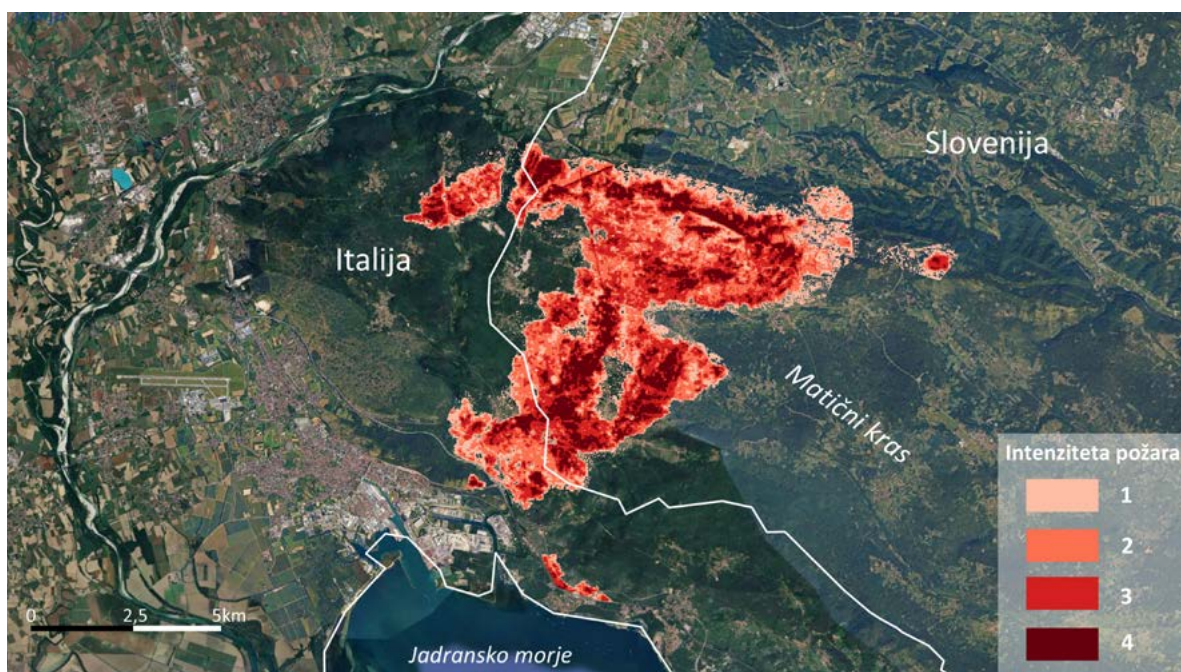

Požarna aktivnost na Matičnem krasu med letoma 1995 in 2024. Rdeči stolpci ponazarjajo pogorelo površino (v hektarih), rumena črta pa število požarov. Kot je razvidno, je dogodek leta 2022 požgal največjo površino doslej.

Oblikovanje grafa: **Lucrezia Pacorini**

hrastovih gozdov ter grmišč, ki podpirajo bogato ptičjo združbo. Požar na Krasu zato nima le lokalnega pomena, temveč vpliva tudi na evropske naravovarstvene cilje.

Čezmejno območje
pogorišča na Krasu leta
2022. Barvna lestvica
ponazarja intenziteto
požara na posameznih
območjih (temnejša
barva = silovitejši požar).
Vir: Scridel *et al.* 2025

VPLIVI POŽAROV NA SVETOVNO BIODIVERZITETO: KAJ VEMO DO ZDAJ

Požari ne vplivajo na vse živali enako. Učinki se razlikujejo glede na vrsto, habitat, intenzivnost požara in dogajanje po njem. Živali lahko poginejo zaradi plamenov, vročine ali dima, vendar so raziskave tovrstnih vplivov redke (večinoma iz Severne Amerike in Oceanije). Na podlagi trenutno razpoložljivih podatkov neposredno pogine le majhen delež živali, okoli 3 %, pri čemer se smrtnost poveča z jakostjo požara. Preživetje je odvisno od lastnosti vrste: sposobnosti bega, evolucijskih prilagoditev na požar, dostopa do zatočišč in vedenja ognja.

Večina učinkov se pojavi šele po požaru – bodisi negativnih bodisi pozitivnih. Intenzivnost in vrsta požara (požar krošnje ali površinski požar) preoblikujeta habitat, kar spremeni razpoložljivost hrane in zavetja ter lahko prisili živali, da spremenijo prehrano ali vedenje. Vrste na pogorelih površinah se spopadajo s stradanjem, večjim tveganjem plenjenja (zaradi pomanjkanja rastlinja oz. kritja) in slabšimi življenjskimi razmerami. Najbolj ogrožene so slabo mobilne vrste in vrste, vezane na poznejše sukcesijske faze.

Obstajajo pa tudi »zmagovalci«. Nekatere vrste iznajdljivo izkoriščajo že sam požar: ujede in drugi oportunisti lovijo plen, ki beži pred ognjem,

Požar je ustvaril večji delež odprtih površin in »razkrič« kamnita tla, kar ustreza nekaterim pticam odprtih habitatov, denimo smrdokavri (*Upupa epops*), hribskemu škrjancu (*Lullula arborea*) in podhujki (*Caprimulgus europaeus*).

foto: Domen Stanič

bele štorklje (*Ciconia ciconia*) pa se lahko hranijo z nevretenčarji, ki jih ogenj »razkrije« na pogoreli zemlji. Požari lahko ustvarijo ugodne razmere za stepske vrste in vrste odprte krajine ali za tiste, ki potrebujejo heterogen habitat. V Severni Ameriki so gozdni požari ključnega pomena za specializiranega črnohrbtega detla (*Picoides arcticus*), ki se preferenčno prehranjuje s podlub-

niki v pogorelih iglastih gozdovih. Ogenj lahko povzroči tudi ponovni zagon prehranske verige: zmanjša nekatere vire, a spodbuja rast svežih trav in listov, spodbuja kalitev semen (koristno za rastline in semenojede živali), poveča cvetenje (dobro za opraševalce) ter ustvarja vir oslabelega in mrtvega lesa za saproksilne žuželke, žolne in nekatere plazilce.

HRIBSKI ŠKRJANEC

(*Lullula arborea*, levo)

in **SMRDOKAVRA**

(*Upupa epops*, spodaj)

sta bila med glavnimi »zmagovalci« po kraškem požaru leta 2022.

foto: **Domen Stanič** (levo) in **Davide Scridel** (spodaj)

Julij 2022 je bil na Krasu ekstremen. Po dolgotrajni suši in sredi močnega vročinskega vala se je več žarišč združilo v enega najhujših požarov v zgodovini regije.

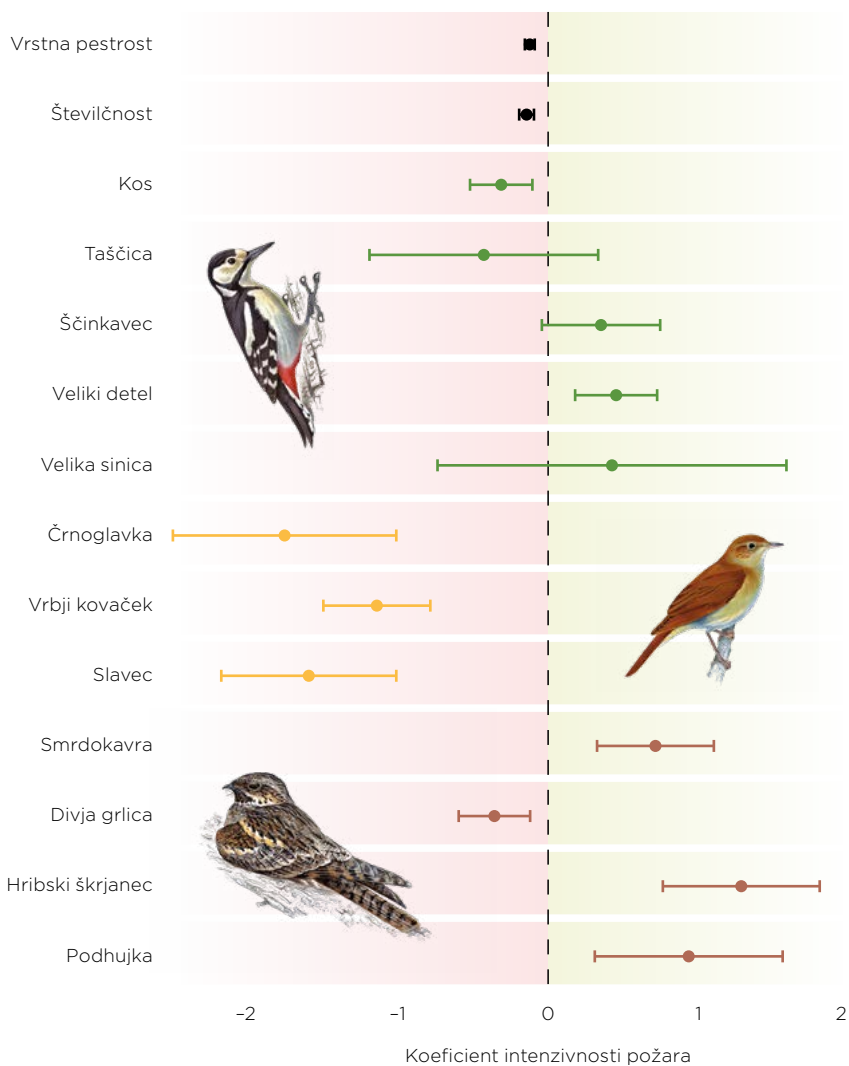
VPLIVI POŽARA NA KRASU – ENO, DVE LETI PO DOGODKU

V okviru projekta Kras4us (Interreg Italija-Slovenija) smo v letih 2023 in 2024 opravili popis ptic na čezmejnem pogorišču Goriško-Komenskega krasa, z namenom raziskati odziv ptic na požar. Tako nas je devet popisovalcev iz Slovenije in Italije prvo in drugo leto po požaru popisalo 140 točk, bodisi na pogorelih bodisi neprizadetih območjih oz. kontrolah. Okoli vsake popisne točke smo z uporabo satelitskih (Sentinel-2) in daljinskih (LiDAR) podatkov natančno ocenili delež glavnih tipov pokrovnosti habitata. Nato smo s statistično strogo modelno analizo ovrednotili, kako je jakost požara vplivala na 12 indikatorskih vrst ptic ter na kazalnike skupnosti ptic (vrstno bogastvo in številčnost).

KAČAR (*Circus gallicus*) je bil v gnezditveni sezoni 2025 večkrat opazovan med lovom na odprtih površinah, ki jih je ustvaril požar dve leti prej.
foto: **Domen Stanič**

V prvem letu po požaru odzivi niso bili enaki pri vseh vrstah, saj so bili odvisni od tipa habitata. Vrste grmičevja in nizke gošče, kot so črnoglavka (*Sylvia atricapilla*), vrbji kovaček (*Phylloscopus collybita*) in slavec (*Luscinia megarhynchos*), so bile manj zastopane na močnejše pogorelih območjih, ker so izgubile gosto zavetje za gnezdenje in prehrano. Vrste odprte in polodprte krajine, npr. hribski škrjanec (*Lullula arborea*), podhujka (*Caprimulgus europaeus*) in smrdokavra (*Upupa epops*), so se odzvale pozitivno, saj so bile bolj zastopane na območjih, kjer je ogenj odprl gozd, razredčil podrast in povečal delež golih, kamnitih tal, kar omenjenim vrstam zelo ustreza. Gozdne vrste so se odzvale dokaj različno: kos (*Turdus merula*) in v manjši meri taščica (*Erithacus rubecula*) sta denimo upadla zaradi uničenja podrasti in grmovnega sloja v gozdu. Veliki detel (*Dendrocopos major*) je doživel očitni porast zaradi povečane razpoložljivosti hrane (podlubnikov) na mrtvih in obolelih drevesih, ki so ostala

- Gozd/visoka gošča
- Grmičevje/nizka gošča
- Polodprti habitati

Odzivi izbranih vrst ptic na kraški požar iz leta 2022 prvo leto po dogodku (2023). Na levi (rdeči) strani grafa so prikazane vrste, ki so bile najbolj prizadete, na desni (zeleni) pa tiste, za katere je požar ustvaril ugodne razmere. Barve pik in pripadajočih linij (intervalov zaupanja) ponazarjajo različne habitate. Kot je razvidno iz dveh črnih pik na vrhu grafa, je imel požar negativen vpliv na vrstno bogastvo in številčnost ptic. Prirejeno po Scridel *et al.* 2025, ilustracije: **Mike Langman** (rsbp-images.com).

Tako **SLAVEC** (*Luscinia megarhynchos*) kot tudi druge vrste, ki so za prehranjevanje in gnezdenje vezane na grmovni sloj, so prvo leto po požaru doživele najbolj strm upad populacije.
foto: **Domen Stanič**

po požaru. Na nekatere vrste požar navidezno ni imel posebnega učinka, npr. na veliko sinico (*Parus major*). Nekoliko nejasna pa je slika pri ščinkavcu (*Fringilla coelebs*), ki je požaru navkljub pokazal pozitiven odziv, verjetno zato, ker gnezdi v borovih krošnjah (te niso povsod pogorele), hrani pa se s semeni na tleh. Na ravni ptičje skupnosti sta bila vrstno bogastvo in številčnost eno leto po požaru manjša, predvsem zaradi upada pogostih gozdnih vrst in vrst, vezanih na grmišča.

Drugo leto po požaru se je na pticah že poznal učinek obnove grmišč zaradi napredovanja naravne sukcesije in ponovnega postopnega zaraščanja pogorelih površin. Kratkoperuti vrtnik (*Hippolais polyglotta*) in rjavi srakoper (*Lanius collurio*) sta začela uporabljati zaraščajoča se območja, na polod-

prtihih mestih se je pojavil plotni strnad (*Emberiza cirrus*) – slednjega prvo leto ni bilo v takem številu – detli pa so bili še vedno v porastu. Dve zgodnji »zmagovalki«, hribski škrlanec in smrdokavra, pa sta se v primerjavi s prvim letom že nekoliko umaknili, najverjetneje zaradi ponovne razrasti grmovja in trave.

Ne gre zanemariti pomembnega dejstva, da so se na velikih površinah pogorišča že prvo leto po požaru začele razraščati tudi invazivne tujerodne vrste rastlin, kot so veliki pajesen (*Ailanthus altissima*), robinija (*Robinia pseudoacacia*) in raznozobi grint (*Senecio inaequidens*). Njihova razširjenost vodi v osiromašenje avtohtonih habitatov in obenem tudi v osiromašenje ptičje združbe. Ne samo, da se ob nekontroliranem širjenju invazivk v kratkem času ponovno vzpostavi »zaprt« habitat, tujerodne vrste skoraj nepovratno spremenijo sestavo rastlinske združbe in bistveno poslabšajo stanje prvotnega habitata.

VPLIV POŽARA NA KAČARJA

Kačar (*Circus gallicus*) je kvalifikacijska vrsta območja Natura 2000 Kras, ki za preživetje potrebuje dva zelo različna habitata, zato zanj težko presodimo, ali je bil v kontekstu požara »zmagovalec« ali »poraženec«. Svoj plen (kače in druge plazilce) lovi na odprtih površinah, na Krasu pa gnezdi izključno v gozdovih črnega bora (*Pinus nigra*), prav te pa najbolj prizadenejo požari. Če je po eni strani povečanje deleža odprtih površin zaradi požara zanj dobrodošlo, pa so uničena gnezdišča zanj zelo resna grožnja. Žal nimamo podatkov o vplivih požara iz leta 2022 na lokalno populacijo kačarja, a domnevamo, da je imel ta negativne posledice na vsaj en gnezdeči par. Kačar za gnezdenje izbira predvsem strnjene in mirne sestoje črnega bora na pobočjih s severno in vzhodno lego, kar povsem ustreza območju, ki je bilo najobsežneje prizadeto v požaru leta 2022. V luči klimatskih sprememb in povečevanja požarne ogroženosti lahko postane ta dejavnik vse večja grožnja tudi naši maloštevilni populaciji kačarja. Obenem smo sicer kačarja v gnezditveni sezoni 2025 večkrat opazovali med lovom na odprtih površinah, ki jih je ustvaril požar, a konkretnjših zaključkov na podlagi posameznih opazovanj ne moremo potegniti.

NAPOTKI ZA UPRAVLJANJE – KAJ SE LAHKO NAUČIMO OD POŽARA

Gozdni požari imajo v kontekstu raziskovanja naravnih procesov, kot sta sukcesija in dinamika ekosistemov, izjemno pomembno vlogo. Čeprav se požari pogosto dojemajo kot uničujoči dogodki, so v resnici naravni del številnih ekosistemov in nam omogočijo dragocen vpogled v delovanje narave. Uničujoči požar na Krasu iz leta 2022 nam je ponudil redko priložnost raziskovanja odziva ptičje združbe na močno spremenjene razmere v okolju.

Vrste odprte in polodprte krajine so se odzvale pozitivno, saj so bile bolj zastopane na območjih, kjer je ogenj odprl gozd, razredčil podrast in povečal delež golih, kamnitih tal, kar omenjenim vrstam zelo ustreza.

Najbolj ogrožene vrste ptic na Krasu so travniške ptice, katerih habitati se v zadnjih desetletjih zaradi opuščanja rabe in pospešenega zaraščanja nenehno krčijo. Zato bi lahko rekli, da je v luči ohranjanja bogate biotske pestrosti kraških travnišč kakršnoli ponovno odpiranje zaraščene krajine dobrodošlo. Naša raziskava je potrdila, da požari lahko ustvarijo oz. povečajo delež primerne habitata za varovane vrste odprte krajine, kot so hribski škrlanec, podhujka in smrdokavra. Tudi močno ogrožen vrtni strnad (*Emberiza hortulana*) je v preteklosti že pokazal znake okrevanja populacije na manjših pogorelih površinah na Podgorskem krasu. Če pa v kontekst postavimo tudi vse večjo problematiko invazivnih tujerodnih vrst, ki se lahko na pogorelih območjih hitro razrastejo, in uničenje dragocenih gozdnih sestojev (npr. gnezdišč kačarja, drugih ujed, detlov in žoln), se naš pogled na požar verjetno nekoliko spremeni. Zato nikakor ni smiselno opredeljevati požara kot absolutno pozitivnega ali negativnega pojav.

V tujini se za vzdrževanje odprtih habitatov in ogroženih vrst celo odločajo za majhne, dobro nadzorovane požare. Kontrolirani požari na Hrvaškem so denimo že pripomogli k ohranjanju kotorne (*Alectoris graeca*). Na Krasu smo sicer še precej zadržani glede uporabe ognja kot sredstva za upravljanje prostora, saj si stroka na to temo še ni povsem enotna. Ključno upravljalško vprašanje na Krasu pa sploh ni to, kako odpirati zaraščeno krajino, temveč kako zagotoviti dolgoročno ohranjanje odprte krajine. Požari (bodisi naravni bodisi antropogeni) lahko zato prispevajo k ciljem ohranjanja biotske raznovrstnosti le v primeru, če se jih uporabi kot priložnost za obuditev primerne rabe, ki bi lahko dolgoročno ohranjala odprtost habitata.

DAVIDE SCRIDEL je varstveni ornitolog na DOPPS-u. Doktoriral je iz ekologije, njegove raziskave pa zajemajo širok spekter habitatov – od morskih in kmetijskih krajin do gorskih ekosistemov – ter vključujejo inovativne pristope, kot so daljinsko zaznavanje, bioakustika in GPS-telemetrija. Je avtor več kot 40 strokovno recenziranih publikacij in poglavij knjig.

DOMEN STANIČ je na DOPPS-u zaposlen kot varstveni ornitolog in glavni urednik revije *Svet ptic*. Trenutno je vključen v projekt Kras4us, kjer sta njegovi glavni raziskovalni temi kačar in ptice pogorišč. Obenem skrbi za redni monitoring ptič Škocjanskega zatoka, pogosto pa je na terenu tako na Krasu kot v Dinaridih.

Viri

- GEISTER, I. (1999): Gnezdilke popogoriščnega habitata na Petrinjskem Krasu. – *Annales, Series Historia Naturalis* 9 (17): 299–302.
- GRUBEŠIĆ, M., TOMLIJANOVIĆ, K. (2014): Rock Partridge (*Alectoris graeca*) Management in the Republic of Croatia. – 3rd Hunt Symposium, Balkan Wildlife Scientific Society.
- SCRIDEL, D., STANIČ, D., PACORINI, L., KRAVOS, K., UTMAR, P., OLMO, V., FONDA, F., MLAKAR MEDVED, M., KOCE, U., TOUT, P., CERNICH, S., CUNDER, M., MORTELLITI, A., PETRUZZELLI, F., KMECL, P., BACARO, G. (2025): Integrating remote sensing and species' traits to assess bird responses to wildfire in agropastoral landscapes. – *Biological Conservation* 308, 111260.

TRIPRSTI DETEL

// David Knez

Nekoč, ko se je bukev še potrto skrivala v toplih zatočiščih in je skozi naše kraje bril polarni veter, je iz mahu zrastel majhen škrat. Bil je odet v črno-bel plašč, ki se je dobro podal takratni monotoni barvni paleti ledenodobnih gozdov. Na glavi je nosil zlato čepico, kot da bi bila narejena iz sveže smole dreves, ki so klonila močnemu vetru. Skozi tisočletja so se vetrovi umirili, sonce je ogrelo našo deželo in večni led se je stalil. Bukev se je opogumila in gozd iglavcev se je spoštljivo umaknil v alpsko visokogorje in hladne doline dinarskega sveta. Z njimi je odšel tudi ta škrat – triprsti detel kot spomin na nekdanjo ledeno dobo.

Samce
**TRIPRSTEGA
DETLA** krasi
rumeno
teme, kar je
svojevrsna
značilnost med
našimi žolnami
foto: **David Knez**

Tripirsti detli (*Picoides tridactylus*) pri nas so pripadniki podvrste *alpinus*, ki je uspešno obstala na območju Alp in južne Evrope kljub umiku tajge. Preostali del njihovega palearktičnega območja razširjenosti pa se strnjeno nadaljuje v neskončnih gozdovih od Skandinavije vse do daljnega vzhoda Kamčatke.

Na sušicah, podrticah, štrcljih in umirajočih drevesih tripirsti detel najraje pleni ličinke podlubnikov (Scolytidae) in kozličkov (Cerambycidae).
foto: **David Knez**

Tripirsti detel pri nas živi v dinarskih, predalpskih in alpskih gozdovih večinoma nad 800 m nadmorske višine, v Dinaridih in Trnovskem gozdu najraje

v mraziščnih dolinah, kjer lahko najde ostanke nekoč na široko razraslih gozdov iglavcev, predvsem smreke. Ugaja mu tudi okoliški jelovo-bukov gozd. V Alpah živi v smrekovih, macesnovih in cembrinovih gozdovih.

ČRNI ŠKRAT

Tripirstega detla težko zamenjamo s katerokoli drugo žolno pri nas, saj na sebi ne nosi živih rdečih barv. Bolj spominja na ugaslo kurišče iz pepela in oglja, v katerem se je razžarel kos kovine – krona samcev in mladih osebkov. Po velikosti se najbolj približa dobro poznanemu velikemu detlu (*Dendrocopos major*). Prav tako se od vseh žoln pri nas loči po številu prstov na nogi, saj ima reducirani prvi prst in zato namesto štirih le tri prste, kot pove tudi njegovo ime. Gre za prilagoditev na izključno življenje na drevesih, saj zelo redko zahaja na tla v nasprotju z večino drugih žoln.

VARUH GOZDOV

Tripirstemu detlu so izjemno pri srcu naravne motnje, ki jih je z obilico užival v preteklosti, ko smo se ljudje še skrivali po jamah in o strojni sanitarni sečnji še nismo razmišljali. Iz smrti drevesa zaradi požara, vetroloma, žledoloma, snegoloma ipd. se rodi novo življenje. Mrtvo drevo požene kompleksen prehranski splet saproksilne združbe, vrh katerega ždi naš tripirsti detel. Na sušicah, podrticah, štrcljih in umirajočih drevesih najraje pleni ličinke podlubnikov (Scolytidae) in kozličkov (Cerambycidae). Detel ličinke podlubnikov išče pod lubjem,

tako da s kljunom tapka po površini in prisluhne odmevu votlih podlubnikovih galerij. Nato odbije vrhno lusko lubja in izdolbe luknjico do galerije ter z dolgim jezikom iz nje pobere ličinke. Včasih lahko opazujemo par, ki se temeljito poloti drevesa, saj z iskanjem začneta pri samem dnu ter se počasi premikata vse do vrha. Celotno drevo lahko obdelujeta tudi več kot eno uro. Svoje delo pa opravi zelo temeljito in resno, v takšnih primerih lahko uplenita tudi več kot 80 % vseh ličink v drevesu. Študija iz Švice je pokazala, da posamezni osebek triprstega detla na leto upleni okrog 670.000 podlubnikovih ličink, kar pomeni, da jih celotna švicarska populacija na leto upleni več kot 1,7 milijarde. Za primerjavo se je v Švici med letoma 1984 in 1999 v 25.000 feromonskih pasti na leto skupno ujelo povprečno med 85 in 137 milijonov osebkov podlubnikov. Razširjenost triprstega detla v gozdu tako močno poveča odpornost gozdov na katastrofalne izbruhe populacij podlubnikov in s tem povezane gospodarske škode, saj se na izbruhe odziva tudi številčno, gostota detlov na območju izbruha se lahko v enem letu poveča tudi za več kot 40 x.

Triprstemu detlu so izjemno pri srcu naravne motnje, ki jih je z obilico užival v preteklosti, ko smo se ljudje še skrivali po jamah in o strojni sanitarni sečnji še nismo razmišljali.

sanacijo naravnih motenj (vetrolomov, žledolomov itd.). Če želimo opazovati triprstega detla, za to potrebujemo kar nekaj potrpljenja, sreče in nežen korak. Iskati ga moramo v ohranjenih starih gozdovih z velikim deležem iglavcev. Najlažje zaznamo njegovo teritorialno bobnanje, ki je močno, razločno in se na koncu dokaj ostro prekine, slišimo pa ga lahko predvsem pred gnezditveno sezono od marca do maja in jeseni. Če ga iščemo zunaj teritorialne sezone, pa moramo prisluhniti predvsem značilno mehkeму oglašanju »bip« ali trkanju med

Habitat triprstega detla v Dinaridih
foto: **David Knez**

GOZDNI SPECIALIST

Žal triprsti detel ne živi kar v vsakem sestoju dreves, ki mu tako radi rečemo gozd, in je v Sloveniji razmeroma redek. Večinsko je omejen na gozdne rezervate in neodprte/nedostopne gozdove, kjer še obstaja naravna dinamika gozdnega ekosistema. Z gozdnim gospodarjenjem človek največkrat pregrobo poseže v naravno strukturo, da bi tak gozd še lahko preživel triprstega detla in druge gozdne specialiste. Gozd se z modernim gospodarjenjem odmakne od naravnega stanja, predvsem z odstranitvijo in pomanjkanjem mrtvih, poškodovanih, bolnih ter velikih starih dreves in popolno

prehranjevanjem. Če nam ga uspe izslediti, nam ta gozdni škrat nameni prečudovit vpogled v njegovo življenje, saj nam pogosto dovoli, da se mu približamo tudi na le nekaj metrov. Če smo zelo tihi in zapremo oči, lahko ob njem zaslišimo tudi polarni veter, ujet v krošnje dreves, pokanje neskončnega ledu in morda iz dolin tudi težke korake čred mamutov.

Vir:

– BÜTLER, R., WERMELINGER, B. (2014): Borkenkäfer aufgepasst: Dreizehenspecht. – *Bündner Wald* 3/2014: 49-53.

Na spodnji povezavi ali prek QR-kode si lahko ogledate zbirko posnetkov triprstega detla, ki so nastali v naših gozdovih:
<https://www.youtube.com/playlist?list=PL-eP8ySjK50XONW6ealwP54X22vtCMI9k>

SE SLIŠIMO? VPLIV HRUPA NA OGLAŠANJE MOKOŽA

// Nina Jovčič

Naravni rezervat Škocjanski zaton – mokrišče, ki ga z vseh strani obdaja urbanizacija

foto: arhiv NRŠZ

PTICE MED ŠUMOM CIVILIZACIJE

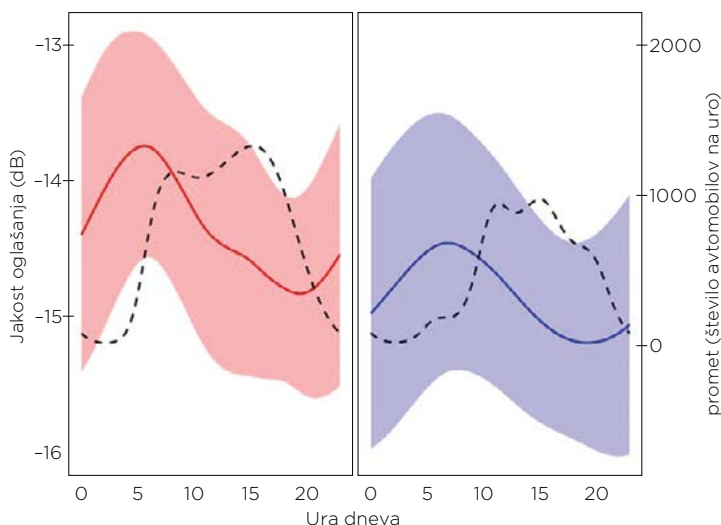
Škocjanski zaton je naravni biser, ki varuje več kot 260 vrst ptic, a leži sredi betonskega in kovinskega sveta, obdan s pristaniščem, trgovskimi centri, železnico in avtocesto. Med številnimi motnjami in grožnjami, ki preplavljajo naravo, ena ostaja skoraj neopazna, neslišana in ne dovolj raziskana: hrup. V takem okolju je pticam težko ohranjati naravni »zvočni prostor«, ki ga potrebujejo za sporazumevanje. Prometni hrup prekriva in popači njihovo oglašanje, kar lahko vodi do sprememb v paritvenem obnašanju, obrambi teritorija ali opozarjanju na nevarnost. Raziskave iz tujine že več let opozarjajo, da antropogeni hrup preobraža zvočno krajino našega planeta. A le malo je bilo znanega o

tem, kako se s hrupom spopadajo živali mokrišč, kjer se zvok že tako širi počasi in odbija med vodo in rastlinjem. Med najbolj skrivnostnimi prebivalci mokrišč je mokož (*Rallus aquaticus*), ptica, ki življenje preživi v gostem trstičju, daleč od oči ljudi, razkriva pa se predvsem z glasom. Toda kaj se zgodi, ko se njegov svet preplete z nenehnim brnenjem avtomobilov in tovornjakov?

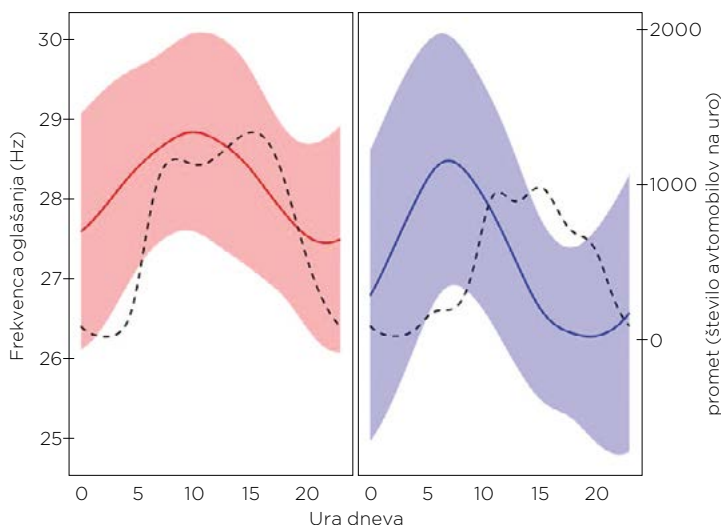
KAKO SE MOKOŽ ODZIVA NA HRUP V ŠKOCJANSKEM ZATOKU?

Med januarjem in marcem 2025 smo v Naravnem rezervatu Škocjanski zaton na 16 mestih namestili samodejne snemalnike zvoka, ki so 24 ur na dan beležili oglašanja mokoža. Zajemali smo podatke

Amplituda (glasnost) mokoževega oglašanja v Škocjanskem zatoku glede na promet ob delavnikih (rdeča barva) in ob koncu tedna (modra barva). Vodoravna (x) os prikazuje uro dneva, navpična (y) os pa jakost oglašanja v decibelih (dB). Črna črtkana črta prikazuje promet (število avtomobilov na uro).

Frekvenca (višina zvoka) mokoževega oglašanja v Škocjanskem zatoku glede na promet ob delavnikih (rdeča barva) in ob koncu tedna (modra barva). Vodoravna (x) os prikazuje uro dneva, navpična (y) os pa frekvenco oglašanja v hercih (Hz). Črna črtkana črta prikazuje promet (število avtomobilov na uro).

o jakosti in frekvenci klicev ter jih primerjali s podatki o prometu z bližnje Ankaranske obvoznice.

Njihovo oglašanje je razkrilo več, kot bi pričakovali. Mokoži so bili najglasnejši v zgodnjih jutranjih urah, ko se je promet šele prebujal. Z naraščanjem prometa se je glasnost mokožev zmanjševala, kar kaže, da so ptice prilagajale svojo zvočno aktivnost hrupnemu ozadju. Opazili smo tudi, da se je povprečna frekvenca klica (višina zvoka) med tednom, ko je promet gostejši, rahlo zvišala. Takšna sprememba lahko pomaga, da klic bolje »izstopa« iz nizkofrekvenčnega prometnega hrupa. Zanimivo je, da so bile razlike očitne tudi med tednom in koncem tedna. Ob delavnikih, ko so prometne konice najmočnejše, so ptice na splošno pele glasneje in v višjih tonih. Ob sobotah in nedeljah, ko promet pojenja, pa so njihovi klici postali mehkejši, tišji in bolj raznoliki. To vedenje, znano kot Lombardov učinek, so znanstveniki opazili tudi pri drugih vrstah: ko okolje postane glasno, se ptice odzovejo s spremembami v glasnosti in višini glasu. Ampak ta strategija ima svojo ceno: več energije ptica vloži v oglašanje, manj časa ji ostane za iskanje hrane in gnezdenje. Dolgoročno življenje v hrupu pa lahko vodi v stres in zmanjšano uspešnost gnezdenja, kar sta težko zaznavni, a resni posledici za vrste.

TIŠINA KOT POGOJ ZA ŽIVLJENJE

Ugotovitve raziskave, zlasti zaznava prilagoditvenih sprememb v oglašanju kot odziv na prometni hrup, postavljajo v ospredje vedenjsko prilagodljivost mokoža, pa tudi njegovo ranljivost ob povečanem človeškem pritisku. Na prvi pogled gre za

drobne spremembe v glasnosti in frekvenci, a te vendarle kažejo, da ptice občutijo vpliv prometnega hrupa. Z boljšim razumevanjem teh vplivov lahko učinkoviteje načrtujemo ukrepe za ohranjanje mokrišč in njihove tišine. Slednja je za številne vrste prav tako pomembna kot čista voda ali habitat.

Literatura:

- ENGEL, M. S., YOUNG, R. J., DAVIES, W. J., WADDINGTON, D., & WOOD, M. D. (2024): A systematic review of anthropogenic noise impact on avian species. – *Current Pollution Reports* 10 (4): 684-709.
- Jovčič, N. (2025): Zagonetni zvoki iz trstičja: vpliv prometnega hrupa na vokalno aktivnost mokoža (*Rallus aquaticus*) na podlagi pasivnega akustičnega spremljanja. – Magistrsko delo, UP FAMNIT, Koper.

Gnezdeča populacija **MOKOŽA** (*Rallus aquaticus*) v Škocjanskem zatoku šteje 10-15 parov in velja za eno najpomembnejših v Sloveniji.
foto: Duša Vadjnal

MOKOŽ (*Rallus aquaticus*) je eden izmed najbolj skrivnostnih prebivalcev mokrišč, ki življenje preživi v gostem trstičju, daleč od oči ljudi, razkriva pa se predvsem z glasom.
foto: Duša Vadjnal

STRM UPAD POPULACIJE RJAVEGA SRAKOPERJA V KRAJINSKEM PARKU ŠTURMOVCI

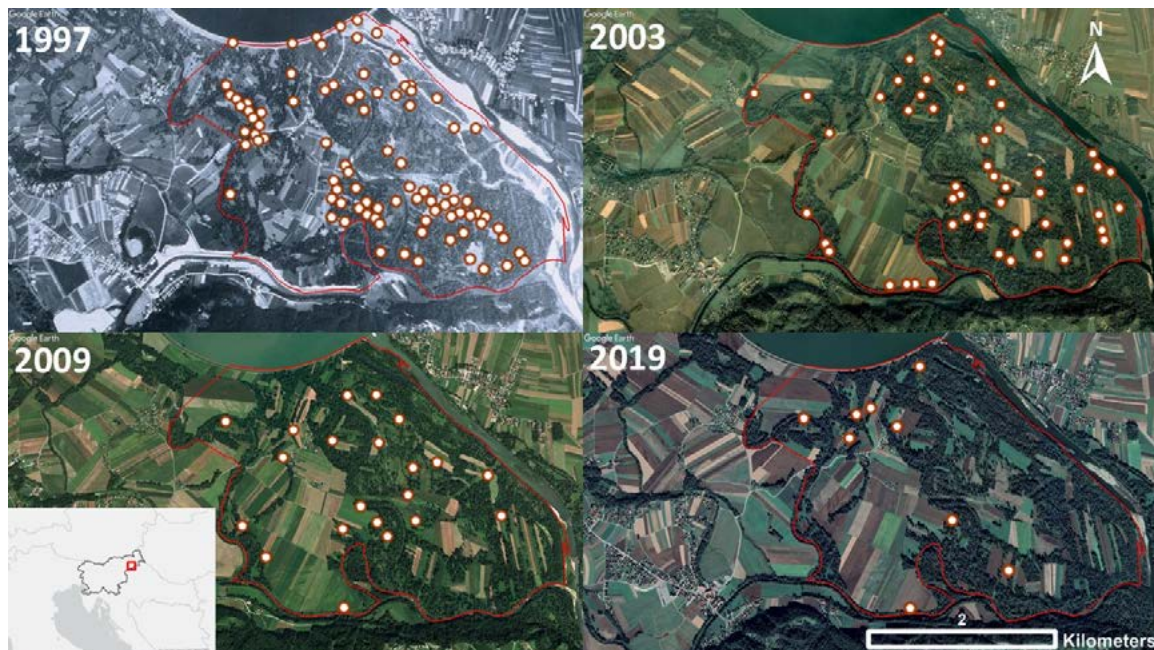
// Rok Lobnik

Leta 1992 so Šturmovci imeli najvišjo gostoto populacije **RJAVEGA SRAKOPERJA** (*Lanius collurio*) v Sloveniji.
foto: Rok Lobnik

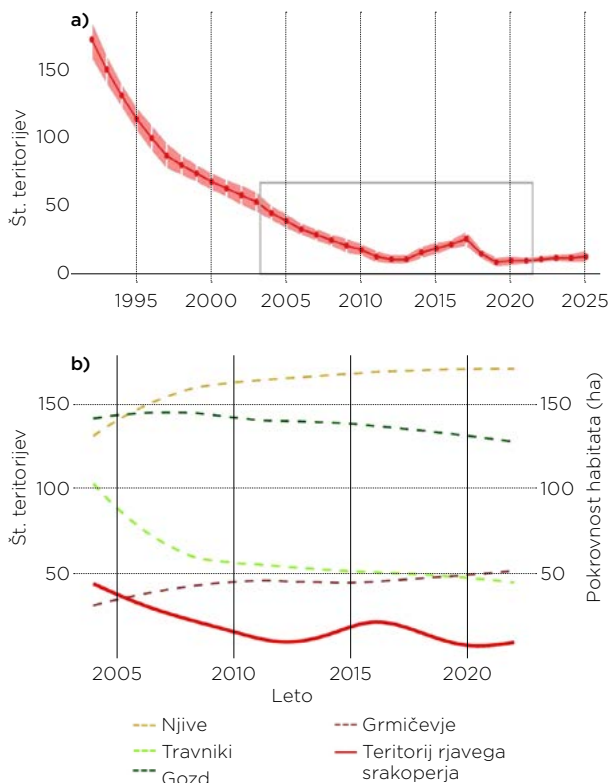
Kmetijska krajina pokriva slabih 40 % površin v Evropski uniji, vendar tako intenzifikacija kot tudi samo opuščanje kmetijstva ustvarjata zelo močan pritisk na evropsko biodiverzitet. Populacije ptic kmetijske krajine so denimo v zadnjih 43 letih upadle za približno 60 %, pri čemer je bil ta upad močnejši v zahodni kot pa v srednji in vzhodni Evropi. Tipična bioindikatorska vrsta ekstenzivne kmetijske krajine je rjavi srakoper (*Lanius collurio*), ki zaseda ekotonske (prehodne) habitate med travniki, na katerih išče hrano, in grmičevjem, v katerem gnezdi. Pričujoči prispevek povzema rezultate raziskave o vplivu spremembe rabe tal na populacijo rjavega srakoperja v Krajinskem parku Šturmovci. Šturmovci so poplavna ravnica, ki se razteza južno

od Ptujskega jezera, med Dravo in Dravinjo, na jugu pa meji na Haloze. Kot krajinski park so zaščiteni od leta 1979 in sodijo v območje Natura 2000 Drava. Tam je bil popis rjavega srakoperja prvič opravljen leta 1992, potem pa še leta 1997 in 2003, bolj redno v obdobju 2009–2019, nazadnje pa leta 2025. Leta 1992 so imeli Šturmovci najvišjo gostoto populacije rjavega srakoperja v Sloveniji (39 parov/km²), kar je zelo visoko tudi na nivoju Srednje Evrope. Med popisi smo vsak najdeni par označili na zemljevidu in kasneje s pomočjo vladnega portala Raba ugotovili, v katerem habitatu se je zadrževal, kar nam je omogočilo izdelavo modela o rabi habitata srakoperja v Šturmovcih. Nato smo s pomočjo modela TRIM izračunali še populacijski trend vrste.

Raziskovalno območje Krajinski park Šturmovci (označeno z rdečo obrobo). Točke prikazujejo lokacije parov rjavih srakoperjev (*Lanius collurio*) v letih 1997, 2003, 2009 in 2019.

Ugotovili smo, da se rjavi srakoperji v Šturmovcih najraje pojavljajo na travnikih in potrebujejo določeno mero grmičevja za gnezdenje in prežanje na plen, a se izogibajo gostejše zaraščenim predelom. Večja heterogenost habitatov je zanje pozitivna, a le do te mere, ko manj ugodni habitat (njive, gozd) v krajini še ne prevladujejo. Populacija te vrste v Šturmovcih je v zadnjih 34 letih doživela strm upad, za dobrih 92 % s 172 parov leta 1992 na le še 13 v letu 2025.

Zgornji graf prikazuje populacijski trend rjavega srakoperja (*Lanius collurio*) na območju Krajinskega parka Šturmenci. Časovno obdobje, ki ga zajema sivi pravokotnik, je prikazano v spodnjem grafu, kjer so z barvanimi črtkanimi črtami prikazani tudi trendi površin bolj zastopanih habitatov znotraj raziskovalnega območja (rumeno = njive, temno zeleno = gozd, svetlo zeleno = travnik, rjavo = grmičevje).

Najverjetnejši vzrok je izguba travnikov, kot posledica tako širjenja njivskih površin kot tudi opuščanja kmetijstva, kar vodi v prekomerno zaraščanje. Pridobljeni rezultati tako dobro povzamejo poglobitveni grožnji za ptice kmetijske krajine v Evropi (intenzifikacija in opuščanje kmetijstva), hkrati pa so tudi opozorilo, da lahko vrste, ki naj bi bile globalno stabilne (kot denimo rjavi srakoper), lokalno doživljajo strme upade. To je še posebej zaskrbljujoče, ko gre za območja, ki so bila zanje tako zelo pomembna, kot so bili Šturmenci za rjavega srakoperja.

Viri

- DENAC, D. (2003): Upad populacije in sprememba rabe tal v lovne habitatu rjavega srakoperja *Lanius collurio* v Šturmovcih (SV Slovenija). – *Acrocephalus* 24: 97-102.
- LOBNIK, R., SCRIDEL, D., DENAC, D. (2025): Over 30 years decline of an iconic farmland bird, Red-backed Shrike *Lanius collurio*, in a Central European stronghold: meadow loss and shrub succession drive near-local extinction. – *Bird Conservation International* 35.

KOLEDAR PTICE SLOVENIJE 2026 JE PRISTAL!

Okrasite svoj dom s čudovitimi fotografijami ptic za le 5 € – ali pa ga prejmite BREZPLAČNO ob vsakem nakupu nad 50 € v naši spletni trgovini. Akcija velja do razprodaje zalog.

ZAČNITE LETO 2026 Z NOVO PTICO NA VSAKI STRANI!

**TRGOVINA.
PTICE.SI**

Koledar si lahko zagotovite tudi v trgovini NR Škocjanski zatok ali v naši pisarni v Ljubljani.

Včlani se

v Društvo za opazovanje in
proučevanje ptic Slovenije
(DOPPS)

Skupaj za ptice in ljudi!

S tem boš:

- postal(a) del društva, ki trenutno z več kot 1000 člani rešuje največje naravovarstvene probleme in aktivno prispeva k veljavi varstva narave v naši družbi,
- dobil(a) obilo priložnosti za sodelovanje na različnih delavnicah in pri prostovoljnem naravovarstvenem delu,
- lahko postal(a) aktiven(a) član(ica) regionalnih ali Mladinske sekcije in se udeleževal(a) ornitoloških taborov in srečanj za mlade,
- se lahko udeleževal(a) mesečnih predavanj o pticah in naravovarstvu in vodenih izletov po Sloveniji in tujini,
- prejemal(a) poljudno revijo Svet ptic (4 × letno) in po želji strokovno ornitološko revijo Acrocephalus.

Informacije dobiš na:

DOPPS, Tržaška c. 2,
1000 Ljubljana,
GSM: 041 712 796 (pisarna)

dopps@dopps.si
www.ptice.si

foto: Jure Novak

SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA

// Dejan Bordjan

Ujede so vsekakor resen izziv pri določanju na terenu. Pogosto so daleč od nas, proti svetlobi in brez zelo očitnih vzorcev. Težko jih preprosto spregledamo in med njimi je ravno dovolj redkih vrst, da si običajno z zanimanjem ogledamo prav vsak osebek, ki ga srečamo. In občasno smo za naš trud tudi nagrajeni.

Če smo bolj izkušeni in vemo, na katere znake moramo biti pozorni, je določanje ujed lahko tudi enostavno, a večinoma prav nadležno težko. Tokratni skrivnostni fotografiji sta prav takšni. Začnimo z »enostavnejšo« fotografijo ①. Na njej vidimo temno ujedo, ki je zaradi ozadja neba videti še temnejša. Tako hitro izgubimo morebitne vzorce na spodnji strani ptice, kar seveda zaplete določanje. A v tem primeru si lahko pomagamo z drugimi znaki. Gre za srednje

①

②

veliko ujedo, z močno glavo glede na trup, ravnim zadnjim robom peruti, ki je vzporeden s sprednjim. Izkušen opazovalec bi na spodnji strani peruti opazil, da so na zunanjih sekundarnih peresih vidne progice, kar je posledica nekoliko svetlejših peres na tem mestu. Ima rep, ki je približno toliko dolg, kot je široka perut, robovi repa pa so oglati. Velikost glave in oblika peruti nam pomagata izločiti kanje (*Buteo* spp.) in kragulje (*Accipiter* spp.), oblika repa pa še škarnike (*Milvus* spp.). Obarvanost in oblika peruti lahko sicer namigujeta na rjavega lunja (*Circus aeruginosus*), a to vrsto lahko izključimo zaradi prisotnosti enega »prsta« preveč (rjavi lunj ima le 5 vidnih »prstov«) in že omenjenih jasno vidnih prog na primarnih peresih (peruti rjavega lunja niso nikoli progaste). Glava je močnejša kot pri večini srednje velikih ujed in skupaj z dolgimi primarnimi peresi namiguje na orla. Če dodamo še velikost, ugotovimo, da je pred nami naš najmanjši orel. Ta ima več barvnih oblik in ena izmed teh je skoraj popolnoma temno rjava. Nekoliko svetlejša so samo letalna peresa na pregibu roke. Pred nami je tako temna oblika malega orla (*Hieraaetus pennatus*), ki je pri nas dovolj redek, da marsikateremu opazovalcu dvigne srčni utrip.

foto: Dejan Bordjan

foto: Dejan Bordjan

VABLJENI, DA SE PREIZKUSITE V NOVI DOLOČEVALSKI ZAGONETKI!

enostavnejša

zahtevnejša

Ujeda na travnatem ozadju ② na prvi pogled deluje večja, robustnejša kot tista na prvi fotografiji in pri njej se lepo vidijo barve in vzorci na zgornji strani. Ujeda je rjavih odtenkov z nekaj belimi lisami. Krovci so svetlejši, letalna peresa pa temnejše barve. Bele so lisa sredi hrbta, trtica, lisa na bazi primarnih letalnih peres ter zametki črte na meji med sekundarnimi letalnimi peresi in krovci. Perut se zaključuje z dolgimi "prsti". Vsi ti znaki so dovolj, da lahko ujedo dokaj zanesljivo določimo. Vtis velikosti, dolžina peruti in zelo dolgi "prsti" nam povedo, da imamo pred seboj enega izmed orlov. Vzorci beline na peruti in repu izločijo belorepca (*Haliaeetus albicilla*) in planinskega orla (*Aquila chrysaetos*) ter kačarja (*Circaetus gallicus*) in kraguljega orla (*Aquila fasciata*), saj nobena izmed teh vrst nima bele trtice. Torej nam ostanejo še štirje orli: kraljevi orel (*Aquila heliaca*), mali (*Clanga pomarina*) in veliki klinkač (*C. clanga*) ter potencialno stepski orel (*Aquila nipalensis*). Pri kraljevem orlu imajo belo trtico in bel rob sekundarnih peres mladostni osebk. Slednji pa imajo tudi v celoti svetla peresa na notranjem delu zunanje peruti, kjer je na fotografiji bela lisa omejena le na bazo peres in nimajo kontrasta med temnimi skapularnimi peresi in krovci zgornje strani peruti. Mali in veliki klinkač sta dobra kandidata z vsemi doslej naštetimi vzorci. Velikega klinkača pa lahko izločimo, ker praviloma nima kontrasta v barvi krovcev in letalnih peres. Izjema je sicer barvna oblika *fulvens*, pri kateri bi moral biti kontrast še večji kot na fotografiji. Tako nam od realnih kandidatov ostane samo mali klinkač. Kaj pa stepski orel? Ta je lahko presenetljivo podoben malemu klinkaču. Čez palec pravilo, ki pa ni 100-odstotno: stepski orel ima hrbet in krovce podobne barve in ne tako različne kot na fotografiji, obenem je precej večji. Torej, če tako ptico vidimo pri nas, gre zelo verjetno za malega klinkača.

Pozimi ob reki

Če se boste v hladnem delu leta sprehajali ob reki, morda na zimskem štetju vodnih ptic, boste najverjetneje opazili katero od spodaj opisanih vrst. Tu vam predstavljamo nekaj najbolj značilnih prebivalcev naših vodotokov, izjemno dobro prilagojenih rečnemu življenju.

VELIKI ŽAGAR (*Mergus merganser*)

Ko se naše reke zavijejo v zimsko idilo, se na njih v večjem številu ponovno pokažejo naše največje race potapljavke – veliki žagarji. Le malo kdo ve, da se bleščeči samci s snežno-belimi prsmi in smaragdno glavo po gnezditvi odselijo na območja tundre daleč na severu, kjer se v ogromnih jatah do nekaj deset tisoč osebkov pregolijo v novo perje. K nam se ponovno vrnejo pozimi, da si najdejo družico. Samico hitro prepoznate po sivem perju in kostanjevorjavem čopku, medtem ko imata oba spola tanek, nazobčan kljun, po katerem je vrsta tudi dobila ime. Prav zaradi nazobčanega kljuna se ribe iz njegovega prijemla le stežka izmaknejo. S kljunom pod vodo trdo zagradi svoj najljubši plen, predvsem manjše ribe, kot so kaplji, pisanci in blistavci. Raziskave ka-

žejo, da je veliki žagar odličen kazalnik ohranjenosti rek. Njegovo pojavljanje je močno povezano z obilico prodišč, ohranjenih rečnih bregov in obrežnih gozdov, kjer se skriva bogata biotska raznovrstnost. Lahko ga štejemo kot krovno vrsto, ki ščiti celoten rečni ekosistem. Na naših rekah ga v zimskem času najlažje opazujemo na Savi, Muri, Dravi in Kolpi.

Besedilo: **Aljaž Mulej**, foto: **Sergej Maršnjak**

POVODNI KOS (*Cinclus cinclus*)

Ta mala in izjemno trdoživa ptica naseljuje hitro tekoče reke in potoke, ki so dovolj vodnati skozi vse leto. Določitev je dokaj preprosta: povodni kos je kompaktne postave, s kratkim repom, pretežno temnorjavim perjem in velikim belim podbradkom. Najpogosteje ga opazimo, ko na izpostavljenih skalah sredi vodotoka neprestano in živčno »počepa«, pri čemer je velika bela lisa na grlu še posebej opazna. Občasno skoči s kamna v mrzlo in deročo vodo, v kateri se znajde neverjetno dobro. Prava posebnost povodnega kosa je njegova sposobnost hoje po rečnem dnu. Ta prilagoditev mu omogoča dokaj specializiran lov na vodne nevretenčarje, ki prebivajo na rečnem dnu, tudi tam, kjer je tok najbolj deroč. Zaradi prehrane je povodni kos zelo občutljiva vrsta za spremembe v okolju in kot tak tudi odličen indikator čistih, dobro ohranjenih rečnih ekosistemov. V Sloveniji ga lahko opazimo na vseh hitro tekočih rekah, pozimi pa lahko obiše tudi mirnejše odseke nižinskih rek.

Besedilo: **Sara Cernich**, foto: **Tomaž Mihelič**

BOBER (*Castor fiber*)

Pozimi je čas, ko lahko bolj preprosto oprežamo za znaki pojavljanja vodnih živali, kot je bober. Ta se predvsem v zimskem času prehranjuje z lubjem dreves in grmov, saj mu druga rastlinska hrana ni na voljo. V tem času tudi največkrat podira drevje, ki ga v vodi obgloda. Obglodani les ima značilne sledi sprednjih sekalcev. V bližini prehranjevalnih znakov lahko včasih opazimo tudi jez, s katerim bobri zvišajo vodno gladino, da vhod v bobrišče ostane pod vodo. Bobrišče bomo prepoznali po kupu ošiljenih palic in blata, s katerim bobri prekrijejo strop svojega podzemnega brloga. Našega največjega glodavca pa bomo zaznali tudi po odtisih tac, značilnega širokega repa in vej, ki jih vleče za seboj. Kjer gre pogosto na breg, si ustvari tudi drčo do vode. Pri nas je bober najbolj zastopan ob Muri, Dravi, Krki in Kolpi, uspešno pa se širi tudi po drugih vodotokih vzhodne in osrednje Slovenije.

Besedilo in foto: **Rudi Kraševac**

VODOMEC (*Alcedo atthis*)

Včasih nas ob lenobni reki preseneti prediren pisk, ki preglaši ščebetanje drugih ptic. Če se brž zasukamo za njim, lahko uzremo blisk modrine, ki tik nad gladino hiti na nasprotni breg – kot bi nekdo v vodo zabrisal turkizno žabico. Takšna so najpogostejše srečanja z barvitim vodomcem. Vodomec najraje prebiva ob mirnih, počasi tekočih rekah z razgibanim, na videz neurejenim in divjim obrežjem. Poleg rib, ki so njegova glava hrana, namreč potrebuje še dvoje: strme peščene brežine, v katere izkoplje tudi do meter globok gnezdilni rov, ter štrclje podrtega drevja ali naplavin, ki se sklanjajo nad vodno gladino in s katerih lahko opreza za plenom. Odstranjevanje obrežne zarasti, urejanje strug in regulacija rek mu tako vse prej kot ustrezajo – prav tisti vodotoki, ki se ljudem zdijo najbolj neurejeni, so namreč vodomcu najljubši.

Besedilo: **Matija Mlakar Medved**,
foto: **Ivan Petrič**

SIVA PASTIRICA (*Motacilla cinerea*)

Siva pastirica si s povodnim kosom deli podobno življenjsko okolje. Hitri vodotoki z obilico izpostavljenih skal in poraslimi brežinami so njen glavni habitat. Zagotovo jo bomo torej opazili na potokih in rekah, kjer prebiva povodni kos. Obratno pa ne velja. Siva pastirica je namreč glede izbire življenjskega okolja manj zahtevna, saj se dobro znajde tudi ob zelo majhnih potokih, tudi takih, ki občasno usahnejo in za povodnega kosa niso primerni. Vsaj v določenem delu leta jo lahko opazimo tudi v popolnoma spremenjenih okoljih, na primer v kanalih v urbanem okolju. Obenem prebiva skorajda na vseh tipih rek, tudi nižinskih s počasnejšim tokom. To elegantno vrsto pastirice prepoznamo predvsem po dolgem repu, značilni živo rumeni barvi podrepnega perja in sivem zgornjem delu telesa.

Besedilo: **Sara Cernich**, foto: **Danilo Kotnik**

SOŠKA POSTRV (*Salmo marmoratus*)

Soško postrv je mogoče opaziti v rekah Soči, Nadiži, Idrijci, Vipavi, Reki in Rižani ter njihovih pritokih. Mlajši osebki plavajo v hitro tekoči vodi, starejši pa se večinoma zadržujejo v temnejših predelih večjih tolmunov. Skrivajo se v skalnih zasedah, pod previsi, potopljenimi debli ali obrežno vegetacijo. V času lova priplavajo v prelive in plitvine, kjer pa jih zaradi prečne progavosti težko opazimo. Kljub značilnemu marmoriranemu vzorcu je pestrost pojavnih oblik (tipov) soške postrvi zelo velika, tudi takih z rdečo obarvanostjo v obliki pik in peg. Ta endemit Jadranskega povodja je v Sloveniji zavarovana vrsta in v večjem delu območja razširjenosti tudi kvalifikacijska vrsta Nature 2000.

Besedilo: **Kim Leban** in **Dušan Jesenšek**, foto: **Alvaro G. Santillan**

PREGLED ORNITOLOŠKIH ZANIMIVOSTI V 2025

// Mitja Denac

STEPSKA PRIBA (*Vanellus gregarius*) na njivah pred zadrževalnikom Medvedce
foto: **Dejan Pahole**

Leto 2025 se poslavlja in čas je, da se vnovič ozremo po minulih mesecih – katere vrste so jih zaznamovale, katera so bila najredkejša opazovanja in katere lokacije se je najbolj splačalo obiskovati? Nekaj odgovorov vas čaka v nadaljevanju tega prispevka.

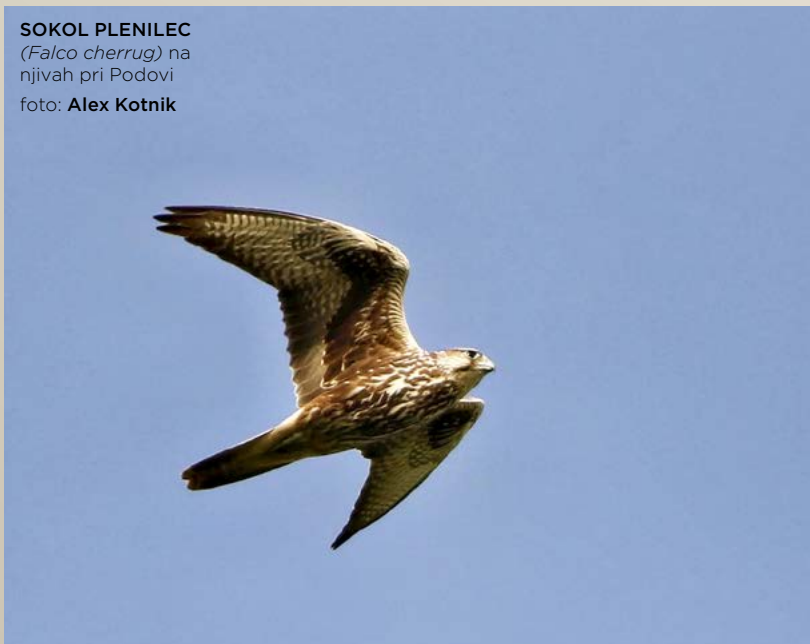
ZIMA

Tisti, ki so želeli novo ornitološko sezono hitro odpreti z redkostjo ali dvema, so si letos upravičeno meli dlani. Že od začetka januarja je bilo namreč »na voljo« nekaj nadvse neobičajnih vrst, ki so se pri nas zadrževale od decembra prejšnjega leta. Zagotovo gre v ospredje postaviti **lebduha** (*Elanus caeruleus*), ki je prezimoval v okolici Matene in Iga na Ljubljanskem barju in smo ga lahko občudovali vse tja do konca februarja. Lebduh, tokrat v Sloveniji opažen šele drugič, postaja vse pogostejša ptica v srednji in severni Evropi, kamor se širi z Iberskega polotoka, iz Severne Afrike in Azije – leta

LEBDUH (*Elanus caeruleus*) na Ljubljanskem barju
foto: **Mitja Denac**

SOKOL PLENILEC (*Falco cherrug*) na njivah pri Podovi
foto: **Alex Kotnik**

2025 je prvič gnezdil na sosednjem Madžarskem, ornitologi pa so gnezditveno sumljivo vedenje opazovali celo na Danskem. Druga neobičajna vrsta je prav tako prihajala iz (sicer nesorodnih) vrst ujed: na njivah med Podovo in Starošincami se je dlje časa zadrževal odrasel **sokol plenilec** (*Falco cherrug*). Tega redkega stepskega sokola je imela pred tem pri nas priložnost opazovati le peščica ljudi, tako da je omenjene njive v zgodnji pomladi letos obiskal marsikdo. Druge zanimivosti so januarja tradicionalno vključevale samico **zimske race** (*Clangula hyemalis*) na Zbiljskem jezeru, **beloliske** (*Melanitta fusca*) na Družmirkem jezeru in neverjetno bližnje srečanje z mladim **triprstim galebom** (*Rissa tridactyla*) na morju pred Piranom.

MALA GOS (*Anser erythropus*)
na zadrževalniku Medvedce

foto: Jakob Habicht

V februarju so se večinoma nadaljevale zanimivosti iz vrst vodnih ptic. V začetku meseca nas je prenetila novica s Ptujkega jezera, kjer se je pojavila samica **ovratniške črnice** (*Aythya collaris*). Skoraj nedvomno je šlo za isti osebek, ki je lani pri nas prezimoval, in tudi tokrat se je črnica na jezeru zadrževala dlje časa, vse do aprila. Gre za drugo opazovanje v Sloveniji, morda ista črnica pa je bila dober mesec predtem (decembra 2024) opazovana tudi v Beogradu. V drugi polovici meseca sta se za nekaj dni na zadrževalniku Medvedce tisočim beločelim gosem (*Anser albifrons*) pridružili dve **mali gosi** (*A. erythropus*), ki sta potrpežljivim opazovalcem omogočali dober trening v prepoznavanju subtilnih razlik med tema vrstama. Na Ljubljanskem barju in Cerkniškem jezeru so bile opažene prve **močvirske uharice** (*Asio flammeus*).

 POMLAD

Začetek marca je bil umirjen in brez večjih posebnosti, kar pa je bilo le zatišje pred izjemnim 19. dnevom v mesecu, ko je bila na njivah pred zadrževalnikom Medvedce opazovana (do zdaj) kronska ptica tega leta – odrasla **stepska priba** (*Vanellus gregarius*). Stepska priba je izjemna v vseh pogledih, brez dvoma je eden lepših pobrežnikov, a s svetovno populacijo, ocenjeno na 11.200 odraslih osebkov, tudi eden najredkejših. Letos je bila v Sloveniji zabeležena komaj tretjič, prvič po letu 1983, in kombinacija njenega varstvenega statusa ter več kot 40 let trajajoče »suše« je na teren zvabila marsikaterega ornitologa, tudi starejšega. Neverjetno naključje je, da je bil istega dne na Ljubljanskem barju opažen **mali labod** (*Cygnus columbianus*), prav tako pregrešno redka vrsta, za katerega so bili pred tem pri nas zbrani le trije podatki. Na žalost je Barje prav hitro preletel in razen srečnega najditelja ga ni videl nihče drug. Zadnje dni marca je pope-

stril še en izjemo redek gost, samec **ameriškega kreheljca** (*Anas carolinensis*) na akumulacijskem jezeru HE Moste na Gorenjskem, tudi njega pa žal kljub vnetemu iskanju ni bilo več na spregled. Ob prehodu hladne fronte je na mrzel in deževen dan njive v okolici Iga za počitek izkoristil prvi letošnji **dular** (*Eudromias morinellus*).

Kot se spodobi, se je resno spomladansko dogajanje najprej začelo na Obali. V Škocjanskem zatoku in Sečoveljskih solinah so aprila ornitologi zabeležili naslednji zavidljivi nabor redkih selivk: več izvrstno dokumentiranih **bledih hudournikov** (*Apus pallidus*), **školjkarice** (*Haematopus ostralegus*), dva **jezerska martinca** (*Tringa stagnatilis*), **rjavoglavega srakoperja** (*Lanius sentor*), **kratkoprstega škrljančka** (*Calandrella brachydactyla*) in **rjavo komatno tekico** (*Glareola pratincola*). Prvič v Sloveniji je bilo v Škocjanskem zatoku tudi posneto petje **sibirske podvrste vrbjega kovačka** (*Phylloscopus collybita tristis*), ki je v rezervatu najverjetneje prezimoval. Če se pomaknemo nekoliko vzhodneje, se moramo

JEZERSKI MARTINEC
(*Tringa stagnatilis*) v
Škocjanskem zatoku
foto: Duša Vadnjal

gotovo ustaviti na suhih kraških goličavah – tudi te so pritegnile nekaj zanimivosti, med drugim samca **vzhodnega sredozemskega kupčarja** (*Oenanthe melanoleuca*) na Cerju pri Lokvici ter skupinico treh pisanih **dularjev** na Movraškem Kuku. Vendar vse veselje ni ostalo zgolj na Primorskem, tudi v osrednji Sloveniji je bilo opazovanih nekaj zanimivih vrst, in to prav nenavadno zgodaj. Že sredi meseca se je na Cerkniškem jezeru ustavila **južna postovka** (*Falco naumanni*), v Domžalah dva **kratkoprsta škrjančka**, **rjava cipa** (*Anthus campestris*), **čoketa** (*Gallinago media*) in **rdeča lastovka** (*Cecropis rufula*), v okolici Grosuplja pa **rjavoglavi srakoper**. Za nekaj vrst smo zbrali najbolj zgodnja pomladanska opazovanja do zdaj, posebej pa velja omeniti **rjave cipe**, ki so bile to pomlad skupno zabeležene šestkrat, največ doslej. Konec meseca se je na poplavljenih njivah pri vasi Stari Log na Štajerskem dva dni zadrževal samec **citronaste pastirice** (*Motacilla citreola*), pri Krškem pa je bil prvič zunaj Obale fotografiran tujerodni **sveti ibis** (*Threskiornis aethiopicus*) – razlog za skrb?

V letošnjem maju je nekaj vrst bolj kot zaradi svoje redkosti zbujalo pozornost zaradi nadpovprečnega števila opazovanj, nobena bolj kot **zlatovranka** (*Coracias garrulus*). Skupaj so bile zlatovranke videne sedemkrat, skoraj v vseh delih Slovenije: na Dolenjskem (3), Gorenjskem (2) in Štajerskem (2). Veliko število opazovanj sledi lansnemu poskusu gnezdenja v Sečoveljskih solinah, zato stisnimo pesti v upanju, da se zlatovranka vrne na seznam gnezdičk Slovenije. Iz tega seznama smo, žal, očitno izgubili **črnočelega srakoperja** (*Lanius minor*), a tudi tega se je dalo letos maja nekajkrat opazovati pri nas, med drugim par v Igu na Ljubljanskem barju. Neštete vremenske motnje vedno poskrbijo za pestro dogajanje na vodah in letošnje leto ni bilo nobena izjema. Če sta dva podatka o **čoketi** in štiri opazovanja **črnonoge čigre** (*Gelochelidon nilotica*) povprečna bera za zadnja leta, pa to gotovo ne velja za kar dve **rjavi komatni tekici**, na Cerkniškem jezeru in v Škocjanskem zatoku, ter pomladanski podatek o **velikem prodniku** (*Calidris canutus*) z Ormoškega jezera. Pomlad je bila odlična tudi za **malega klinkača** (*Clanga pomarina*) in **črnoглаvega strnada** (*Emberiza melanocephala*), oba sta

PLOSKOKLJUNEC
(*Calidris falcinellus*) v
Škocjanskem zatoku
foto: Duša Vadnjal

bila zabeležena po dvakrat. Še dve opazovanji smo zbrali tudi za **južno postovko**. Najredkejša vrsta meseca maja je bila, na veliko žalost ornitološke skupnosti, spet na zgolj enodnevnem postanku. **Svetlooka penica** (*Curruc crassirostris*) pri Senožečah je pomenila komaj peti podatek za Slovenijo, prvi po letu 2017, in opomnik, da o pojavljanju nekaterih vrst pri nas zares vemo zelo malo. En sam **rožnati škorec** (*Pastor roseus*), fotografiran v Sečoveljskih solinah, žal za seboj ni prinesel invazije in je ostal edini podatek v letošnjem letu.

POLETJE

Junija se je dogajanje, kot po navadi, močno umirilo in za marsikoga je prišel čas za krajši oddih od nenehnih terenov. Na Ptujskem jezeru so se klatile **male čigre** (*Sternula albifrons*), na Ljubljanskem barju pa je bila prvič zabeležena pojoča **bršinkina** (*Cisticola juncidis*). Ta mediteranska pevka vneta kolonizira celinske dele Evrope in v prihodnjih letih velja biti pozoren na njeno značilno petje tudi zunaj Obale in Vipavske doline.

Letošnji julij je zaznamovalo nestanovitno vreme, ki v tem delu leta rado postreže s kakšno zanimivostjo iz vrst vodnih ptic. Konec julija se na jesensko selitev že odpravijo odrasli pobrežniki, naokoli pa se klatijo tudi osebki vodnih ptic, ki so iz takšnih ali drugačnih razlogov predčasno končali z gnezditvijo. Vsa zanimiva opazovanja tokrat izvirajo s Štajerskega, kjer se je v Ormoških lagunah velik del julija zadrževal odrasel **jezerski martinček**. V Lagunah in na bližnjem jezeru so se redno pojavljale tudi **črnonoge čigre**, konec meseca pa je jezero gostilo celo odraslo **bodičasto govnačko** (*Stercorarius parasiticus*). Istega dne sta bili na Ptujskem jezeru zabeleženi še dve **školjkarici**.

SREDOZEMSKI KUPČAR
(*Oenanthe melanoleuca*)
na Cerju pri Lokvici
foto: Matteo Skodler

Avgusta se jesenska selitev začne zares, kar se je letos lepo pokazalo že sredi meseca, ko je nad našimi kraji dlje časa vztrajal vročinski val z ugodnim vzhodnim vetrom. Na isti dan sta bila na nasprotnih koncih države, v Škocjanskem zatoku in Ormoških lagunah, odkrita mlada **ploskokljunca** (*Calidris falcinellus*), in posebej v Zatoku je bil ta obkrožen z zavidljivim naborem pobrežnikov in drugih vodnih ptic. Do konca meseca se je nabralo še nekaj tovrstnih zanimivosti, med drugim dva **dularja, čoketa** in mlad **veliki prodnik**, ki se je v Sečoveljskih solinah ujel v mreže obročkotalcev. Ti pa so ujeli še mnogo redkejšo ptico iz vrst pevk, **robidno trstnico** (*Acrocephalus dumetorum*), ki je bila pri nas nazadnje ujeta prav tako v Solinah leta 2018. Zadrževalnik Medvedce je avgusta gostil **črnonogo čigro** in že drugega **malega klinkača** v zgolj enem letu.

JESEN

JUŽNA POSTOVKA
(*Falco naumanni*)
na Sorškem polju
foto: Jakob Habicht

September je z mnogimi vremenskimi motnjami dodobra otvoril jesen in prinesel nekaj ornitoloških poslastic na nenavadnih mestih – tako so bili sredi njiv pri Podovi opaženi **peščenci** (*Calidris alba*),

na Brniku pa mlad **veliki prodnik**. Največja zanimivost iz vrst pobrežnikov, **ozkokljuni liskonožec** (*Phalaropus lobatus*) sredi Cerknškega jezera, je žal razveselil le najditelja. Tisti, ki zbiramo podatke o redkih vrstah, si bomo letošnji september gotovo zapomnili po **močvirskih uharicah** – obročkotalci so jih ujeli kar osemkrat. To je več podatkov, kot jih navadno zberemo v celem letu, in morda bomo v prihodnosti o močvirski uharici govorili le še kot o težko zaznavni, ne pa zares redki vrsti pri nas. V bližini vetrne elektrarne pri Senožecah se je septembra dlje časa zadrževal mlad **rjavoglaví srakoper**, ki ga v tem delu leta pri nas vidimo zelo redko. Enako velja za mlade **vrtné strnade** (*Emberiza hortulana*), ki so jih opazili v Sečoveljskih solinah. V Vodomčevem gaju v Cerovem se je obročkotalcem že drugo leto zapored nasmehnila sreča – v mreže se je ponovno ujela **mušja listnica** (*Phylloscopus inornatus*), drobna azijska pevka, ki vsako leto iz ne povsem raziskanih razlogov množično doseže Evropo. Konec meseca se je na Ptujskem jezeru nekaj dni zadrževal pri nas redko viđen odrasel samec **črne rase** (*Melanitta nigra*).

Oktober se je začel spodbudno, z novico o mladem **progastorepi kljunaču** (*Limosa lapponica*), ki so ga v Škocjanskem zatoku fotografirali obiskovalci. Ta je nekaj dni begal ornitologe, dokler se ni izkazalo, da verjetno isti osebek obiskuje tako Zatok kot školjčiče Sv. Katarina pri Ankaranu. Podobno kot lani smo dvakrat naleteli na mlade **kraljeve orle** (*Aquila heliaca*), tokrat v Kamniško-Savinjskih Alpah ter Prekmurju. Nadaljevala se je tudi saga o **zlatovrankah**, saj so se na Cerknškem jezeru oktobra zadrževale do tri mlade ptice. Pri Podovi sta se dlje časa ponovno zadrževala dva **sokola plenilca**, tokrat mlada, in v šali lahko rečemo, da je isti drog daljnovođa »odgovoren« za več kot polovico podatkov o vrsti v zadnjih petih letih. Spet se moramo ustaviti še na Ptujskem jezeru, tam sta bila v začetku oktobra dva **peščenca**, od sredine oktobra dalje pa **grivasta gos** (*Branta bernicla*). Pri slednji je njeno zaupljivo vedenje sicer sprožilo ugibanje o izvoru ptice. Pravi spektakel so na več koncih po državi oktobra povzročili **rjavi škarniki** (*Milvus milvus*) – ta razmeroma redka ujeda se zadnja leta pri nas pojavlja vse pogosteje in letos so bile ponekod opažene tudi skupine devetih osebkov hkrati.

PROGASTOREPI KLJUNAČ
(*Limosa lapponica*) na Sv. Katarini
foto: Duša Vadjal

NOVO POGLAVJE DOPPS-A – POGOVOR Z DIREKTORJEM

// s Tilnom Basletom se je pogovarjala Urša Očko

Tilen Basle. To ime je marsikomu dobro znano, kajne? Če ga niste srečali na katerem izmed društvenih dogodkov ali nanj naleteli z daljnogledom v rokah na kaki razgledni točki, ste ga zagotovo videli na televiziji ali vsaj slišali po radiu. Tilen je že od malih nog aktiven član in prostovoljec DOPPS-a, kjer s svojo predanostjo in zavzetostjo na različnih področjih naravovarstva uresničuje vizijo društva. Na DOPPS-u se je zaposlil leta 2014, maja letos pa je prevzel odgovorno vlogo direktorja društva. Po kratkem pogovoru z njim hitro postane jasno, da Tilen svoje delo opravlja s srcem in svojo predanost naravi izraža vsak dan – v službi kot tudi zunaj nje. V pogovoru, ki sledi, nam je zaupal več o svoji poti, izzivih, ki jih prinaša vodenje društva, ter o svojem pogledu na prihodnost varstva narave v Sloveniji.

Kako se je začela tvoja pot na DOPPS-u in kaj te je osebno pritegnilo, da si postal član društva?

Z DOPPS-om sem se srečal leta 1998 in če se ne motim, sem zanj zvedel v reviji Gea, kjer je bilo najavljeno predavanje v Mariboru. Na predavanju in kasnejših dogodkih sem spoznal Luko, Damijana, Matjaža in Dominika, ki so me vzeli pod svoje okrilje in s seboj vodili na različne terene in dogodke. Hkrati sem spoznal tudi sovrstnike, s katerimi smo delili strast in se na terenu skupaj učili in zabavali. Tako sem postal prostovoljec in član društva. Menim, da sta k temu največ prispevala mentorstvo in dobra

družba, seveda pa tudi leta podlage gledanja naravoslovnih dokumentarcev, raziskovanja okolice doma ter podpore in razumevanja staršev.

Kot dolgoletnega člana in aktivnega popisovalca ptic so te v teh letih zagotovo doletele številne zanimive terenske prigode. Ti je katera morda ostala še posebej v spominu?

Nabralo se jih je mnogo in zagotovo sem o številnih že pisal ali govoril. Zato morda tukaj ena prigoda iz januarskega štetja vodnih ptic. V okviru delovanja Štajerske sekcije vsako leto popišemo mokože ob Studenčnicah južno od Ptujkega jezera. Prigod ne manjka; od padcev v vodo, bledenja po snegu do pasu, preprirov z ribogojcem in prijavi divjega lova. Eno takšno prijavo sem dal leta 2011, ko zima ni bila kaj prida ostra. Brežine in njive so bile zato zelo razmočene ter blatne in celo sam, kljub primerni opremljenosti, sem bil blaten do kolen. Ob odkritju postreljenih sivih in velikih belih čapelj sem poklical 113 in na teren je prišel starejši policaj, oblečen v polikane hlače in obut v črne lakaste čevlje. Pričakal sem ga ob lokalni cesti in ga odpeljal do mesta, kjer so ležale čaplje. Čeprav je na začetku intervencije še imel nekaj motivacije, je ta do kraja poboja že zdavnaj splahnela. Gospodu se opravičujem za onečedenje tagmašne uniforme, vendar pa je tudi obravnava primerov divjega lova zelo pomembna stvar.

Tilen se je v DOPPS včlanil že kot otrok, kjer je spoznal sovrstnike, s katerimi se je na terenu skupaj učil in zabaval. Nekateri so kasneje postali tudi njegovi sodelavci.

foto: Valerija Zakšek

V pisarni si v preteklih letih sodeloval pri številnih projektih in deloval kot koordinator izobraževanja. Kaj si se naučil med delom z mladimi ornitologi?

Predvsem to, da ni nadarjenih ali nenadarjenih otrok. So samo otroci in mladi, ki odkrivajo svoje sposobnosti in iščejo mesto pod soncem. Šolski sistem je podoben birokratskemu; ustvarili smo predalčke in če ne sodiš vanje, si nenadarjen. Zato se mi zdi izredno pomembno, da imajo mladi priložnost sodelovati v društvenih aktivnostih, kjer lahko s pomočjo sovrstnikov ali mentorjev odkrivajo in krepijo svoje sposobnosti, ob tem pa se tudi zabavajo in produktivno preživljajo prosti čas.

Maja letos si prevzel vodenje DOPPS-a. Kaj te je vodilo k odločitvi, da sprejmeš to odgovorno vlogo?

Predvsem občutek dolžnosti, saj sem se od številnih članov, prostovoljcev in zaposlenih v zadnjih 25 letih res ogromno naučil. Če prelistam zbirko fotografij za kako desetletje ali dve nazaj, skoraj ni mape, ki ne bi vsebovala kakšnega društvenega dogodka. Društvo me je oblikovalo in prišel je čas, da prevzamem odgovornost in nadaljujem društveno pot ter najdem novo, ko bo to potrebno.

Tilnu so najbolj pri srcu ptice rečnih ekosistemov in prav ob reke najraje zahaja na teren.

foto: Neža Kocjan

Kako si doživel prve mesece na direktorskem mestu? Te je v tem času kaj posebej presenetilo ali navdihnilo?

Čeprav sem na društvu zaposlen že od leta 2014 in dobro vem, kako deluje, skoraj ne mine dan, da se ne bi naučil ali spoznal kaj novega. Na to delovno mesto se ne moreš resnično pripraviti in kdor ga ne preizkusi na lastni koži, si težko predstavlja dinamiko dela. Tukaj moram priznati, da se tega zaveda večji del ekipe zaposlenih, katerim sem zelo hvaležen za potrpežljivost in razumevanje.

»Društvo me je oblikovalo in prišel je čas, da prevzamem odgovornost in nadaljujem društveno pot ter najdem novo, ko bo to potrebno.«

Kaj vidiš kot svoje glavne prioritete v prvem letu mandata?

Če sem povsem odkrit in nekoliko poenostavim, se moram privaditi nove vloge. Na društvu je trenutno zaposlenih 32 ljudi, uresničujemo 21 projektov. Delovni procesi so zato kompleksni in dinamični, treba pa je poskrbeti za dobro komunikacijo navzven, kot tudi za blaginjo celotne ekipe. Za učinkovito delo je osnovno podrobno poznavanje celotnega delovnega procesa, zato bom zelo zadovoljen, če v prvem letu mandata osvojim te veščine in se nato osredotočim na prihodnje izzive.

Kateri so po tvojem mnenju največji izzivi, s katerimi se DOPPS trenutno spoprijema – tako pri varstvu ptic kot pri delovanju društva?

Projekti, ki jih trenutno uresničujemo za varstvo ptic, dobro odsevajo potrebe v okolju in naslavljajo najbolj pereče probleme, na primer varstvo prib na kmetijskih površinah, zaščita ptic pred elektrokucijo, obnova travnikov in rek. Z upravljanjem naravnih rezervatov in s številnimi projekti smo pokazali, da ukrepi obstajajo in delujejo. Izziv je vse te prakse prenesti v sistem, ki bo zagotovil njihovo izvajanje, financiranje in vključenost vseh deležnikov. Le tako bomo lahko dolgoročno dosegli cilje varstva narave, še posebej tiste najbolj ambiciozne, ki nam jih zapoveduje nova Uredba EU o obnovi narave.

Z upravljanjem naravnih rezervatov in s številnimi projekti smo pokazali, da ukrepi obstajajo in delujejo. Izziv je vse te prakse prenesti v sistem, ki bo zagotovil njihovo izvajanje, financiranje in vključenost vseh deležnikov.

Izzivov pri delovanju društva ne manjka, bi pa v ospredje postavil dva. Prvi je zagotovitev stabilnega financiranja, sploh v teh negotovih časih in politični klimi, ki se prej spogleduje z vojno in uničenjem kot pa z ohranjanjem in obnovo tega, kar še (že) imamo. Drug izziv je povečanje članstva in vključenosti članov v aktivnosti društva na vseh nivojih.

Tilna poznamo predvsem kot dolgoletnega organizatorja in mentorja DOPPS-ovih mladinskih ornitoloških taborov, kjer je v letih »dozorelo« na desetine mladih ornitologov.

foto: **Matic Prevec** (zgoraj) in **Julija Jelatancev** (desno)

DOPPS je primarna slovenska organizacija za varstvo ptic. Upravljamo s tremi naravnimi rezervati, opravljamo najboljše monitoringe ptic in bdimo nad največjo zbirko ornitoloških podatkov. Ob tem se posvečamo številnim raziskavam in študijam, še posebej ponosen pa sem na inovativne projekte neposrednega varstva ptic (npr. pribe, velike uharice, navadne čigre) in obnove narave, ko teorijo in izkušnje prenašamo v prakso. V prihodnje si želim, da vse to znanje uspešno prenesemo na nove generacije in v naše delo vključimo še širši krog naših članov, prostovoljcev in podpornikov.

Najbolj bi me veselilo, če bi to znanje lahko hitro prenesli na katere starejše ljudi, ki zasedajo vplivne funkcije, vendar dosedanje izkušnje kažejo, da a) tega ne znamo, ali b) ti za to nimajo posluha. Kakorkoli, verjamem, da lahko z nadaljnjim delom in poudarkom na komunikaciji, izobraževanju in sodelovanju z različnimi deležniki varujemo naravo in dosežemo spremembe, ki bodo v prid in ponos celotni družbi.

Če bi lahko naredil eno spremembo v odnosu družbe do narave, kaj bi to bilo?

Spremenil bi zavedanje o vrednotenju narave. Danes skoraj vsi vrednotimo naravo skoraj izključno zaradi njenih vizualnih lastnosti; ker je nekaj lepo in se takrat dobro počutimo. Sicer zelo pomembna stvar, vendar če bi se vsi zavedali, da je narava dejansko pomembna za naše dolgoročno preživetje in zdravje, bi z njo zagotovo ravnali drugače. Občutek imam, da v današnji potrošniški družbi (in nikakor sami nismo izjeme), ko so vse dobrine lahko dostopne, kar pozabimo, od kod te pridejo. Saj ne zrastejo na policah super megamarketov čez noč! Pridejo z njiv in megalomanskih farm, kjer je bil posekan gozd, iz globokih vrtin sredi oceana, iz odprtih kopov sredi rek in gozdov in tako naprej. Namesto vsak dan nekaj več, raje nekaj manj.

V prihodnje si želim, da vse to znanje uspešno prenesemo na nove generacije in v naše delo vključimo še širši krog naših članov, prostovoljcev in podpornikov.

Kakšna je vizija za prihodnost društva? Kam želiš s svojim vodstvom DOPPS popeljati v naslednjem desetletju?

Huh, desetletju? Mandat direktorja je trenutno štiri leta, tako da bom za začetek bolj realističen. Vizijo društvo snuje skupaj s člani in je predstavljena v dokumentu Strategija Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije 2022–2027, ki ga najdete na naši spletni strani. Trenutno smo v procesu pregleda doseganja ciljev in se že spogledujemo s pripravo nove strategije.

In za konec – če bi lahko eno misel ali občutek, ki ga doživljaš med opazovanjem ptic, prenesel na vsakega posameznika, kaj bi to bilo?

Svoboda, zmerom. Sposobnost, da lahko v vsakem danem trenutku odletiš proč od nevarnosti ali pa proti ljubljeni osebi, je resnično enkratna. Seveda sem to sedaj predstavil zelo romantično; tudi ptice bijejo boj za preživetje, včasih odletijo proč od nevarnosti, drugič pa naravnost k njej. Zato moramo ob vihtenju takšne moči biti skromni in dobro premisliti, kaj si želimo.

JANUARSKO ŠTETEJE VODNIH PTIC (IWC) 2026

foto: Duša Vadnjal

Januarsko štetje vodnih ptic (IWC) je najboljšežnejši sistematični in organizirani popis ptic v Sloveniji. Vse od leta 1997 v okviru štetja vsako leto skupaj preštujemo vodne ptice na vseh večjih rekah, celotni slovenski obali in večini pomembnejših stoječih vodnih teles v državi. Leta 2026 bomo torej zaznamovali natanko tri desetletja izvajanja tega mednarodno in nacionalno pomembnega dogodka. Pomemben mejnik pri nas se bo časovno ujemal s še bolj častitljivo 60. obletnico IWC-ja na globalni ravni. Osnovni cilj štetja vodnih ptic je spremljanje zimskih populacij vodnih ptic in zbiranje informacij, ki prispevajo k ohranjanju njihovih populacij in mokrišč. Štetje v tako velikem obsegu ne bi bilo mogoče brez velikega vloženega truda množice predanih popisovalcev. Vaš prispevek je zelo dragocen,

saj prav vsak sodelujoči prispeva kamenček v mozaik čez tisoč kilometrov dolge mreže rečnih odsekov in drugih voda, ki jih pregledamo vsako leto.

Veselim se ponovnega sodelovanja z vami v jubilejnem letu 2026, obenem pa se vsem že vnaprej zahvaljujem za opravljeno delo!

Luka Božič, nacionalni koordinator IWC

Štetje vodnih ptic bo leta 2026 v **soboto 17. in nedeljo 18. januarja**. Vodne ptice bomo tako kot vsako leto šteli na osmih števnih območjih, na vseh najpomembnejših vodnih telesih po Sloveniji. Vsako števno območje ali njegov del ima svojega lokalnega koordinatorskega, ki vas bo razporedil na odsek, kjer boste šteli, ter skrbel za skladno opravljanje popisa.

Navodila za štetje vodnih ptic, popisni obrazec, vsa obvestila v zvezi s štetjem ter navodila za prevzem popisnih materialov in oddajo podatkov prek spletne baze bodo dostopni tudi na spletni strani DOPPS (www.ptice.si).

VODNE PTICE ŠTEJEMO V SOBOTO 17. IN NEDELJO 18. JANUARJA 2026

SPLETNA BAZA JANUARSKEGA ŠTETJA VODNIH PTIC (IWC)

Zaradi velike količine zbranih informacij so shranjevanje, upravljanje in obdelava podatkov štetja zamuden in logistično zahteven projekt. Pred nekaj leti smo vzpostavili bazo, ki omogoča spletni vnos opazovanj in njihovo sprotno preverjanje s strani administratorja. Funkcionalnost baze in obrazec za spletni vnos vseskozi izboljšujemo, tudi s pomočjo povratnih informacij uporabnikov. Spletni vnos podatkov v trenutni različici je enostaven, zmanjšuje možnost napak in omogoča pregleden dostop do rezultatov štetja vsem popisovalcem. Možnost spletnega vnosa podatkov uporablja večina vseh sodelujočih, si pa želimo, da bi se ta delež v bodoče še povečal. Z neposrednim vnosom se zmanjšajo možnosti napak pri prepisovanju podatkov s popisnih obrazcev v bazo, izognemo pa se tudi okolju neprijazni porabi velikih količin papirja. **Vsem, ki ste že pristopili k sistemu**

elektronskega obveščanja in vnosa podatkov v preteklih letih, bomo podrobnejša navodila, vsa obvestila v zvezi s štetjem in opomnik dogodka poslali izključno prek elektronske pošte.

Novi popisovalci in tiste, ki se za ta korak še niste odločili, vabimo, da prevzem popisnih materialov (obrazec, navodila, karte z odseki oz. lokalitetami) in oddajo podatkov (vpis rezultatov vašega štetja in drugih rubrik z obrazca) za leto 2026 opravite prek spletne baze. Če se boste odločili za to možnost, vas prosimo, da nam svojo odločitev sporočite najkasneje do 12. 1. 2026 po e-pošti oziroma z SMS-om nacionalnemu koordinatorskega štetja. Sporočilo naj vsebuje vaše ime in priimek ter e-poštni naslov, za katerega želite, da je v bazi januarskega štetja in ga uporabljamo za komunikacijo z vami.

NASLOVI LOKALNIH KOORDINATORJEV:

o za števno območje Obale:

- Borut Mozečič, 041 643 703, e-pošta: borut.mozeitic@dopps.si

o za števno območje Notranjske in Primorske:

- Peter Krečič, 031 571 076, e-pošta: peter.krecic@siol.net

o za števno območje zgornje Save:

- Sava od izvira do Naklega, Sora: Blaž Blažič, 070 713 978, e-pošta: blaz.blazic@dopps.si
- Sava od Naklega do Litije: Katarina Denac, 041 316 740, e-pošta: katarina.denac@dopps.si
- Ljubljana, Ljubljansko barje: Mitja Denac, 041 243 920, e-pošta: mitja.denac@gmail.com

o za števno območje spodnje Save:

- Krka: David Kapš, 051 334 035, e-pošta: d.kaps@biesterfeld.com
- Sava od Zidanega mosta navzdol: Gregor Bernard, 041 830 463, e-pošta: gregor.bernard@siol.net
- Sotla: Dušan Klenovšek, 041 593 929, e-pošta: dusan.klenovsek@kp.gov.si

o za števno območje Kolpe:

- Urša Koče, 031 263 849, e-pošta: ursa.koce@dopps.si

o za števno območje Savinje:

- Urša Očko, 051 222 350, e-pošta: ursa.ocko@dopps.si

o za števno območje Drave:

- Luka Božič, 031 307 993, e-pošta: luka.bozic@dopps.si

o za števno območje Mure:

- Željko Šalamun, 041 712 396, e-pošta: zeljko.salamun@dopps.si

o Nacionalni koordinator IWC:

- Luka Božič, 031 307 993, e-pošta: luka.bozic@dopps.si

ŠOJINA VESELA MATEMATIKA

// Katja Krivec

REŠI DELOVNI LIST IN UGOTOVIL/A BOŠ, DA SO ŠOJINE MATEMATIČNE NALOGE PRAV ZABAVNE!

ŠOJINA VESELA MATEMATIKA

IZRAČUNAJ :

 + = _____

 - = _____

NADALJUI ZAPOREDJE :

POBARVAJ S PRAVO BARVO :

OGLEJ SI RISBO PTICE IN POSKUŠAJ UGOTOVITI, KATERA PTICA JE TO. NAJ TI PRI UGOTAVLJANJU IN RAZISKOVANJU POMAGAJO STARŠI. PRI UGOTAVLJANJU SI LAHKO POMAGATE S KNJIGAMI, Z LEKSIKONI ALI INTERNETOM. KO UGOTOVITE, KATERA PTICA JE TO, SI JO SKUPAJ DOBRO OGLEJTE, POGOVARJAJTE SE, KJE ŽIVI IN S ČIM SE PREHRANJUJE.

TVOJA NALOGA JE, DA PTICO POBARVAŠ Z NJENIMI NARAVNIMI BARVAMI!

KATERE IN KOLIKO PTIC SMO PREŠTELI V AKCIJI

PTICE OKOLI NAS

V LETU 2025

// Tilen Basle

VELIKA SINICA
(*Parus major*) se je na letošnji akciji po številčnosti uvrstila na tretje mesto.

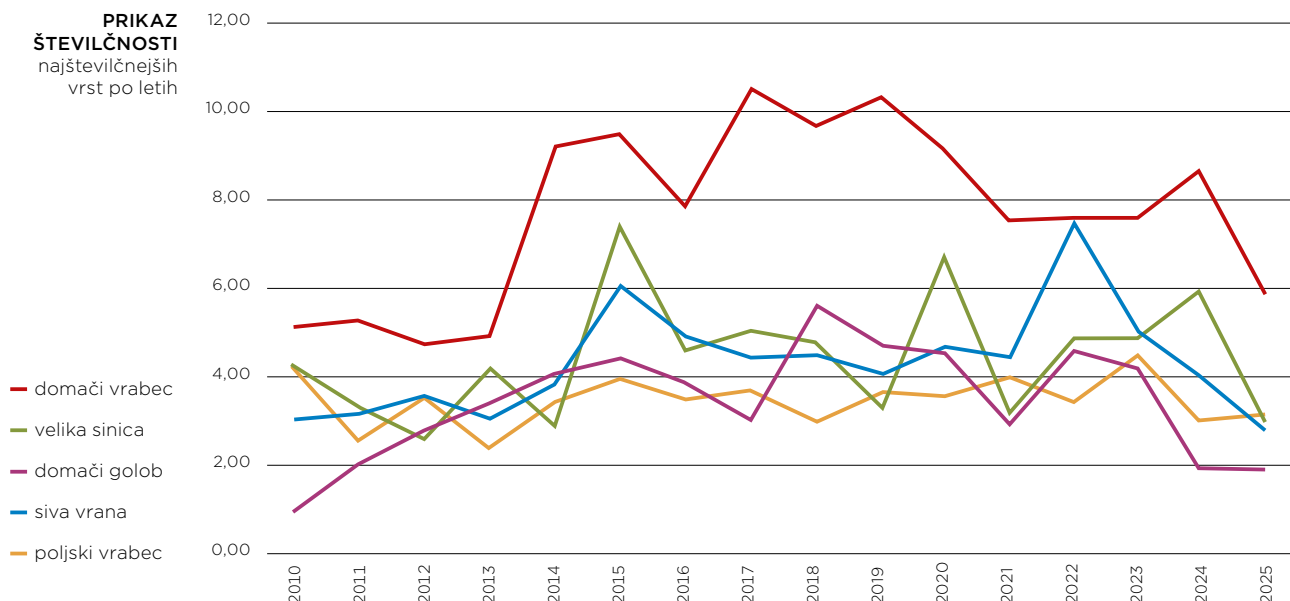
foto: Ivan Petrič

Zadnji teden januarja že tradicionalno preštevamo ptice, ki se zadržujejo v bližini naših domov. Letos smo jih s skupnimi močmi našteali kar 11.257, pripadajočih 60 vrstam. V naslednjih vrsticah vam povem, katerih je bilo največ in kdo je najbolj vneto prešteval.

Namen akcije Ptice okoli nas je opazovanje ptic okoli naših domov in podatki opazovanih ptic kažejo, da navodila in priporočila pridno upoštevamo. Med najštevilčnejšimi so namreč prav tiste vrste, ki jih pogosto označimo kar z izrazom mestne ali urbane ptice.

Najštevilčnejša vrsta je bil ponovno **domači vrabec** (*Passer domesticus*), ki na vrhu kraljuje že vsa leta akcije. Našteli smo jih kar 2236. Na drugem mestu je pristal njemu sorodni **poljski vrabec** (*Passer montanus*) s 1203 osebki, na tretjem mestu pa **velika sinica** (*Parus major*) s 1139 opazovanimi osebki. Vse tri vrste so po številu opazovanih ptic zastopale kar 41 % vseh opazovanih ptic. Trem najštevilčnejšim so sledile siva vrana (*Corvus cornix*), domači golob (*Columba livia domestica*), kos (*Turdus merula*), plavček (*Cyanistes caeruleus*), ščinkavec (*Fringilla coelebs*), lišček (*Carduelis carduelis*), in sraka (*Pica pica*).

**PRIKAZ
ŠTEVILČNOSTI**
najštevilčnejših
vrst po letih

Najzanimivejše vrste ptic, ki smo jih prešteli med letošnjo akcijo.

Vrsta	število
planinski orel	1
lesna sova	1
mala uharica	3
črna žolna	1
jerebica	4
veliki žagar	1
grivar	6
siva pevka	2
hribski škrjanec	10

Na prvem mestu letošnje lestvice najštevilčnejših ptic akcije Ptice okoli nas je spet kraljeval **DOMAČI VRABEC** (*Passer domesticus*, zgoraj), takoj za njim pa **POLJSKI VRABEC** (*Passer montanus*).

foto: Ivan Petrič (zgoraj) in Alen Ploj

Med nenavadnejšimi vrstami akcije so se znašle tudi štiri **JEREBICE** (*Perdix perdix*).

foto: Simon Kovačič

PTICE BODO OKOLI NAS TUDI V LETU 2026

Opazovanje ptic je enkratna prostočasna dejavnost, s katero se lahko ukvarjamo tudi iz udobja svojega doma. Ker nas zelo zanima, katere ptice (in koliko) opazite pri vas doma, vas vabimo k sodelovanju v akciji Ptice okoli nas.

V letu 2026 bomo ptice šteli **od ponedeljka, 26. januarja, do nedelje, 1. februarja**. V tem tednu enkrat v času pol ure opazujte ptice na poljubni lokaciji. To je lahko v okolici doma, ob ptičji krmilnici, na krajšem sprehodu po parku ali po vasi. Zabeležite le največje število ptic iste vrste, ki jih vidite hkrati (tako preprečite večkratno štetje istih ptic). Svoja opazovanja nam nato do konca februarja sporočite prek e-obrazca, ki ga najdete na spletni strani www.ptice.si, kjer boste našli tudi vse dodatne informacije in gradiva (letak, plakat), ki vam bodo v pomoč pri opazovanju.

Akcija Ptice okoli nas je v letu 2025 združila **1432 opazovalcev**. Še posebej nas veseli, da je med nami veliko otrok, ki se akciji pridružijo v šoli ali vrtcu. Letos je bilo takšnih **1216 iz 27 različnih srednjih in osnovnih šol ter vrtcev**. Ptice so najbolj pridno preštevali v **Vrtcu Tezno Maribor** (308 sodelujočih), **Vrtcu Lenart** (277 sodelujočih), **Biotehniškem centru Naklo** (173 sodelujočih), **Strokovni gimnaziji ŠC Kranj** (93 sodelujočih) in **VVZ Ilke Devetak Bignami** (61 sodelujočih). Zahvaljujemo se vsem sodelujočim, predvsem pa učiteljicam in učiteljem, ki so mlade spodbudili k opazovanju ptic.

POSTAVITEV PREŽ ZA PTICE

// Mitja Denac

Med ujedami preže najraje uporablja **NAVADNA POSTOVKA** (*Falco tinnunculus*).

foto: Aleksander Kozina

Določene ujede, sove in žužkojede vrste ptic pri lovu uporabljajo visoke strukture (preže), ki jim omogočajo lažjo zaznavo plena. Ptice s prež lovijo predvsem glodavce, žuželke in druge majhne talne živali, ki živijo na njivah, travnikih, vrtovih in v okolici kmečkih poslopij. Njihov plen so torej pogosto živali, ki v kmetijstvu veljajo za škodljivce.

Zaradi homogenizacije kmetijske krajine se izgubljajo naravne preže, kot so posamezna drevesa in grmi, mejice in visoke steblike. Namesto njih ptice v intenzivni kmetijski krajini pogosto uporabljajo antropogene strukture, kot so električni drogovi in daljnovodi, vendar te niso vedno na voljo in niso ustrezne višine za nekatere vrste, za večje ptice pa so tudi nevarne zaradi možnosti električnega udara.

Visoke strukture določenim pticam omogočajo lažjo zaznavo plena. V krajini, kjer obnova naravnih struktur, kot so drevesa in grmi, ni mogoča, tem vrstam ptic lahko pomagamo s postavitvijo preže.

foto: Damijan Denac

S postavitvijo prež lahko v kmetijski krajini izboljšamo prehranjevalni habitat ujed in sov. Raziskave v tujini so pokazale, da postavitve umetnih prež v okolju brez naravnih prež pozitivno vpliva na pojavljanje ujed. Med njimi bosta preže najraje uporabljali kanja (*Buteo buteo*) in postovka (*Falco tinnunculus*), med sovami pa lesna sova (*Strix aluco*) in mala uharica (*Asio otus*). Če imamo srečo, lahko prežo uporabi tudi katera od redkejših sov, na primer veliki skovik (*Otus scops*), čuk (*Athene noctua*) ali pegasta sova (*Tyto alba*). Tudi manjše žužkojede ptice, kot so rjavi srakoper (*Lanius collurio*), sivi muhar (*Muscicapa striata*) in šmarnica (*Phoenicurus ochruros*), pogosto lovijo s prež. Zaradi svoje izpostavljenosti lahko preže opravljajo tudi funkcijo pevskih mest.

IZBIRA LOKACIJE

Prežo postavimo na vrt ali na rob njive ali travnika, najbolje v odprti krajini, kjer v bližini ni drugih naravnih ali umetnih prež. Robne površine so tiste, kjer našteje ptice najdejo največ hrane, še posebej v primeru njiv. Tudi preža v osrednjem delu njive ali travnika bo koristna, vendar pogosto moteča pri kmetijskih opravilih. Z vzpostavitvijo travniškega pasu lahko lovišče pticam še dodatno obogatimo. Če postavljamo več prež, je priporočljiva gostota približno ena preža na 2 ha površine. Na vrtovih v urbanem okolju, kjer se ujede ne pojavljajo, lahko vlogo preže za manjše žužkojede ptice, kot sta šmarnica in sivi muhar, odlično opravljajo tudi fizolovke!

OBLIKA PREŽE IN POSTAVITEV

Preža naj bo visoka 2,5 do 4 metre in ima premer med 10 in 20 centimetrov. Takšna preža bo primerena tudi za zgoraj omenjene vrste žužkojedih ptic.

Preža naj bo iz naravnega materiala, tudi s finančnega vidika bo najboljša izbira lesena, primerno trda okroglica iz robinije ali drugega trpežnega lesa. Na vrhu preže lahko pravokotno na glavni kol privijemo 40–50 cm dolgo letev (preža v obliki črke »T«), da bodo imele večje ptice na njej več prostora. Takšno prežo postavimo tako, da je pravokotna letev na vrhu preže poravnana z linijo vzhod-zahod, kar ptici na njej zagotovi najboljšo osvetlitev pri oprezanju za plenom. Spodnji del kola naj bo v tla zabiti vsaj pol metra, da bo preža dovolj stabilna. V primeru, da je postavljena preža višja od 4 metrov, jo lahko dodatno učvrstimo tako, da ob glavno navpično os zapičimo eden ali dva kola in ju povežemo z glavno osjo oz. ju nanjo privijamo.

Od manjših ptic umetne preže zelo radi uporabljajo sračoperji. Na fotografiji je **ČRNOČELI SRAČOPER** (*Lanius minor*) na eni izmed prež, ki so jo postavili prostovoljci DOPPS-a v Vipavski dolini, kjer je vrsta do nedavnega še gneznila.

foto: **Domen Stanič**

Priprava priporočil je potekala v okviru projekta EIP KROTA (Izboljšanje naravovarstvenih učinkov kmetijskih pridelovalnih sistemov v Sloveniji, 2022–2025), ki je financiran iz Programa razvoja podeželja RS 2014–2020 v okviru ukrepa Sodelovanje, podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe.

Več priporočil za naravi prijazne prakse najdete na spletni strani www.kmetovati-z-naravo.si.

Če ne opazimo, da bi ptice prežo uporabljale čez dan, lahko preverimo, ali jo morda ponoči uporabljajo sove. To najlažje naredimo tako, da pod prežo pogledamo za morebitnimi izbljuvki. To so približno 5–8 centimetrov veliki skupki dlake, perja, kosti in drugih neprebavljivih delov plena, ki jih sove in ujede izbljuvajo. Njihova prisotnost nam posredno razkrije uporabo preže.

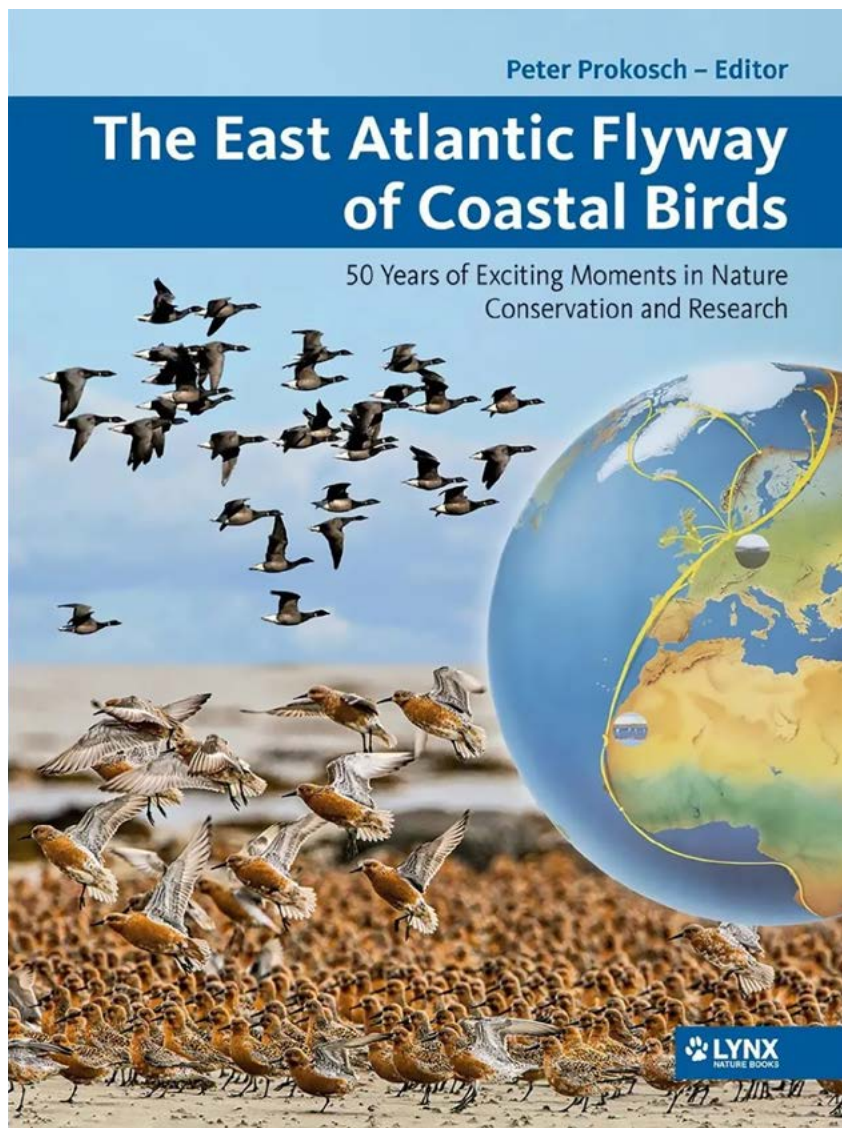
Postavitev prež ob robu kmetijskih zemljišč

foto: **Damijan Denac**

THE EAST ATLANTIC FLYWAY OF COASTAL BIRDS

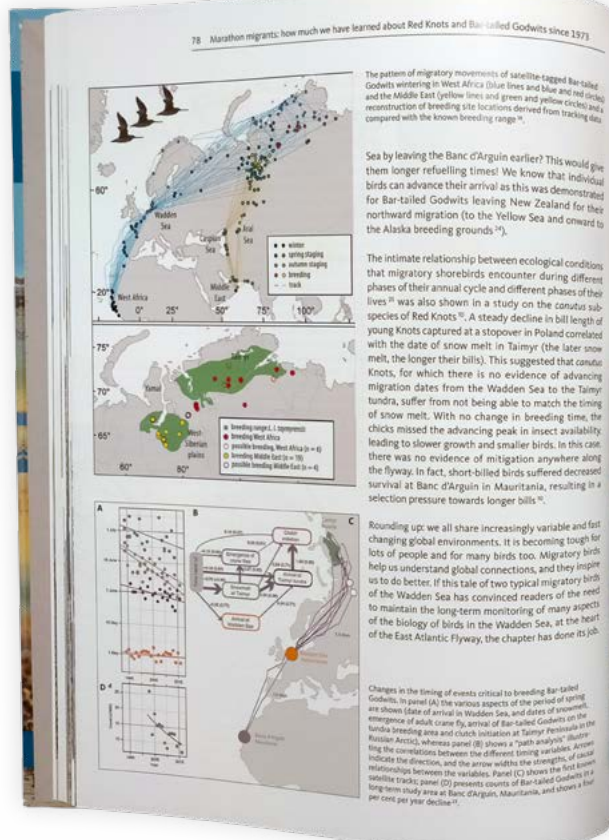
50 YEARS OF EXCITING MOMENTS IN NATURE CONSERVATION AND RESEARCH

// Domen Stanič

Peter Prokosch (ur.) (2024): The East Atlantic Flyway of Coastal Birds: 50 Years of Exciting Moments in Nature Conservation and Research. - Lynx Nature Books, Barcelona. 232 strani, 28,5 × 22 cm; cena 29 – 35 €, v spletnih knjigarnah

Vzhodnoatlantska selitvena pot (East Atlantic Flyway) zagotovo sodi med najosupljivejše selitvene poti ptic na svetu. Razteza se prek 16.000 kilometrov – od arktičnih gnezdišč do prezimovališč v Evropi in Afriki. Poteka po skoraj celotni dolžini vzhodnega dela Atlantskega oceana in zato zaobjema večino držav severne in zahodne Evrope ter zahodne Afrike. Če nekoliko poenostavimo, lahko rečemo, da to pot uporabljajo predvsem ptice, ki gnezdiijo v Evropi in prezimujejo na obalah zahodne Afrike. Pot je pomembna zlasti za milijone pobrežnikov, ki vsako leto prepotujejo tudi do 16.000 kilometrov v obe smeri in za katere so ključna številna zavarovana mokrišča – postajališča vzdolž poti.

Izsek iz poglavja o selitvah progastorepega kljucača (*Limosa lapponica*) in velikega prodnika (*Calidris canutus*)

V tokratni knjižni recenziji vam predstavljam očarljivo knjigo, ki govori prav o tej selitveni poti, zgodbo pa pripoveduje na nekoliko drugačen način, kot smo ga običajno vajeni. To ni knjiga, ki bi jo enostavno uvrstili v eno samo kategorijo, saj gre za preplet zgodovine varstva narave, osebnih spominov urednika in izsledkov raziskav na ciljnih vrstah ptic, pri čemer je vedno v ospredju Vzhodnoatlantska selitvena pot. H knjigi je prispevalo 21 avtorjev, urednik Peter Prokosch pa je tudi glavni avtor nekaterih od 18 poglavij. Čeprav poglavja vsebujejo znanstvene vsebine, so napisana na poljuden način in so zato primerna za lahkotno branje v prostem času. Knjiga je sicer velikega formata (višina 28,5 cm × širina 22 cm), zato ni zelo priročna in je bolj primerna za domače branje. Ima 232 strani, je trde vezave in bogato založena s fotografijami, grafi in zemljevidi. Prav slikovno gradivo pripomore k izjemni privlačnosti knjige, odlično dopolnjuje besedila in popestri prebiranje.

Posamezna poglavja se po slogu razlikujejo – nekatera so bolj poljudnoznanstvena, druga bolj spominska. Knjiga je zagotovo navdihujoča, ker prikazuje, kako lahko že majhna skupina posameznikov z mednarodnim sodelovanjem doseže izjemne rezultate v naravovarstvu. Avtorji pripovedujejo zgodovino ustanavljanja nekaterih ključnih zavarovanih območij vzdolž Vzhodnoatlantske selitvene poti, npr. obsežnega arktičnega naravnega rezerva

valo k zavarovanju obsežnih predelov tega dragocene ekosistema. Peter Prokosch v enem od esejev opisuje nastanek t. i. Velikega arktičnega rezervata (Great Arctic Nature Reserve), pri čemer je presenetljivo, da so od ideje do uresničitve minila le štiri leta. Takšno sodelovanje med znanstveniki iz zahodne Evrope in Rusije si danes žal težko predstavljamo.

Podobne zgodbe so predstavljene tudi v drugih poglavjih, ki opisujejo proces ustanavljanja zavarovanih območij v drugih državah. Prek zgodb, ki so pogosto prepredene z anekdotami, spoznamo sodelovanje predanih posameznikov iz različnih držav. Njihova vztrajnost je privedla do nastanka mreže narodnih parkov in drugih zavarovanih območij, ki danes varujejo ključna življenjska okolja vzdolž Vzhodnoatlantske selitvene poti. Zgodbe in rezultati, predstavljeni v knjigi, nedvomno ponujajo žarek upanja in optimizma za prihodnost.

vata v Rusiji (ang. Great Arctic Nature Reserve), različnih narodnih parkov ob Vatskem morju (ang. Wadden Sea), na otočju Svalbard in na Islandiji ter v Mavretaniji in Gvineji Bissau. Obenem knjiga ponuja vpogled v pionirske znanstvene raziskave, ki so pomagale razumeti selitvene poti ter ključna gnezdišča in prezimovališča, ki jih je treba prednostno zaščititi. Do zavarovanja številnih območij so v prvi vrsti privedle raziskave ciljnih vrst vodnih ptic, predvsem grivaste gosi (*Branta bernicla*), velikega prodnika (*Calidris canutus*) in progastorepega kljunača (*Limosa lapponica*). Osebnost me najbolj navdušila pripovedovanja o pionirskih raziskavah v arktični tundri. V knjigi lahko denimo preberemo, kako je skupina nemških ornitologov v 80. in 90. letih prejšnjega stoletja v Sibiriji iskala gnezdišča grivastih gosi in velikih prodnikov, ki se na selitvi in prezimovanju pojavljajo ob Vatskem morju. Zgodba je razburljiva pustolovščina, ki odmeva v številnih esejih, kjer je opisan pionirski terenski raziskovalni duh znanstvenikov v času pred elektronskim sledenjem ptic s satelitskimi oddajniki. Do tedaj so bila točna gnezdišča mnogih vrst še nepoznana. Prav odkritje ključnih gnezdišč pobreznikov in drugih vodnih ptic v tundri na polotoku Tajmir je botro-

Ljubitelji ekologije in selitve ptic bodo prišli na svoj račun v poglavjih, ki povzemajo znanje iz preteklih in sodobnih raziskav na krovnih vrstah ptic te knjige. Tako se lahko v prispevku o grivasti gosi seznanimo z razlogi za zgodovinski upad njene populacije, selitvenih poteh, gnezditvenih strategijah, interakcijah s plenilci in populacijski dinamiki te vrste. Prispevek o velikem prodniku in progastorepem kljunaču pa nam odstira pogled na izjemne selitvene strategije teh dveh pobreznikov in številna dejstva, povezana z njuno gnezditveno ekologijo, biogeografijo in filogenijo.

V tem oziru knjigo zagotovo priporočam navdušenecem nad pobrezniki in vodnimi pticami, čeprav sem prepričan, da bo zaradi svojega privlačnega videza in sloga navdihnili tudi druge ljubitelje ptic, naravovarstvenike in znanstvenike z drugih področij biologije.

V knjigi so v ospredju zanimiva pripovedovanja raziskovalnih ekspedicij v arktični tundri – npr. na polotoku Tajmir v Rusiji in na Grenlandiji.

ZIMSKO RAZISKOVANJE DRAVSKEGA POLJA

// Nej Primožič in Dejan Bordjan

- ❶ Zadrževalnik Medvedce (Sestrško jezero)
- ❷ Njive pri Podovi
- ❸ Rački ribniki in zadrževalnik Požeg

❶ ZADRŽEVALNIK MEDVEDCE (SESTRŠKO JEZERO)

OPIS OBMOČJA

Zadrževalnik Medvedce je tretja največja vodna površina v vzhodni Sloveniji. Zgrajen je bil v zgodnjih devetdesetih letih 20. stoletja z osnovnim namenom uravnavanja poplavnih voda in zagotavljanja vodnih virov za namakanje okoliških kmetijskih površin. Danes ima zadrževalnik večnamensko vlogo, deluje namreč kot ribogojnica in je hkrati pomembno območje za varstvo in ohranjanje ptic ter njihovih habitatov.

Zaradi kombinacije vodne površine, trstičja, mejic in odprtih njivskih površin je to območje izredno pestro z vidika biotske raznovrstnosti. V zadnjem obdobju je pomembno tudi v zimskem času, ko se

na območju zadržujejo večje jate številnih vrst ptic. Okoliške njive jim ponujajo hrano, vodna gladina ter obsežno šašje in trstičje pa mirno zavetje za počitek.

DOSTOP

Do zadrževalnika vodi več poti, vendar je najprimernejši dostop z južne strani, kjer je tudi parkirišče. Avtocesto Ljubljana-Maribor zapustimo na izvozu Slovenska Bistrica sever-Pragersko in na naslednjih dveh križiščih sledimo desni smeri do vasi Vrhloga, kjer zavijemo levo. Pot nadaljujemo skozi vas Trnovec pri Slovenski Bistrici in naprej čez krajši gozdni pas. Takoj za njim zavijemo levo na makadamsko cesto, kjer stoji informativna tabla o Sestrškem jezeru. Po približno 300 metrih vožnje po makadamu dosežemo manjše parkirišče na levi strani. Tam lahko pustimo vozilo in

se peš odpravimo proti nasipu, ki je viden že z izhodišča. Na koncu makadama prečkamo leseno brv čez jarek in se povzpnejo na nasip, ki poteka okrog celotnega zadrževalnika. Ob poti so občasno informativne table, ki obiskovalce seznanjajo z naravnimi značilnostmi območja in opozarjajo na pomen varovanja ptic.

ZAHTEVNOST

Pot okrog zadrževalnika je dolga približno 6 kilometrov in poteka po ravnem terenu. Hoja je nezahtevna, zato posebna opreza ni potrebna.

TRAJANJE OGLEDA

2–6 ur, odvisno od tempa hoje in časa, namenjenega opazovanju ptic.

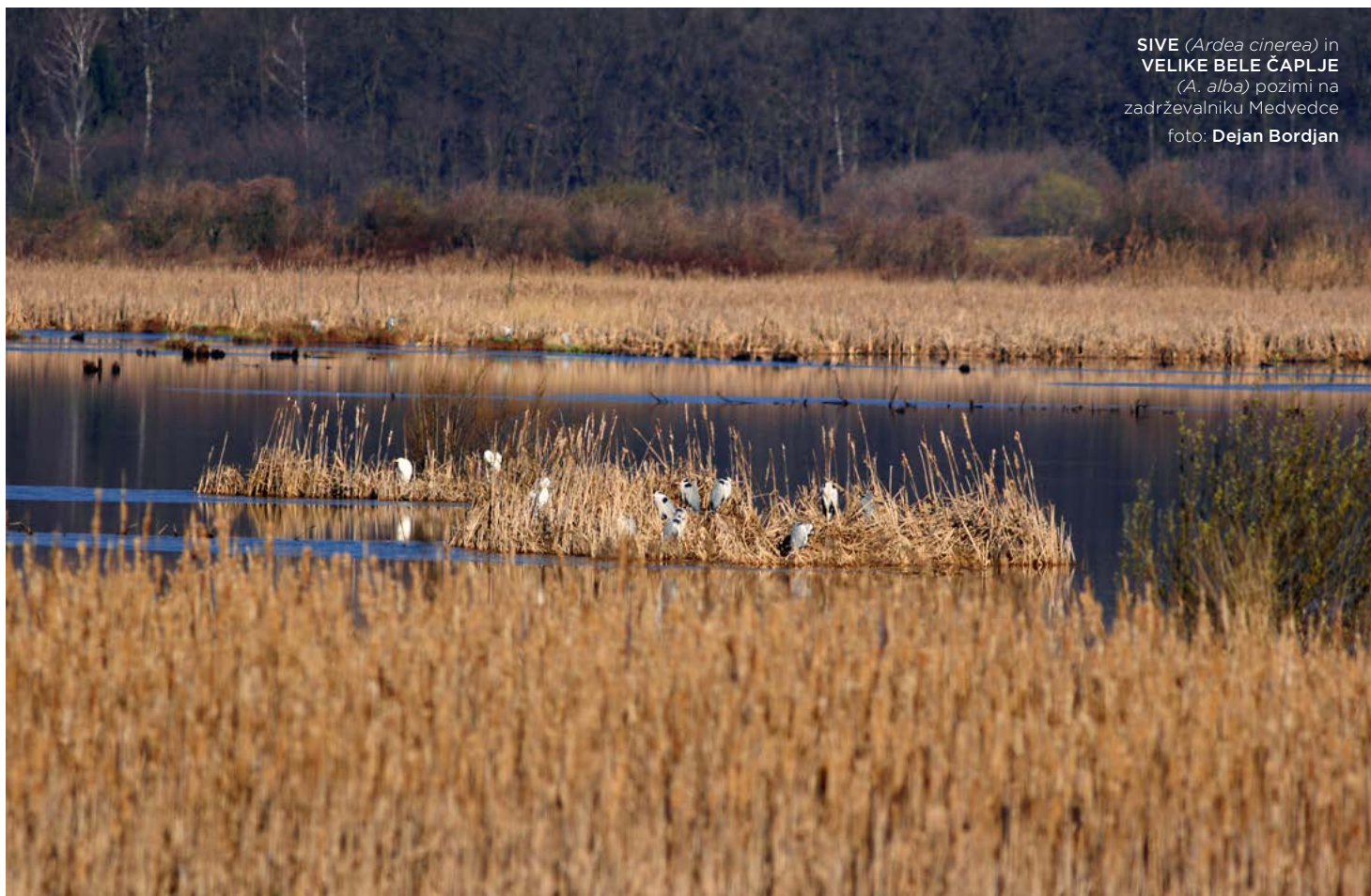
OPAZOVANJE PTIC:

Zadrževalnik Medvedce je znan kot eno najpomembnejših prezimovališč vodnih ptic v Sloveniji. Pozimi se tu zadržujejo tisočglave jate **sivih** (*Anser anser*) in **beločelih gosi** (*A. albifrons*), redkeje se jim pridružijo tudi nekdanji pogosta **njivska gos** (*A. fabalis*), **mala gos** (*A. erythropus*) ali katera izmed gosi iz rodu *Branta*. Skupine gosi se čez dan prehranjujejo na okoliških njivah, ponoči pa počivajo na vodi znotraj nasipa. Poleg njih je mogoče opazovati tudi različne vrste rac, kot so **veliki žagarji**

(*Mergus merganser*), **žvižgavke** (*Mareca penelope*), **konopnice** (*M. strepera*), **kreheljci** (*Anas crecca*) in **sivke** (*Aythya ferina*), obenem se od januarja dalje tu pojavljata tudi **zvonec** (*Bucephala clangula*) in **mali žagar** (*Mergellus albellus*).

V trstičju in na mejicah med njivami živijo vrste, ki so značilne za prehodna območja med vodo in suhim terenom: **trstni** (*Emberiza schoeniclus*) in **rumeni strnadi** (*E. citrinella*), **plavčki** (*Cyanistes caeruleus*) in občasno **brkate sinice** (*Panurus biarmicus*). Po okoliških njivah je pričakovati **vri-**

SIVE (*Ardea cinerea*) in
VELIKE BELE ČAPLJE
(*A. alba*) pozimi na
zadrževalniku Medvedce
foto: Dejan Bordjan

Na zadrževalniku
Medvedce nas s svojo
navzočnostjo pogosto
razveseli **BELOREPEC**
(*Haliaeetus albicilla*).
foto: Dejan Bordjan

skarice (*Anthus spinoletta*), **travniške cipe** (*A. pratensis*), **poljske škrjance** (*Alauda arvensis*) in **velike srakoperje** (*Lanius excubitor*). Na območju se pojavljajo tudi različne ujede: **pepelasti lunji** (*Circus cyaneus*), **postovke** (*Falco tinnunculus*) in **kanje** (*Buteo buteo*), dokaj pogosto pa nas s svojo navzočnostjo razveseli tudi **belorepec** (*Haliaeetus albicilla*), v nekaterih zimah pa tudi **sokol selec** (*Falco peregrinus*) in **mali sokol** (*F. columbarius*).

DRUGO:

Na okoliških njivah se pogosto zadržujejo **srne** (*Capreolus capreolus*) in **poljski zajci** (*Lepus europaeus*), ob vodi pa se pojavljata **pižmovka** (*Ondatra zibethicus*), **bober** (*Castor fiber*) in občasno **vidra** (*Lutra lutra*). Prisotni so tudi **divji prašič** (*Sus scrofa*) ter **velika** (*Mustela erminea*) in **mala podlasica** (*M. nivalis*).

Zadrževalnik Medvedce z okoliškimi njivami velja za zelo pomembno prehranjevališče in počivališče večjih jat gosi v Sloveniji, med katerimi zbujajo pozornost prezimujoče **BELOČELE GOSI** (*Anser albifrons*).

foto: Domen Stanič

2 NJIVE PRI PODOVI

OPIS OBMOČJA

Njive in polja med Podovo in Brunšvikom so ena največjih homogenih območij obdelovalnih površin na Štajerskem. Gre za intenzivno kulturno krajino s prevladujočimi žitnimi in koruznimi polji ter redkimi mejicami. Zaradi odprtega prostora in dobre preglednosti je območje zelo primerno za opazovanje ptic, ki se zadržujejo na tleh ali v nizkem letu. Območje ima številne makadamske ceste, ki so zelo primerne za počasno vožnjo in spremljanje ptic iz avta.

DOSTOP

Avtocesto zapustimo na izvozu Slovenja Bistrica sever-Pragersko in sledimo cesti do odcepa za Spodnjo Gorico. V vasi zavijemo levo in nadaljujemo do prvega desnega ovinka zunaj naselja. Nato prečkamo cesto, ki vodi v Podovo, in se zapeljemo do betonske zaplate sredi njiv, kjer lahko varno parkiramo ob robu ceste. Območje je dostopno v vseh letnih časih, vendar je po večjih nalivih pričakovati nekoliko več blata in posledično slabšo prevoznost makadamskih cest.

ZAHTEVNOST

Teren je popolnoma raven in nezahteven, zato je primeren za vse obiskovalce. Posebna obutev ni potrebna, razen v primeru razmočenih njiv, ko je priporočljiva nepremočljiva obutev.

TRAJANJE OGLEDA

30 minut do 1 ure, odvisno od zanimanja in razmer.

OPAZOVANJE PTIC:

Na teh njivah se v zimskem času pogosto zadržujejo **sive** (*Ardea cinerea*) in **velike bele čaplje** (*A. alba*), ki tu lovijo manjše živali. Med pogostejšimi vrstami ujed so **kanje**, **pepelasti lunji** in **postovke**. Električni drogovi, ki potekajo vzdolž polj, so dobra razgledišča za plenilce, zato se jih splača dobro pre-

gledati. Pričakujemo lahko **sokola selca** in **malega sokola**, že drugo zimo zapored pa je tu prisoten zelo redek **sokol plenilec** (*F. cherrug*). Dobro se splača pogledati tudi kanje, saj je bila pri Podovi v zadnjih nekaj letih pozimi že večkrat opazovana **koconoga kanja** (*Buteo lagopus*). Obenem lahko na žicah in na njivah pogosto opazimo jate **duplarjev** (*Columba oenas*). Na območju se hranijo tudi različne vrste galebov, predvsem **rumenonogi** (*Larus michahellis*), **črnomorski** (*L. cachinnans*) in redkeje **rjavi galeb** (*L. fuscus*). Med hranjenjem na njivi nam galebi ponujajo izvrstno priložnost, da se razgledamo za morebitnimi obročki na njihovih nogah. Pozimi se tod pojavljajo številčnejše jate **repnikov** (*Linaria cannabina*) in drugih ščinkavcev. Pogoste so **sive vrane** (*Corvus cornix*), občasno pa se mednje pomešajo tudi **poljske vrane** (*C. frugilegus*) in **krokarji** (*C. corax*). Še ena vrsta, ki jo lahko pozimi opazujemo v odprti, intenzivni kmetijski krajini je **snežni strnad** (*Plectrophenax nivalis*). Pogosto se hrani na robovih makadamskih cest, na Štajerskem pa je bil že večkrat opažen na betonskih ploščadih, ki služijo odlaganju gnoja in drugega materiala. Če se po poljskih cestah zapeljemo južneje, v smeri Cirkovc, bodimo pozorni na **jerebice** (*Perdix perdix*)!

MALI SOKOL (*Falco columbarius*) najpogostejše poseda na izpostavljenih mestih blizu tal ali na količkih.
foto: Dejan Bordjan

3 RAČKI RIBNIKI IN ZADRŽEVALNIK POŽEG

OPIS OBMOČJA

Krajinski park Rački ribniki – Požeg leži na zahodnem delu Dravskega polja in obsega približno 500 hektarov raznolike krajine, kjer se prepletajo poplavni gozdovi, vlažni travniki, mejice in stoječe vode. Jedro parka tvorijo Rački ribniki in zadrževalnik Požeg, ki skupaj veljajo za eno najpomembnejših mokrišč v severovzhodni Sloveniji. Ribniki so bili urejeni leta 1870 za potrebe ribogojstva. Danes je na območju še vedno veliko površin, ki so namenjene vzreji krapov, vendar so ribniki sčasoma pridobili tudi velik naravovarstveni pomen. Zadrževalnik Požeg, umetno jezero, zgra-

jeno v 60. letih 20. stoletja, se je sčasoma znilo z naravo. Obdajajo ga nekaj trstišča in obvodne vegetacije ter gozdni robovi, ki zagotavljajo življenjski prostor vodnim in močvirskim vrstam.

Ribnike za potrebe ribogojstva pozno jeseni tudi izpraznijo, a jih običajno v kratkem času ponovno napolnijo.

DOSTOP

Od njiv pri Podovi nadaljujemo pot skozi Podovo do vasi Brezula, kjer zavijemo levo proti Račam. V Račah tik pred veterinarsko ambulanto ponovno zavijemo levo in sledimo cesti do čistilne naprave, kjer parkiramo. Od tu nadaljujemo peš po cesti, ki je prevozna le za lokalni promet, sprva proti zahodu, nato južno, kjer se nam od-

pre pogled na ribnike. Ob enem izmed ribnikov stoji opazovalnica, s katere se odpira razgled na vodno površino. Do Turnovih ribnikov in zadrževalnika Požeg pa najlažje dostopamo z avtom, če v vasi Podova zavijemo proti zahodu po cesti, ki pelje proti Krajinskemu parku (označena s tablo). Zadrževalnik Požeg leži za železniško progo in je z južne ter vzhodne strani omejen z visokim nasipom. Od Račkih ribnikov do Požega je približno tri kilometre poti.

ZAHTEVNOST

Teren je pretežno raven, le tu in tam močvirnat. Pot je primerna za obiskovalce z osnovno kondicijo. V spomladanskem in jesenskem obdobju je priporočljiva vodo odporna obutev.

OPAZOVANJE PTIC:

Na obeh lokacijah je pričakovati podobno sestavo vodnih ptic. Najštevilnejše so gotovo **mlakarice** (*Anas platyrhynchos*), poleg njih pa še **labodi grbci** (*Cygnus olor*), **kreheljci**, **konopnice**, **žvižgavke** ter **kormoran** (*Phalacrocorax carbo*) in **pritlikavi kormoran** (*Microcarbo pygmaeus*). Ob robovih voda lovijo **sive** in **velike bele čaplje**, na Račkih ribnikih, kjer je tudi nekaj trstičja, lahko opazujemo **zelenonoge tukalice** (*Gallinula chloropus*), **trstne strnade** in **plavčke**. Občasno se pojavijo

tudi **brkate sinice**, **mokož** (*Rallus aquaticus*) in **bobnarica** (*Botaurus stellaris*), slednja je zaradi svojega skritega življenja redko opažena. Ker gre v primeru Račkih ribnikov za nekoliko manjšo vodno površino, so ti zelo primerni za začetnike, saj so ptice manj plašne in si jih lahko navadno dobro ogledamo. Velja pa izpostaviti tudi, da ko so ribniki zamrznjeni, na njih skorajda ni ptic. Še namig: med vožnjo skozi gozd v Krajinskem parku Rački ribniki – Požeg so lahko potniki v avtu pozorni na morebitno **kozačo** (*Strix uralensis*) ob cesti, ki jo najlažje vidimo prav pozimi.

Pozimi se ob sestojih rogoza in trstičja na Račkih ribnikih lahko srečamo s čudovitimi **BRKATIMI SINICAMI** (*Panurus biarmicus*, zgoraj) in skrivnostno **BOBNARICO** (*Botaurus stellaris*, levo).

foto: **Alen Ploj** (zgoraj) in **Dejan Bordjan** (levo)

VALEČA BELA PASTIRICA PREK 2000 KM NA VOŽNJI PO SLOVENIJI

// Boris Kozinc

BELA PASTIRICA (*Motacilla alba*) je prilagodljiva vrsta, ki v bližini človeka lahko gnezdi na najbolj nenavadnih mestih.

foto: Boris Kozinc

V življenju ptic ni vse povsem predvidljivo. Pogosto nas presenetijo z vedenjem, ki ga niti izkušeni ornitologi ne bi pričakovali. Ena takih posebnih zgodb je povezana z belo pastirico (*Motacilla alba*), ki se je izkazala za izjemno prilagodljivo in neustrašno.

Voznik **IGOR UREVC** pred tovornjakom Infrastrukture Bled, kjer je bela pastirica (*Motacilla alba*) uspešno zvalila naraščaj.

foto: Boris Kozinc

Voznik transportnega tovornjaka podjetja Infrastruktura Bled Igor Urevc je nekaj dni zapored opazal majhno, približno 20 cm veliko ptico, ki ga je po vsaki vožnji pričakala na parkirišču. Ko jo je

28. junija 2017 natančneje spremljal, je opazil, da je zletela na cev pred razdelilno omaro hidravličnega dvigala tovornjaka in izginila pod pokrov. Odstranil je pokrov in ob pogledu v notranjost presenečen ugotovil, da se tam skriva gnezdo s štirimi približno teden dni starimi mladiči.

Ker bi bil vsakodnevni tovorni promet lahko usoden za naraščaj, je voznik mladiče skupaj z gnezdrom previdno prestavil na varno mesto v bližini parkirišča. Tam je samica nemoteno nadaljevala s hranjenjem, mladiči pa so kasneje uspešno poleteli v samostojno življenje.

Iz fotografij na internetu je Igor ugotovil, da gre za belo pastirico. Ker je bilo gnezdo na izredno izpostavljenem mestu na podestu, na katerega je voznik vse delovne dni nalagal 8-tonske kontejner s plastiko, je bila odločitev o prestavitvi še toliko bolj utemeljena. Tako je zagotovil, da sta starša lahko krmila cel dan in so odrasli mladiči uspešno zleteli v novo življenje na »domačem« terenu.

VALJENJE - KRITIČNA FAZA GNEZDENJA BELE PASTIRICE

Najbolj neverjeten del zgodbe pa se je dogajal že prej, v fazi inkubacije. Bela pastirica vali 12 do 14 dni, jajca pa ne smejo biti dlje kot nekaj ur brez toplote samice. Tovornjak je bil v tem času dnevno na vožnjah. To pomeni, da je samica z gnezdrom po-

tovala z Bleda v Maribor, Vipavo, Vrhniko in Krško. Tovornjak je bil na vožnji celo od pete ure zjutraj do enih popoldne. Vse skupaj je med valjenjem prevozila več kot 2000 kilometrov, kar je skoraj neverjeten podatek za uspešno gnezdenje tako majhne ptice!

Bela pastirica je ena najbolj prilagodljivih vrst v Sloveniji. V naravi gnezdi med skalami in kamni, vse pogosteje pa izbira človekovo bližino: zidne votline, napušče, garaže ali celo prevozna sredstva. Ta primer tudi nazorno kaže, kako pomembna je skrbnost ljudi – z majhnim posegom, prestavitvijo gnezda, je voznik ptici omogočil, da je uspešno vzredila mladiče.

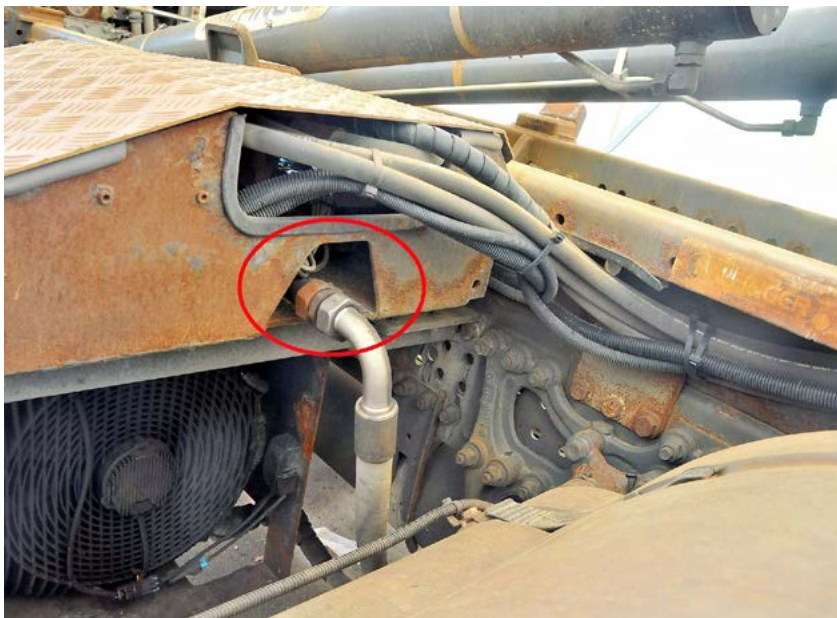
Kak teden dni stari mladiči **BELE PASTIRICE** (*Motacilla alba*) so dokaz o uspešnem »potujočem valjenju«. foto: Igor Urevc

PRESTAVITEV GNEZDA ŠMARNICE

Podobne izkušnje imam tudi sam, in sicer iz leta 2002, ko je šmarnica (*Phoenicurus ochrurus*) gnezдила v odprtini zidu v nedograjeni dvorani za skvoš v Zapužah na Gorenjskem. Zidarji so bili že naročeni za zaključek gradbenih del – izdelavo ometa, ki bi zagotovo uničila gnezdo. Mladiči so bili primerne veliki in prestavili smo jih v gnezdilnico ter jo namestili na dvokrako lestev. Ko sem opazil, da je samica krmila mladiče na »novi« lokaciji, sem vedel, da bo projekt uspešen. Lastniki so nato vsak dan lestev pomikali proti sredini dvorane, kjer so mladiči uspešno prestali zidarska dela.

Takšna opažanja so dragocena za ornitologe, saj dopolnjujejo znanje o pticah in opozarjajo, da je uspešnost njihovega gnezdenja lahko celo odvisna od našega razumevanja, znanja in potrpežljivosti.

Bela pastirica je ena najbolj prilagodljivih vrst v Sloveniji. V naravi gnezdi med skalami in kamni, vse pogosteje pa izbira človekovo bližino: zidne votline, napušče, garaže ali celo prevozna sredstva.

KAKO RAVNATI, ČE ODKRIJEMO GNEZDO NA VOZILU ALI KRITIČNIH MESTIH NA GRADBIŠČU

- **Preverite, v kateri fazi je gnezditve** – jajca so po začetku valjenja zelo občutljiva in lahko propadejo že po nekaj urah brez samice; starejši mladiči pa zdržijo tudi več ur brez hrane in toplote.
- **Če je le mogoče, vozilo pustite na mestu**, dokler se mladiči ne izvalijo oziroma ne zapustijo gnezda.
- **Če to ni mogoče (npr. tovorna vozila v vsakodnevni rabi, nujna dela na gradbišču)**, gnezdo previdno prestavite na čim bližje varno mesto. Starši bodo gnezdo prepoznali in nadaljevali z oskrbo mladičev. Prestavitev je uspešna, če so mladiči stari vsaj teden dni, ti lahko starše nase opozorijo tudi z oglašanjem.
- **Ne odstranjujte gnezda po nepotrebnem** – morda bodo mladiči kmalu zleteli iz gnezda.

Razdelilna omarica za hidravliko na tovornjaku, v kateri je bilo gnezdo bele pastirice (*Motacilla alba*) – vhod je označen z rdečim krogom.

foto: Boris Kozinc

VELIKEMU ŠKURHU TUDI NA CERKNIŠKEM JEZERU NE GRE DOBRO

// Tomaž Jančar

VELIKI ŠKURH
(*Numenius arquata*) v
Sloveniji gnezdi le še na
Cerkniškem jezeru.
foto: Zoran Vidrih

Na območju, imenovanem Benetek, bi bili veliki škurhi varni pred poplavami, saj ga jezerske vode redko dosežejo. A tu ne gnezdiyo več, saj se je območje zaraslo z visokimi kopučami, širijo pa se tudi grmiči.

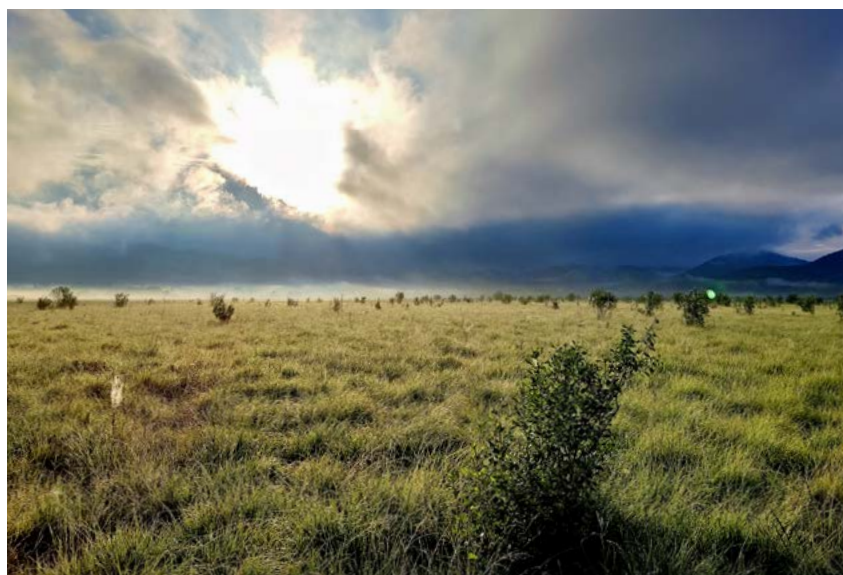
foto: Tina Klemenčič

Travniki so povsod po Evropi pod udarom sprememb v kmetijstvu. Ekstenzivne travnike, ki podpirajo bogato biodiverzitetu, povsod naglo izgubljam zaradi intenziviranja, preoravanja in ponekod tudi zaraščanja. Zato populacije travniških vrst ptic povsod upadajo. Veliki škurh (*Numenius arquata*) ima smolo, da je poseben travniški specialist. Ni mu dovolj, da so travniki ekstenzivni, morajo biti tudi precej vlažni, ravninski in zelo odprti. Manjši travniki, obdani z mejicami in gozdiči, zanj niso zanimivi. Takšnih travnikov v Sloveniji najbrž nikoli nismo imeli kaj dosti, zdaj pa so postali zares prava redkost.

Velikega škurha v Sloveniji povezujemo predvsem z Ljubljanskim barjem, ki je bilo še v času mojega otroštva optimalen habitat zanj. Danes območje izstopa predvsem po koruznih njivah, mokrotnih travnikov primernih za škurha pa je ostalo zelo malo. Škurh na Barju od leta 2023 žal ne gnezdi več. Leta 2022 je bila zabeležena zadnja uspešna gnezditve. V 2023 je gnezdil en sam par, a sta bili obe gnezdi, prvo in nadomestno, uplenjeni. Leta 2024 so med gnezdilno sezono opazovali le še tri osebe, ki niso kazali znakov gnezditve, letos (2025) pa en par, gnezditve pa ni bila potrjena. Škurh na Barju žal ostaja samo še v grbu občine Škofljica. Cerkniško jezero je tako postalo zadnje zatočišče za slovenske gnezdeče škurhe.

VELIKI ŠKURH NA CERKNIŠKEM JEZERU

Na Cerkniškem jezeru škurhi gnezdiyo od nekdaj, a razpoložljivi podatki o tem so skromni. V 70. letih prejšnjega stoletja je ptice tu raziskoval Gregori, ki je ocenil, da so takrat na območju Benetka, Dujc in ob Lipsenjščici gnezdili 2-3 pari škurhov. Bordjan za leto 2007 gnezdečo populacijo ocenjuje na 2-5 parov. Prve sistematične popise smo na Jezeru organizirali šele v letih 2023 do 2025, ko smo populacijo ocenili na 1-2 para. Doslej so bila na Jezeru najdena le 3 gnezda škurha: leta 1996 in 2024 na Žerunskih blatih, leta 2016 pa na Dolenjskih blatih. Poročil o opazovanih škurhovitih speljanih mladičih

pa sploh še nimamo. A skromni podatki o škurhu bržčas niso odsev stanja populacije, pač pa slabega stanja raziskanosti.

Območje presihanja Cerkniškega jezera meri približno 25 km², kar je na prvi pogled zelo veliko prostora za škurhe. A žal ni tako. Dva dejavnika ključno omejujeta razpoložljivost prostora zanje: vrsta habitata in obseg jezera v času gnezditve. Habitatne tipe imamo na jezeru dobro popisane. Glede na strukturo vegetacije smo jih razvrstili v štiri skupine: trstišča, »kravina«, »blata« in travniki. Trstišča, ki so na zemljevidu prikazana oranžno, niso škurhov habitat. Prav tako ne »kravina«, ki je prikazana v rjavi barvi, saj gre za združbe visokih šašev, ki so za škurhe že v začetku maja bolj ali manj neprehodne. Trstišča in »kravina« pokrivajo blizu 60 % Jezera.

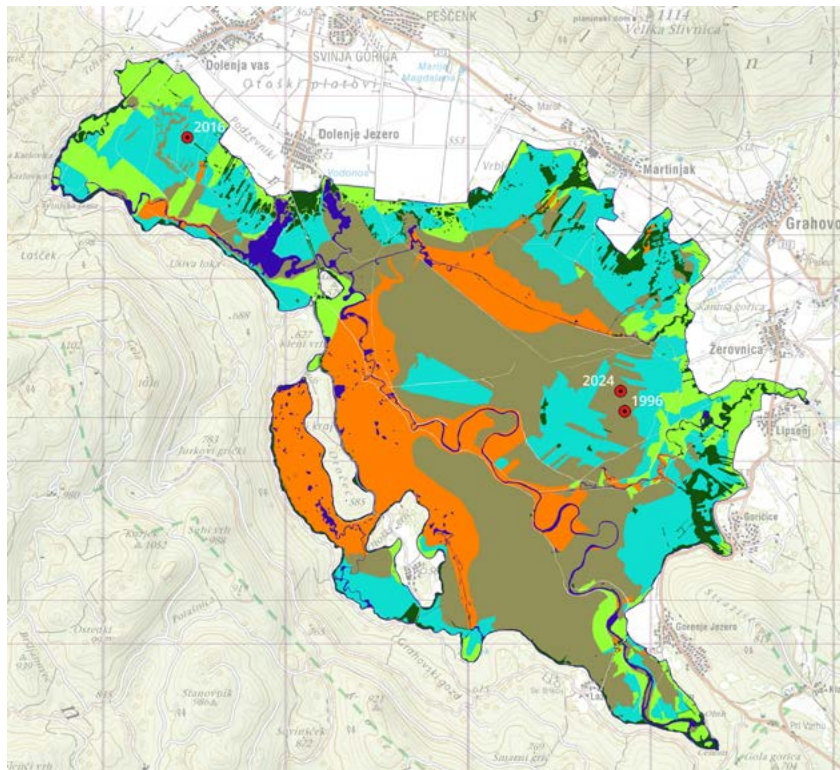
JEZERSKA »BLATA« SO KLJUČNA ZA ŠKURHA

Videti je, da so za škurhe na Jezeru ključna »blata«, ki so na zemljevidu prikazana svetlo modro in pokrivajo okrog 25 % Jezera. S tem izrazom domačini imenujejo predele na zunanjem delu Jezera, ki jih jezerska voda redko doseže in jih poraščajo različne združbe bazičnih nizkih barij, nizkih šašev in modre stožke. Ti predeli so zelo vlažni in slabo nosilni za kmetijsko mehanizacijo tudi sredi poletja, ko jezero povsem presahne. Kot kaže, je to idealen habitat za škurha. Oziroma je tak bil, dokler so blata še kosili na roke, nekako do druge svetovne vojne. Blata so takrat obsegala približno 700 ha, mozaična košnja, ki se ni opravljala povsod vsako leto, je ustvarjala ogromno območje brez grmišč in drevja. Tu so se izmenjevale zaplate nizke vegetacije na leto prej košenih parcelah in nekoliko višje vegetacije na parcelah, ki nekaj let niso bile košene. Škoda, ker iz tistih časov nimamo podatkov o velikosti populacije, a Gregorijeve ugotovitve iz 70. let potrjujejo pomen blat za škurha.

Po drugi svetovni vojni se je košnja blat začela postopoma opuščati. V prvi vrsti zato, ker tla zaradi namočenosti v mnogih letih sploh ne omogočajo strojne košnje. Zaradi opuščanja so se blata začela ponekod zaraščati s khrliko in drugim grmovjem. Velik del blat v okolici Dolenjega Jezera, Martinjaka, Grahovega in Lipsenja zato ni več primeren za gnezditve škurhov, saj tam velikih odprtih površin ni več. Grmišča so tudi skrivališča za lisice in šakale, kar povzroča še dodaten problem plenjenja gnezd. Območji Dujc in Benetka pa sta se zarasli z visokimi koprčami, ki so tako visoke, da je škurhom gibanje onemogočeno.

Večje površine nezaraščenih blat so ostale predvsem pri Dolenji vasi na zahodu in pri Žerovnici na vzhodu Jezera. Območji Dolenjskih in Žerunskih blat sta tudi edini, kjer nam je doslej uspelo odkriti škurhova gnezda. Le še tu svatujejo škurhe opazu-

Doslej so bila na Jezeru najdena le 3 gnezda škurha: leta 1996 in 2024 na Žerunskih blatih, leta 2016 pa na Dolenjskih blatih.

jemo vsako leto, a niti tukaj razmere niso idealne. Del Žerunskih blat, kjer sta bili odkriti dve gnezdi, skoraj vsako leto v gnezditni sezoni za kratek čas poplavi voda, kar je za gnezdo z jajci usodno. Drug problem pa je, da velik del Žerunskih in Dolenjskih blat redno pokosijo vsako leto. Posledično je tu vegetacija tako nizka, da škurhom ne omogoča varnega kritja za gnezdenje – valeče ptice bi bile preveč izpostavljene plenilcem. Na Dolenjskih blatih so problem še sprehajalci, ki pse pogosto puščajo prosto tekati po travnikih, kar seveda dodatno otežuje gnezdenje tako občutljivi in redki ptici, kot je veliki škurh.

Zemljevid Cerkniškega jezera s skupinami habitatnih tipov:

- trstišča
- »kravina« (visoka šaša)
- »blata« (nizka barja in modra stožka)
- travniki
- grmišča
- vodna telesa

gnezda velikega škurha.
Karta povzeta iz Jančar, Stergaršek & Kraševac 2023.

Viri:

- BORDJAN, D. (2012): Vodne ptice in ujede Cerkniškega polja (južna Slovenija) v letih 2007 in 2008, s pregledom zanimivejših opazovanj do konca leta 2010. – *Acrocephalus* 33 – 152/153: 25-104.
- GREGORI, J. (1978): Prispevek k poznavanju ptičev Cerkniškega jezera in bližnje okolice. – *Acta carsologica* 8/7: 305-329.
- JANČAR, T., STERGARŠEK, J. & KRAŠEVAC, R. (2023): Popisi kosca *Crex crex* na Cerkniškem jezeru v letu 2023 in analiza njegovega habitata. – Notranjski regijski park, Cerknica.
- TOME, D. & VREZEC, A. (2023): Poročilo o daljinskem sledenju velikemu škurhu (*Numenius arquata*) z Ljubljanskega barja (končno poročilo: v 2.0). Naročnik: Javni zavod Krajinski park Ljubljansko barje. Ljubljana (Nacionalni inštitut za biologijo).
- TOME, D. & VREZEC, A. (2024): Veliki škurh (*Numenius arquata*) na Ljubljanskem barju v letu 2024 (v 1.0). Naročnik: Javni zavod Krajinski park Ljubljansko barje. Ljubljana (Nacionalni inštitut za biologijo).

NAŠI KAČARJI SO ŽE NA TOPLEM

// Domen Stanič in Tomaž Mihelič

foto: vse **Domen Stanič**

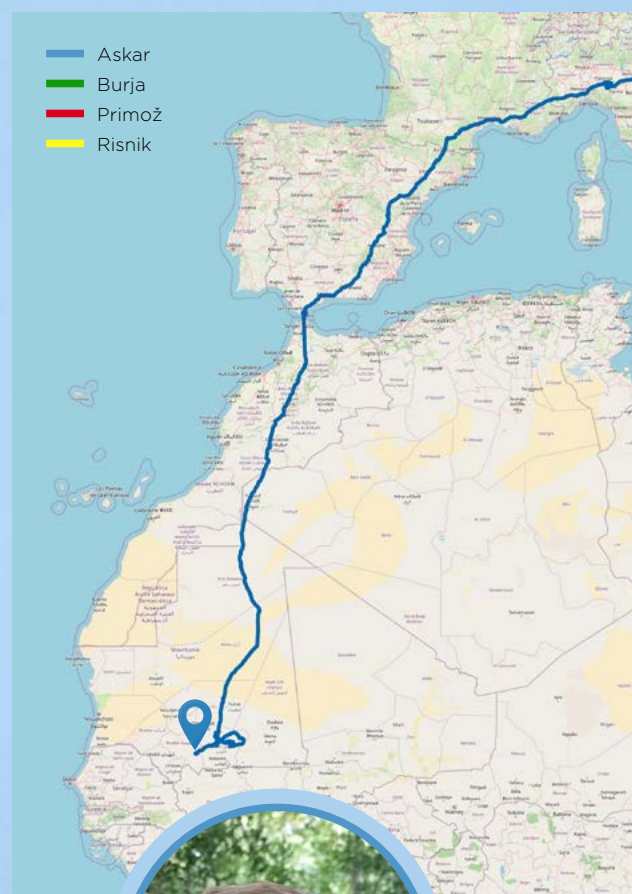
Kot smo že poročali v prejšnji številki revije (*Svet ptic* 31, 03), nam je letos poleti v sklopu projekta Kras4us (Interreg Italija – Slovenija) uspelo opremiti z GPS-oddajniki pet mladih kačarjev (*Circus gallicus*). Osebkami izhajajo iz petih različnih gnezd, saj kačar praviloma leže po eno jajce na gnezdo. Mladiče smo opremili julija, ko so bili stari približno 45-55 dni, kar je za to najprimernejši trenutek, z gnezd pa so se začeli premikati v začetku avgusta. Sprva mladi kačarji opravljajo le krajše polete, predvsem na sosednje krošnje, zvečer pa se vračajo spat na gnezda. Šele dober mesec po prvem poletu pa smo pri opremljenih osebkih opazili daljše »izlete« v širšo okolico gnezdišč. Vselej so se zadrževali skoraj izključno v gozdnati krajini, kjer so posedali po vrhovih dreves, odprtih površin pa so se izogibali. Znano je, da se mladi kačarji vse do nastopa selitve zadržujejo v širši okolici gnezda, pri čemer so prehransko odvisni od staršev, ki zanje

VOLK

Rojstni kraj: Vremščica

Selitev: Izmed opremljenih kačarjev se prvi odpravi na pot (15. septembra) in pristane v okolici Ogulina na severozahodu Hrvaške. Kmalu se vrne na zahod in se v naslednjih tednih potepa po Istri, Čičariji, Gorskem kotarju, Snežniški planoti in Kočevskem. Dalj časa se zadržuje v zanj netipični krajini na Kočevskem, med drugim tudi na območju Velike gore nad Ribnico. Njegova zadnja postojanka je dinarski gozd jugo-vzhodno od Kočevske Reke, kjer ga 8. oktobra najdemo mrtvega.

lovijo plen. Odločen dan za začetek prave selitve je bil očitno 25. september, ko so trije od petih kačarjev skoraj sočasno zapustili gnezdišča in se odpravili na pot. Takrat smo se odločili, da naše kačarje tudi uradno poimenujemo. Za dva je bila odločitev dokaj spontana. Kačarja, ki se je izvalil na južnem delu Kraškega roba, smo poimenovali Primož, v spomin na našega preminulega sodelavca in prijatelja Primoža Kmecla. Osebek z Vremščice, ki se je prvi izmed vseh kačarjev odpravil na potep, je dobil ime Volk. Za poimenovanje treh drugih kačarjev pa smo se odločili za spletno glasovanje prek Facebooka in za predloge imen povprašali naše sledilce in člane. Izbrana so bila imena, ki so dobila največ »všečkov«: Askar, Burja in Risnik.

ASKAR

Rojstni kraj: okolica Komna

Selitev: 25. septembra 2025 zapusti gnezdišče na Komenskem krasu in se odseli zahodno prek Furlanske nižine v Padsko nižino (Italija). Prvi dan prileti v okolico Padove, kjer prenoči. V naslednjih dneh nadaljuje pot proti zahodu in 6. oktobra prispe na območje Gibraltarske ožine na jugu Španije. 8. oktobra prečka ožino in po večdnevni selitvi čez severno Afriko (vključno s Saharo) 15. oktobra pristane na jugu Mavretanije.

Trenutna lokacija: južna Mavretanija

VZHODNA ALI ZAHODNA SELITVENA POT?

To je bilo glavno vprašanje, ki se nam je porajalo že od samega začetka raziskave. Ali se kraški kačarji na prezimovališča v Afriko selijo po zahodni poti, torej prek severne Italije, Francije, Španije in Gibraltarja, ali vzhodno prek Balkana, Bosporja in Bližnjega vzhoda? Odgovor smo dobili že prvi dan njihove selitve. V popolnoma nasprotni smeri eden od drugega sta se 25. septembra odselila kačarja z dveh različnih koncev Krasa: Askar (rojen v bližini Komna) je ubral zahodno selitveno pot in krenil v severno Italijo, Primož (rojen na južnem delu Kraškega roba) pa je izbral vzhodno pot in odletel na Balkan.

PRIMOŽ

Rojstni kraj: južni del Kraškega roba

Selitev: 25. septembra zapusti gnezdišče in se usmeri proti jugovzhodu, kjer v nekaj dneh preleti Balkan in 4. oktobra prečka Marmarsko morje v Turčiji. Pot nadaljuje prek Turčije in nato po obalnem delu Bližnjega vzhoda, potem pa ubere jugozahodno pot, prečka Saharsko puščavo in 23. oktobra pristane na jugu Čada.

Trenutna lokacija: južni Čad

RISNIK

Rojstni kraj: okolica Divače

Selitev: 1. oktobra zapusti Divaški kras in se usmeri proti Istri, kjer se zadržuje nekaj dni. Nato odleti proti vzhodu in selitev po Balkanu nadaljuje nekoliko bolj po notranjosti kot drugi kačarji. 15. oktobra prileti na območje severozahodne Turčije, kjer se zadržuje dalj časa, Bosporjsko ožino pa prečka šele 12. novembra.

Trenutna lokacija: južna Turčija

Drugi trije kačarji, ki so se pred začetkom prave selitve precej potepali po južni in zahodni Sloveniji, sosednji Furlaniji in na Hrvaškem, so prav tako kot Primož izbrali balkansko pot. V začetku oktobra pa smo žal izgubili enega kačarja: Volka smo po nekaj dneh sumljivega zadrževanja v zanj netipičnem dinarskem gozdu našli mrtvega v bližini Kočevske Reke, razlog pogina pa ostaja še neznan. Vsi preostali kačarji so se do polovice oktobra dodobra lotili selitve in so danes že na toplem. Njihove trenutne lokacije so prikazane na karti. Zaenkrat kaže, da pri naših kačarjih prevladuje vzhodna selitvena pot, meja med vzhodno in zahodno potjo pa morda poteka prav nekje na Krasu.

BURJA

Rojstni kraj: severni del Kraškega roba

Selitev: 25. septembra zapusti gnezdišče in se sprva usmeri južno, kjer v Istri preleti rt Kamenjak in nekaj morja, a se kmalu obrne in vrne na kopno. Sledi nekaj dni potepanja po širšem območju zahodne Slovenije in Italije: obišče Kraški rob, Tržaški in Komenski kras, Vipavsko dolino ter celo Karnijske in Julijske Alpe v Italiji, nato pa se mimo Tolmina vrne na jug. Za nekaj dni se ustali v okolici Senja na Hrvaškem, nato 2. oktobra začne daljšo selitev proti jugu. V naslednjih dneh preleti Hrvaško, obalni del Bosne, Črno goro, Albanijo in osrednjo Grčijo ter prečka Bosporjsko ožino pri Carigradu. Nato se njena selitev nadaljuje mimo Bližnjega vzhoda in Sinajskega polotoka, kjer 2. novembra v bližini Sueza doseže Egipt in se ustali na delti reke Nil.

Trenutna lokacija: severni Egipt

46. LETNI ZBOR ČLANOV DOPPS-A

// Dejan Bordjan

Udeleženci skupščine so se na koncu dogodka sprehodili okoli Rudniškega jezera.

foto: Dejan Bordjan

Na oblačno soboto, 27.9.2025, se nas je lepo število članov zbralo v Javnem zavodu za turizem in kulturo Kočevje, da bi se seznanili z delovanjem DOPPS-a v letu 2024. Dogodek je povezovala naša predsednica Tanja Šumrada, odprla pa ga je Mina Delić s Sankaško polko Slavka Avsenika na diatonični harmoniki. Preden je Tomaž Mihelič predstavil delo pisarne, smo se z minuto molka spomnili še na Primoža Kmecla, ki je pustil neizbrisen pečat v našem društvu. Po njem je bil poimenovan tudi eden izmed mladih kačarjev z GPS-oddajnikom, ki je pogosto posedal na Primožu priljubljenem Movraškem Kuku. Po pregledu lepega nabora projektov, ki zaposlujejo pisarno, smo se posladkali še s ptičjimi redkostmi. Poglobili smo se v delo naših rezervatov, dogodke na mladinskem ornitološkem taboru in v zanimive in razgibane

predstavitve sekcij. Ko smo se seznanili še s finančnim poročilom, poročilom nadzornega odbora in podelili Aviano zaslužnim gasilec kočevske regije za nesebično pomoč belim štokljam, smo se z majhno pozornostjo zahvalili še Damijanu Denacu za njegovo predano štirinajstletno delo na mestu direktorja. Na koncu smo pokramljali ob toplem obroku. Da pa dogodek ne bi bil omejen samo na aktivnosti pod streho, smo za konec skupščine uživali še v prijetnem sprehodu okoli Rudniškega jezera. Navkljub pozni uri, v ne najbolj optimističnem vremenu in majhnem številu ptic pa smo imeli priložnost opazovati družino kaspijskih čiger, ki je za nameček posvojila še mladega rečnega galeba. Pred zadnjimi stavki in odhodom domov sta nam srečno pot zaželeli še dve beli štoklji. Kot štoklje se bomo tudi mi vrnili na skupščino prihodnje leto, ki bo spet volilna.

Letošnje priznanje Aviana je prejela Gasilska zveza Kočevje za nesebično pomoč belim štokljam.

foto: Dejan Bordjan

Tomaž Mihelič je predstavil delo pisarne in naravnih rezervatov

foto: Dejan Bordjan

PTIČARIJADA 2025

// David Knez

Člani DOPPS-a smo se v soboto 11. oktobra zbrali na 17. Ptičarijadi, kjer smo se pomerili v opazovanju in fotografiranju ptičjih vrst. Sedem tekmovalnih skupin se je že navsezgodaj zjutraj odpravilo v raznoliko krajino Vipavske doline in do popoldneva skupaj naštel kar 104 vrste ptic. Po koncu tekmovanja smo se vsi zbrali v koči lovske družine Čaven, se družili ob odlični hrani, pečenem kostanju in lokalnih sokovih ter razglasili zmagovalce. Največ vrst je zabeležila

skupina Cipe copatarice, ki je s kar 80 vrstami prepričljivo pometla s konkurenco in osvojila prestižno zmagovalno majico in večno slavo – vsaj do naslednje Ptičarijade. V kategoriji »na žgance« in foto kategoriji pa se je izvrstno odrezala skupina Laški đabe. Njeni člani so, prijetno utrujeni, domov odnesli kar dve zmagovalni majici – za opazovanih 73 in fotografiranih 56 vrst ptic. Odlično so se odrezale tudi vse druge skupine in poskrbele za tesne rezultate. Iskrene čestitke vsem sodelujočim!

Udeleženci letošnje Ptičarijade v Vipavski dolini
foto: **Tilen Basle**

Zmagovalna skupina Cipe copatarice, ki je zabeležila 80 vrst ptic
foto: **Tilen Basle**

Skupina Uzi med lahkotnim iskanjem ptic po vaseh Vipavske doline
foto: **Tilen Basle**

Evropski dan opazovanja ptic 2025

// besedilo: Tilen Basle, foto: Mitja Denac in Sara Cernich

Prvi vikend v oktobru po vsej Evropi že tradicionalno posvetimo Evropskemu dnevu opazovanja ptic. Letošnji je potekal 4. in 5. oktobra in je bil v organizaciji partnerjev BirdLife International že trinideseti zapored. Ob letošnjem Evropskem dnevu opazovanja ptic smo na društvu organizirali tri izlete na vseh koncih države. Odpravili smo se v Naravni rezervat Škocjanski zatok in Naravni rezervat Ormoške lagune ter na Ljubljansko barje. Izletov se je udeležilo 68 opazovalcev ptic, skupaj pa smo našli skoraj 2000 osebkov ptic! Najštevilčnejši so bili škorci (*Sturnus vulgaris*), grivarji (*Columba palumbus*) in liske (*Fulica atra*). Od zanimivejših vrst smo na Ljubljanskem barju zabeležili rjavega škarnika (*Milvus milvus*), ribjega orla (*Pandion haliaetus*) in kragulja (*Accipiter gentilis*), v Škocjanskem zatoku pa modro taščico (*Luscinia svecica*) in kravjo čapljo (*Bubulcus ibis*). Po vsej Evropi je letos 29 partnerjev BirdLife International organiziralo 834 dogodkov, ki se jih je udeležilo kar 27.599 ljudi. Skupaj smo opazovali več kot 2,82 milijona ptic, na evropski ravni pa so bili najštevilčnejši belolične gosi (*Branta leucopsis*), škorci in ščinkavci (*Fringilla coelebs*). Podrobni rezultati Evropskega dneva opazovanja ptic so dostopni na spletni strani www.eurobirdwatch.eu. Hvala vsem, ki ste z nami spremljali ptice med potjo v toplejše kraje in za trud vsem prostovoljcem, ki so pomagali pri organizaciji dogodkov.

Zanimiva opazovanja ptic Škocjanskega zatoka

// besedilo: Sara Cernich in Domen Stanič, foto: Daniela Schiavon

Letošnja gnezditvena sezona v Naravnem rezervatu Škocjanski zatok je postregla s številnimi presenečenji. Zagotovo zbuja največ pozornosti vzpostavitev kolonije pritlikavih kormoranov (*Microcarbo pygmaeus*) – prve tovrstne v Sloveniji! V sladkovodnem delu rezervata smo lahko na tamariski sredi sladkovodnega močvirja opazovali dogajanje na kar trinajstih gnezdih, mladiči pa so se uspešno izlegli iz vsaj sedmih gnezd. Na istem drevesu je svoje gnezdo spletel tudi par sive čaplje (*Ardea cinerea*), ki pa gnezditve ni uspešno speljal do konca (prvi poskus gnezditve v Škocjanskem zatoku). Še eno novo gnezdilko za rezervat smo potrdili v poletnih mesecih, ko smo v sladkovodnem močvirju opazovali samico konopnice (*Mareca strepera*) s šestimi mladiči. Pestro je bilo tudi v našem »gosjem vrtcu« – letos je v Škocjanskem zatoku gnezdil kar deset parov sivih gosi (*Anser anser*), zato je bilo opaziti toliko mladičev kot nikoli doslej. Velik porast v številu gnezdečih parov smo letos zasledili tudi pri navadni čigri (*Sterna hirundo*), ki je v brakični laguni gnezdila z rekordnimi 240 pari (za primerjavo: 139 pari leta 2024). Takšen porast lahko vsaj delno pripišemo izvedbi prilagoditvenih del v laguni, s katerimi smo povečali površine za gnezdenje čiger in drugih ciljnih vrst ptic. Poleg omenjenih je od zanimivejših vrst v rezervatu gnezdil še šest parov čaplje (*Ixobrychus minutus*), dva para rjave čaplje (*Ardea purpurea*), 6-7 parov sivke (*Aythya ferina*) in 19 parov polojnika (*Himantopus himantopus*).

Poletno-jesenska selitev je letos postregla z lepim naborom pobežnikov, med katerimi je zagotovo stopal v ospredje ploskokljunec (*Calidris falcinellus* – 3. podatek za rezervat). Poloji v brakični

laguni so oktobra privabili tudi redkega progastorepega kljunača (*Limosa lapponica* – 4. podatek za rezervat), ki je bil tu nazadnje opažen leta 2018. Na veliko navdušenje opazovalcev in fotografov se je v začetku oktobra za kratek čas zadrževal tudi mlad belorepec (*Haliaeetus albicilla*), ki je nekaj ur lovil ribe v brakični laguni in počival na količkih. Oktobra smo v laguni zabeležili tudi ribjega orla (*Pandion haliaetus*) in malega sokola (*Falco columbarius*) – slednji je bil pri nas nazadnje opažen leta 2022.

Zanimiva opazovanja ptic Ormoških lagun

// besedilo in foto: Luka Božič

Druga polovica leta 2025 se je v rezervatu začela s težko pričakovanim gnezdenjem polojnika (*Himantopus himantopus*), nekdanjega gnezdilca Ormoških lagun, ki pa je doslej gnezdil le v specifičnih razmerah v času obratovanja tovarne sladkorja in neposredno po tem, nazadnje leta 2009. Samec je že v drugi polovici maja začel intenzivno preganjati vse potencialno nevarne vrste ptic (rjave lunje, sive vrane ...), v začetku junija pa smo v redkem sestoju šašja v bazenu 5 prvič opazili iz smeri urejene poti dobro skrito valečo samico. V začetku julija so se izvalili mladiči, od katerih sta konec meseca uspešno poletela dva. V nasprotju z letom 2022, ko je ostalo le pri poskusu, lahko tokrat govorimo o prvem uspešnem gnezdenju vrste v času od ustanovitve rezervata. Zanesljivo sta letos gnezdila tudi dva para rjavega lunja (*Circus aeruginosus*), medtem ko gnezdenja oz. lokacije gnezda tretjega para nismo potrdili. V trstičih rezervata so se ves čas v dobrih številih (do 12 os.) zadrževale rjave čaplje (*Ardea purpurea*), vključno z več odraslimi osebki, vendar pa okoliščin, ki bi nakazovale gnezdenje, tudi tokrat nismo zabeležili. Od redkejših vrst sta nas junija presenetili dve odrasli, poletno obarvani plevici (*Plegadis falcinellus*). Takrat se začena tudi obdobje selitve pobrežnikov. Letošnja sezona je bila s skupaj 20 zabeleženimi vrstami precej pestra, čeprav številčnih presežkov ni prinesla. Najredkejša opazovana

vrsta iz te skupine je nedvomno ploskokljunec, za katerega iz Ormoških lagun obstaja nekaj podatkov iz 80. in 90. let, tokratno opazovanje pa je prvo po opustitvi proizvodnje sladkorja. Omeniti velja še opazovanje pri nas vse redkejšega jezerskega martinca (*Tringa stagnatilis*), srpokljunega prodnika (*Calidris ferruginea*), sabljarke (*Recurvirostra avosetta*) in črne prosenke (*Pluvialis squatarola*). Izmed drugih vrst zbujajo pozornost četrto opazovanje črnonoge čigre (*Gelochelidon nilotica*), ki je v začetku julija s spektakularnim lovom na zelene žabe v bazenu 5 razveselila večjo skupino opazovalcev. Kravja čaplja (*Bubulcus ibis*) je v poletnih mesecih že nekaj let stalnica rezervata, julija pa je s 67 osebki (znova) dosegla največje doslej zabeleženo število. Skupna števila vodnih ptic so se v poletnih mesecih gibala med 250 in 500 osebki (dnevno zabeleženih 26–37 vrst), jeseni pa so slednjo številko večinoma vselej presegala (25–33 vrst), predvsem zaradi pojavljanja nekaterih vrst rac v večjih številih. V začetku novembra je skupno število vodnih ptic tako celo preseglo 1000 osebkov, česar v Ormoških lagunah ne zabeležimo vsako leto. V pretežno suhem bazenu 6 ter na nekaterih nasipih so julija in avgusta pozornost zbujale družine smrdokaver (*Upupa epops*), domnevno iz gnezdišč v bližnjih Slovenskih goricah.

Nov izobraževalni program o rečnih ekosistemih

// besedilo: Urška Koce, foto: Damjan Habe

V okviru projekta LIFE2RIVERS smo oblikovali nov izobraževalni program s privlačnim naslovom EkoAvanture. Pri razvoju programa je sodelovalo vseh pet partnerjev projekta in predstavnica Ekošole, profesorica biologije in gospodinjstva ga. Laura Javoršek. EkoAvanture so izkustvene interdisciplinarne delavnice za učence predmetne stopnje osnovnih šol in dijake srednjih šol. Zasnovali smo jih z namenom, da mlade spodbudimo k raziskovanju njihove lastne okolice, zlasti rečnih ekosistemov, in k prenosu teoretičnega znanja o okolju in naravi v prakso. Tako bodo učenci in dijaki razvili občutek povezanosti in odgovornosti do svojega okolja in rek ter v prihodnosti aktivno in ozaveščeno skrbeli zanje. EkoAvanture podpirajo naš dolgoročni cilj krepitve ozaveščenosti in sodelovanja javnosti v procesu soustvarjalnega skrbništva rek, ki poudarja skupno skrb za reke in uporabo na naravi temelječih rešitev. Program EkoAvanture je razdeljen v štiri tematske sklope: 1. Biotska raznovrstnost rečnih ekosistemov, 2. Reka, dinamičen sistem, 3. Voda in živa narava – sili, ki spreminjata okolje, ter 4. Skrbniki rek. Za vsak tematski sklop je pripravljen opis kurikuluma za učitelje ter delovni listi za šolarje, ki so prilagojeni dvema starostnima skupinama: osnovnošolcem višjih razredov in dijakom srednjih šol. Leta 2025 smo za učitelje sodelujočih šol pripravili usposabljanje za samostojno izvedbo delavnic, ki je obsegalo spletna predavanja, štiri enodnevne regijske delavnice – v Mariboru, Domžalah, Dolenjskih Toplicah in Ajdovščini, ter dvodnevno nacionalno delavnico, ki je potekala od 26.–27. septembra v ČŠOD Črmošnjice. Usposabljanja se je udeležilo več kot 50 učiteljev iz 25 osnovnih in 12 srednjih šol, ter 10 študentov mentorjev, ki pomagajo pri uvedbi programa na so-

delujočih šolah. Program EkoAvanture se bo nadaljeval tudi po zaključku projekta LIFE2RIVERS in je že na voljo v katalogu programov profesionalnega usposabljanja za pedagoške delavce (KATIS). Podrobne informacije o programu, delovna gradiva in prijavitni obrazec za pomoč pri izvedbi delavnic na vaši šoli pa so na voljo na povezavi: <https://life2rivers.si/program-za-sole/>.

Sofinancira
Evropska unija

Projekt LIFE2RIVERS – Spodbujanje obnove rek za izboljšanje kakovosti življenja poteka od 2. 9. 2024 do 1. 9. 2028. Partnerji v projektu: Inštitut za ihtiološke in ekološke raziskave Zavod Revivo – koordinator, Nacionalni inštitut za biologijo, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije, Inštitut za ekologijo in PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja; sofinancerji: Evropska unija (programa LIFE), Ministrstvo za javno upravo ter Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo.

Sofinancira
Evropska unija

Soustvarjamo prihodnost porečja Pšate

// besedilo: **Urška Koce**, foto: **Max Petič**

Porečje Pšate se že vrsto let spopada z okoljskimi, prostorskimi in upravljaljskimi izzivi. V projektu LIFE2RIVERS smo se na pilotnem območju Pšate posvetili na naravi temelječim rešitvam (NTR) in soustvarjalnemu skrbništvu rek – pristopu, ki poudarja skupno odgovornost za reke. Z namenom uresničitve teh konceptov smo v letošnjem letu vzpostavili interdisciplinarno delovno skupino, v katero so vključeni strokovnjaki s področja ekologije, okoljskega inženiringa, hidrologije in hidromorfologije, prava, izobraževanja in politologije. Delovna skupina se je v celotni zasedbi doslej sestala dvakrat. Prvemu, konstitutivnemu srečanju je sledil interni simpozij, na katerem smo se posvetili temeljnemu konceptu, pomembnim za načrtovanje na naravi temelječih rešitev, ter izmenjavi ključnih strokovnih izhodišč za nadaljnje soustvarjanje strokovnega predloga. V spomladansko-poletni sezoni smo opravili ekosistemsko študijo Pšate na podlagi popisov vodnih nevretenčarjev, rib in ptic, ki bo ena izmed strokovnih podlag za oblikovanje ukrepov za obnovo. V del terenskih aktivnosti smo vključili tudi otroke iz bližnjih osnovnih šol in vrtcev in jim tako pokazali, da je raziskovanje življenja v bližnji reki vznemirljivo in včasih tudi zabavno. Obenem smo začeli graditi soustvarjalni proces med lokalnimi prebivalci. Povsem na začetku smo v vseh petih občinah, skozi katere teče Pšata, opravili 20 poglobljenih intervjujev z različnimi deležniki – od prebivalcev in učiteljev do stroke in oblasti. Ti so predstavili svoje

pogleda na sedanje stanje Pšate in njenih pritokov ter izkušnje z njenim upravljanjem. Navdušujoče je, da so izrazili podporo interdisciplinarnemu in vključujočemu načrtovanju rešitev; te naj bi bile takšne, da bi lokalnim skupnostim prinašale večstranske okoljske koristi – poleg manjše poplavne ogroženosti tudi prostor za rekreacijo, doživljanje narave, učenje in kakovostnejše vodne vire. Rezultate analize intervjujev smo predstavili v poročilu, ki je objavljeno na spletni strani projekta (<https://life2rivers.si/knjiznica/>). Trenutno se posvečamo tudi bolj tehničnim vidikom načrtovanja – analizi hidroloških in hidromorfoloških značilnosti porečja ter identifikaciji območij, ki bi bila primerna za uvedbo ukrepov za obnovo ter oblikovanje na naravi temelječih rešitev. Sredi januarja nas bosta obiskala strokovnjaka za obnovo rek iz Anglije, ki bosta vodila delavnico hidrološkega modeliranja ter terenski ogled porečja Pšate. V oblikovanje na naravi temelječih rešitev pa sedaj želimo pritegniti tudi širok krog lokalnih prebivalcev, zato za leto 2026 že načrtujemo javne soustvarjalne delavnice, ki bodo potekale v občinah Cerklje na Gorenjskem, Komenda, Mengeš, Trzin in Domžale.

Evropska zelena vez kot model za ohranjanje narave in čezmejno sodelovanje

// besedilo: **Bojana Lipej**, foto: **Sonia Pytkowska**

Evropska zelena vez, pomemben koridor biotske raznovrstnosti in model čezmejnega sodelovanja, je bila v središču zaključne konference projekta ReCo (Interreg Srednja Evropa), ki je potekala 5. novembra 2025 v Evropskem parlamentu v Bruslju. Dogodek je združil evropske poslance, predstavnike Evropske komisije, državne institucije, projektne partnerje in nevladne organizacije iz vse Evrope, ki so razpravljali o dosežkih projekta ter prihodnjih možnostih obnove naravnih habitatov in trajnostnega razvoja. Konferenco je gostila prof. dr. Danuše Nerudová, članica Evropskega parlamenta in odbora za okolje, podnebje in varnost hrane (ENVI), ob podpori Michala Servusa, namestnika ministra na češkem Ministrstvu za okolje, ter dr. Liane Geidezis, vodje oddelka za Evropsko zeleno vez pri BUND Nemčija. V uvodnem nagovoru je prof. dr. Nerudová prikazala vizijo Evropske zelene vezi kot povezovalnega elementa za evropsko naravno in kulturno dediščino. »Zeleni pas ni le koridor za rastline in živali, marveč tudi simbol sodelovanja med državami in zaveza Evropske unije k obnovi in ohranjanju narave.« je poudarila.

Sledila je predstavitev rezultatov projekta ReCo, ki je poudarila pomen čezmejnega sodelovanja, dosežke pri obnovi habitatov in ohranjanju vrst ter dragocene izkušnje, pridobljene na šestih pilotnih območjih projekta v Poljski, Češki, Nemčiji, Avstriji, Italiji in Sloveniji. Vrhunec konference je bila panelna razprava na temo »EU Biodiversity Policy and the Role of the Green Belt«, v kateri so sodelovali poslanci Evropskega parlamenta, strokovnjaki in predstavniki civilne družbe, med njimi dr. Jutta Paulus, Michal Wiezik, Viera Slavíková, Andrea Vettori, prof. dr. Thomas Wrška in Melanie

Kreutz. Panelisti so obravnavali vlogo Evropske zelene vezi v evropski politiki biotske raznovrstnosti, praktične izzive obnove narave ter možnosti nadaljnje čezmejnega sodelovanja, izmenjali pa so tudi ideje za prihodnje projekte in strategije za trajnostni razvoj. Zaključna konferenca projekta ReCo je tako ponudila celosten pregled dosežkov, izmenjavo znanj in pogled naprej, kako naj bo Evropska zelena vez vzorčni model za obnovo narave, spodbujanje trajnostnega razvoja, krepitev sodelovanja med državami in vključevanje lokalnih skupnosti pri ohranjanju evropske biotske raznovrstnosti.

interreg CENTRAL EUROPE Co-funded by the European Union

ReCo

KODEKS slovenskih ornitologov

Vsak slovenski ornitolog, opazovalec in proučevalec ptic naj:

- pred vsemi interesi zastopa interese narave in varstva ptic,
- pri svojem delu in tudi sicer ne vznemirja ptic po nepotrebnem in jim ne škoduje; prav tako naj ne ogroža drugih živih bitij in narave,
- ne jemlje ptic iz narave in jih ne zadržuje v ujetništvu,
- bo pri fotografiranju ptic in narave obziren; ogroženih vrst naj ne slika v gnezdu,
- vestno beleži vsa opažanja in skrbi, da se podatki po beležkah ne postarajo,
- sodeluje s kolegi, jim pomaga pri delu in skrbi za dobre odnose z njimi.

Projekt LIFE FOR SEEDS (LIFE20 NAT/SI/000253) sofinancirajo Evropska unija iz programa LIFE, Ministrstvo za naravne vire in prostor, Sigrid Rausing Trust in Ministrstvo za javno upravo.

Jesenske aktivnosti projekta LIFE FOR SEEDS

// besedilo: **Katarina Denac**, foto: **Tina Rojko** in **Monika Podgorelec**

Jesen je našo ekipo pozdravila ne le z obilico semen, temveč tudi z nekaterimi drugimi terenskimi in pisarniškimi nalogami. V začetku septembra smo na Goričkem skupaj s Kmetijskim inštitutom Slovenije (KIS) in Javnim zavodom Krajinski park Goričko pripravili javni prikaz delovanja krtačnih strojev, na katerem smo primerjali delovanje bencinskega in električnega stroja. Kmalu zatem nas je čakal dvodnevni obisk nadzornika projekta, dr. Mitje Kaligariča, in tudi oddaja poročila o poteku projekta Evropski komisiji. Opravili smo več akcij obnove travnikov s semeni in sadikami, in sicer v Ormoških lagunah, kjer smo dodatno zasejali nekdanjo njivo z mešanici, požetimi ob Dravi; na Goričkem, kjer smo posejali na gredah pridelano seme vrst suhih travnikov; na Iškem morostu, kjer smo posadili 272 sadik značilnih vrst vlažnih travnikov (modra stožka *Molinia caerulea*, travniška izjevka *Succisa pratensis* in zdravilna strašnica *Sanguisorba officinalis*), ter na Plininskem polju, kjer smo zasaditev 171 sadik šestih vrst združili s setvijo semenske mešanice, nabrane na roke na Dolenjskih blatih na Cerkniškem jezeru. Do sedaj smo v projektu s semenskim materialom (semenske mešanice, zeleni mulč, seneni drobir) in sadi-

kami obnovili ali pa pomagali obnoviti več kot 81 ha travnikov na 11 območjih Natura 2000. V začetku oktobra smo KIS, DOPPS in prostovoljci združili moči in pobrali semena pozno plodečih vrst s travnikov v Gorenji Brezovici na območju Natura 2000 Krmsko hribovje – Menišija. Zbralo se nas je 15, v semensko banko, ki je sredi oktobra štela 11.250 nabirkov 622 različnih vrst rastlin, pa smo prispevali 56 vzorcev semen. Predvsem štajerski del ekipe je bil zelo aktiven tudi na področju izobraževanja in ozaveščanja – septembra in oktobra so se kar vrstili naravoslovni dnevi v Ormoških lagunah, vmes pa se je našel čas tudi za udeležbo na Prazniku kozjanskega jabolka, Dnevu za Boč in izvedbo terenskega ogleda za kmete, kjer smo moči združili s projektom LIFE-IP NATURA. SI. Pri slednjem se moramo vsekakor zahvaliti predanim kmetijskim svetovalkam in svetovalcem Kmetijsko gozdarskega zavoda Ljubljana, ki so v okviru panožnega krožka zbrali večje število kmetov z afiniteto do varstva narave. Aktivnosti smo zaokrožili s fokusnimi skupinami za kmete, kjer smo z njimi in kmetijskimi svetovalci pretresali vsebino ukrepov za obnovo travnikov in pridelavo semenskega materiala, ki jih snujemo v projektu.

Projekt CREA+BIRD leti proti bolj trajnostni prihodnosti – skupaj s pticami!

// besedilo: **Bojana Lipej**, foto: **Nina Jovčič**

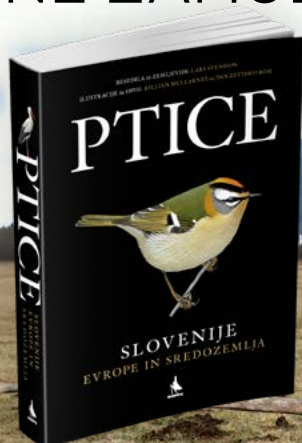
V centru za obiskovalce Naravnega rezervata Škocjanski zatok je med 23. in 25. septembrom 2025 potekal prvi mednarodni seminar projekta CREA+BIRD, posvečen ustvarjalnim in participativnim metodam izobraževanja za trajnost. Ptice so bile v središču dogajanja, kot simbol človekove povezanosti z naravo in kot navdih za razvoj novih, inovativnih pristopov k učenju o trajnostnem razvoju. Izbira Škocjanskega zatoka kot prizorišča ni bila naključna. Območje je živ primer uspešne preobrazbe nekdanje degradirane površine v bogat življenjski prostor za mnoge rastlinske in živalske vrste in hkrati učilnica na prostem. Zgodba, ki so jo soustvarili pogum, sodelovanje in predanost naravi, pooseblja temeljna izhodišča projekta CREA+BIRD: spodbujanje ustvarjalnosti v izobraževanju, povezovanje znanstvenega znanja s kulturno dediščino ter krepitev razumevanja trajnosti skozi praktične izkušnje. Škocjanski zatok tako ni zgolj kulisa srečanja, temveč navdihujoč primer prostora, kjer lahko nastajajo in se preizkušajo nove pedagoške metode, skladne z evropskim okvirom kompetenc za trajnostni razvoj GreenComp. Na srečanju so učitelji iz Finske, Italije, Romunije in Slovenije predstavili svoje najboljše prakse izobraževanja za trajnostni razvoj ter izmenjali ideje, kako naravoslovno znanje še tesneje povezati z ustvarjalnimi pristopi. Vsi predstavljeni primeri dobrih praks bodo v nadaljevanju projekta nadgrajeni na

nacionalni ravni ter prepleteni z znanstvenim in kulturnim znanjem o pticah v okviru evropskega kompetenčnega modela GreenComp. V projektu so namreč ptice vir navdiha in učenja, saj omogočajo globlji vpogled v dinamiko ekosistemov, razkrivajo vplive podnebnih sprememb ter nas spodbujajo k bolj odgovornemu ravnanju z naravnim okoljem.

NE ZAMUDITE DECEMBRSKE AKCIJE V NAŠI SPLETNI TRGOVINI!

Ptice Slovenije, Evrope in Sredozemlja – ~~€29,90 EUR~~

**Znižana cena
€24,90 EUR**

Z izdelki pokažite, da vam je mar za ptice, z nakupom pa nam jih pomagajte ohranjati. Ponudbo izdelkov si lahko ogledate na: <https://trgovina.ptice.si/>

V Škocjanskem zatoku je potekalo prvo usposabljanje za vzpostavitev čezmejnega lagunskega HUB-a

// besedilo: **Bojana Lipej**, foto: **Nina Jovčič**

V Naravnem rezervatu Škocjanski zaton je oktobra 2025 potekalo prvo usposabljanje za zbiranje, upravljanje in vnos podatkov o biotski raznovrstnosti, namenjeno vzpostavitvi čezmejnega lagunskega HUB-a. Dogodek je bil organiziran v okviru projekta BioTiles »Varstvo lagunskih ekosistemov in njihova odpornost na podnebne spremembe z uporabo inovativnih in integriranih metodologij«, ki ga sofinancira Evropska unija v okviru Programa

Interreg VI-A Italija–Slovenija. Udeleženci iz različnih organizacij so se seznanili s sodobnimi pristopi k ohranjanju lagunskih ekosistemov in pomenu odprte znanosti za učinkovito upravljanje biotske raznovrstnosti. Predavatelja dr. Marina Lipizer in dr. Nikola Holodkov z Nacionalnega inštituta za oceanografijo in eksperimentalno geofiziko (OGS) iz Italije sta predstavila smernice za zbiranje in vnos podatkov ter deljenje informacij, ki bodo temelj za skupno upravljanje lagunskih območij. Poleg strokovnih vsebin so bili udeleženci seznanjeni tudi s pismom o nameri (MoU), ki je pomemben korak k vzpostavitvi skupnega okvira za sodelovanje pri varstvu in spremljanju lagunskih ekosistemov ter pri razvoju lagunskega HUB-a. Usposabljanje je okrepilo strokovno znanje, spodbudilo izmenjavo izkušenj in povežalo ključne deležnike s področja varstva narave. Dogodek je pomemben mejnik na poti k vzpostavitvi čezmejnega lagunskega HUB-a, ki bo olajšal skupno spremljanje, zaščito in trajnostno upravljanje dragocenih lagunskih ekosistemov na obeh straneh meje.

Ista ekipa, nov zagon

// besedilo: **Urša Očko**, foto: **Nikola Vuksanović**

Novembra letos smo štirje udeleženci nadaljevali z izobraževanjem na WildLIFE Crime Academy v Španiji. Skupaj z Inšpekcijo za lovstvo in ribištvo ter Veterinarsko fakulteto Univerze v Ljubljani smo se tokrat odpravili v Beazo, idilično mesto z izjemno ohranjeno renesančno arhitekturo in bogatim zgodovinskim jedrom, kjer smo uspešno zaključili izobraževanja in praktično usposabljanje druge stopnje. Program postaja vse bolj specializiran, mi pa še bolj odločni, da znanje in dobre prakse prenesemo v Slovenijo. Skozi izobraževanje se je znova izkazalo, kako pomembno je medsektorsko sodelovanje pri zaznavi in pregonu kaznivih dejanj nad prostoživečimi živalmi – in veseli nas, da smo na tem področju že naredili pomemben korak naprej.

BOŽIČNO DARILO NARAVI

foto: Jure Novak

Ste vedeli, da lahko povsem brezplačno prispevate k ohranjanju ptic in njihovih življenjskih okolij v Sloveniji? Do 1 % odmerjene dohodnine, torej zneska, ki ga sicer plačate državi, lahko kot donacijo namenite tudi DOPPS.

NAMENITEV DELA DOHODNINE ZA DONACIJO DRUŠTVU

Hvala vsem, ki ste že v preteklih letih namenili do 1 % svoje dohodnine našemu društvu. S tem ste pripomogli k ohranjanju ptic in njihovih življenjskih okolij in posledično k povečanju blaginje za celotno družbo. Vsem, ki bi nas na ta način radi na novo podprli, sporočamo, da lahko to storite:

1. PO POŠTI FINANČNEMU URADU:

Izpolnite in natisnite obrazec ter ga pošljite na naslov **Finančni urad Ljubljana, Davčna ulica 1, 1000 Ljubljana** ali na vam najbližji finančni urad.

Povezava
do obrazca

Povezava do
navodil za
izpolnjevanje
obrazca

2. PREK PORTALA E-DAVKI:

Na kazalu na levi strani vašega uporabniškega računa na e-Davkih izberite rubrike: **Vpogledi** → **Podatki o zavezancu** → **Namenitev dela dohodnine**. V razdelek 'Ime oziroma naziv upravičenca' vpišete: **Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije**. V razdelek 'Davčna številka upravičenca' vpišete: **68956029**. V razdelek 'Odstotek' vpišete **poljubno vrednost do 1**. Izbor potrdite s pritiskom na gumb Oddaj vlogo.

Če portala e-Davki še ne uporabljate, vam sporočamo, da je po novem prijava in uporaba povsem enostavna in zanjo več ne potrebujete veljavnega certifikata, saj je **registracija na portalu e-Davki možna z vašo davčno številko in geslom, ki si ga nastavite sami**.

Pri registraciji z geslom poleg davčne številke potrebujete enega izmed informativnih izračunov dohodnine iz zadnjih let, s katerega prepisete ID številko. Če informativnih računov ne hranite, pa to številko lahko tudi naročite v enem izmed korakov registracije z geslom in vam jo FURS pošlje na domači naslov v nekaj dneh.

Vzelo vam bo le nekaj minut, ki vam jih bomo v naslednjem letu ali letih zagotovo povrnila z novimi uspehi pri varstvu ptic in narave.

3. USTNO NA ZAPISNIK PRI FINANČNEM ORGANU

Če ste nam že v prejšnjih letih namenili del dohodnine, vaša namenitev ostaja veljavna do preklica in vam tega postopka ni treba ponavljati.

REPUBLICA SLOVENIJA

SI EN DOSTOPNOST

Spletni portal za boljše delovanje uporablja piškotke. Z obiskom portala se strinjate z uporabo piškotkov. Podrobnosti Skrij obvestilo

Davki

DRŽAVNI DAVČNI PORTAL

Prva stran

Namizje

Mobilna aplikacija

Išči npr. oddaja dohodnine

Dokumenti

Prejeti dokumenti

Vpogledi

Podatki o zavezancu

Namenitev dela dohodnine

Osnovni podatki

Zavarovanje

Računi

Kapitalske naložbe

Namizje / Vpogledi / KP / Inf. Dohod. / Pregled / Vpogled / Profil / Namenitev

Fizična oseba

Namenitev dela dohodnine

Upravičenec	Davčna številka	Datum začetka	Delež
DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE			1,00

Prikazano stanje ni samo odraz oddaje elektronskega obrazca, temveč tudi papirnatega, če je bil le-ta oddan po oddaji elektronskega obrazca.

Obstaja možnost, da aktivni prejemniki postanejo neaktivni brez vložene obrazca. Razlogi so lahko: prenehanje dejavnosti, prenehanje statusa o javni koristnosti, itn..

LETNA ZAHVALA

Dragi sodelavci revije Svet ptic!

Brez vašega dragocenega prispevka revija ne bi bila takšna, kot je. Zato gre moja iskrena zahvala vsem, ki ste v letošnjem letu prispevali z besedili, fotografijami in ilustracijami, pa tudi z nasveti in predlogi izboljšav. Skupaj smo napisali 115 prispevkov, ki jih je bogatilo 479 fotografij in 17 ilustracij.

Želim vam mirne praznike in v prihajajočem letu še mnogo prijetnih trenutkov v naravi.

Domen Stanič, urednik

Pisci letnika 31

(sodelovalo je 59 avtorjev, ki so napisali 115 prispevkov)

Aja Zamolo
Al Vrezec
Aljaž Mulej
Andrej Fortunat
Anja Cigan
Anja Novak
Barbara Zakšek
Benjamin Dovečar
Blaž Blažič
Bojana Lipej
Boris Kozinc
Borut Mozetič
Catalin-Razvan Stanciu
Damijan Denac
Daniel Bosch
David Knez
Davide Scridel
Dejan Bordjan
Domen Stanič
Dušan Jesenšek
Franc Bračko
Franc Janžekovič
Gregor Kovačič
Jan Gojznikar
Katarina Denac
Katja Črnc
Katja Kirn Vodopivec
Katja Konc
Kim Leban
Klemen Eler
Leon L. Zamuda
Luka Božič
Maja Botolin Vaupotič
Maks Sešlar
Martin Senič
Matej Gamser
Matevž Škalič
Matija Mlakar Medved
Metka Škornik
Miroslav Repar
Mitja Denac
Monika Podgorelec
Nej Primožič
Nik Milek
Nina Jovčič
Polona Božič
Polona Pagon

Primož Kmecl
Rok Lobnik
Rok Mikuletič
Rudi Kraševac
Ruj Mihelič
Tanja Šumrada
Tilen Basle
Tomaž Jančar
Tomaž Mihelič
Urša Očko
Urška Koce
Živa Bombek

Fotografi letnika 31

(sodelovalo je 119 avtorjev, ki so prispevali 474 fotografij)

Aja Zamolo
Al Božič
Al Vrezec
Aleksander Kozina
Alen Ploj
Alenka Mihorič
Alex Kotnik
Alvaro G. Santillan
Andrej Tavčar
Anja Cigan
Ario Drioli
Barbara Zakšek
Blaž Blažič
Boris Kozinc
Catalin-Razvan Stanciu
Damijan Denac
Damjan Habe
Daniel Bosch
Daniela Schiavon
Danijela Ogrin
Danilo Kotnik
Dare Fekonja
Darinka Mladenović
David Knez
Davide Scridel
Dejan Bordjan
Dejan Pahole
Domen Stanič
Družina Sobot
Duša Vadnjak
Enej Vrezec
Franc Bračko
Franc Janžekovič
Frank Österberg

Fulvio Genero
Gregor Bernard
Gregor Domanjko
Igor Brajnik
Iva Špilak
Ivan Petrič
Iztok Zupan
Jaka Zlobko
Jakob Habicht
Jan Fnouček
Jan Gojznikar
Jan Potočnik
Joaquin Lopez
Julija Jelatancev
Jure Novak
Kajetan Kravos
Katarina Denac
Katja Kirn Vodopivec
Katja Konc
Katja Krivec
Killian Mullarney
Ksenija Pfeifer
Lana Klemenčič
Leon L. Zamuda
Lovro Pavlin
Luka Božič
Luka Poljanec
Madalen Goitia Urdiain
Maja Botolin Vaupotič
Maks Sešlar
Marin Svit Rubinič
Matej Gamser
Matevž Škalič
Matic Prevec
Matija Mlakar Medved
Matjaž Premzl
Matteo Skodler
Max Petač
Miha Krofel
Miran Krapež
Mitja Denac
Monika Podgorelec
Nej Primožič
Neža Kocjan
Nik Milek
Nikola Vuksanović
Ottenby Bird Observatory
Otto Samwald
Pat Lonergan
Peter Alfrey

Polona Božič
Polona Gorišek
Pomgrad VGP
René Pop
Richard T. Mills
Rok Lobnik
Rok Mikuletič
Rudi Kraševac/NRP
Salvatore Perrone
Sandy Sancin
Sara Cernich
Sara Zupan
Sergej Maršnjak
Simon Kovačič
Sonia Pytkowska
Tea Kolarič
Tibor Škalič
Tilen Basle
Tilen Peterlin
Tina Klemenčič
Tina Kocjančič
Tina Rojko
Tomaž Mihelič
Urša Očko
Urška Bržan
Val Milek
Valerija Zakšek
Viktor Bombek
Viorel Gavril
Wildlife Crime Academy
Zarja Platovšek
Zoran Vidrih
Žan Pečar
Žan Tertinek
Živa Bombek

Ilustratorji letnika 31

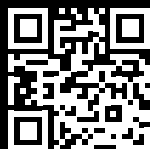
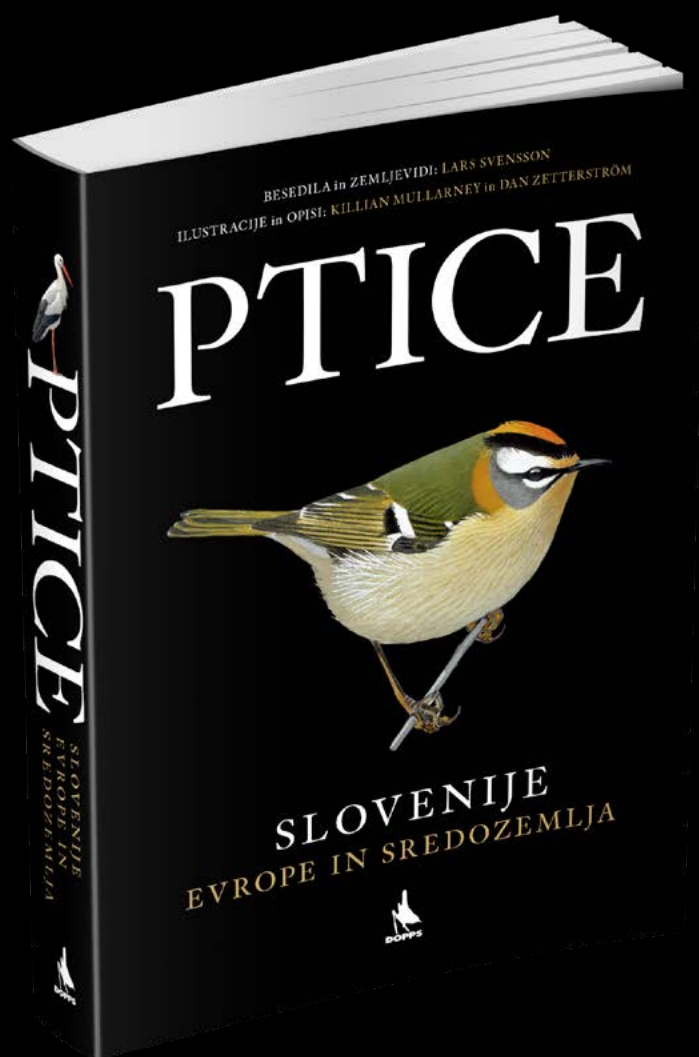
(podarili so 17 ilustracij)
Benjamin Dovečar
Katja Krivec
Killian Mullarney
Mike Langman (rspsb-images.com)

Drugi sodelavci

Boris Jurca (Nebia d. o. o.)
Henrik Ciglič
Uredniški odbor
(Tilen Basle,
Mitja Denac,
Urša Očko)

PTICE

SLOVENIJE
EVROPE IN SREDOZEMLJA

trgovina.ptice.si

